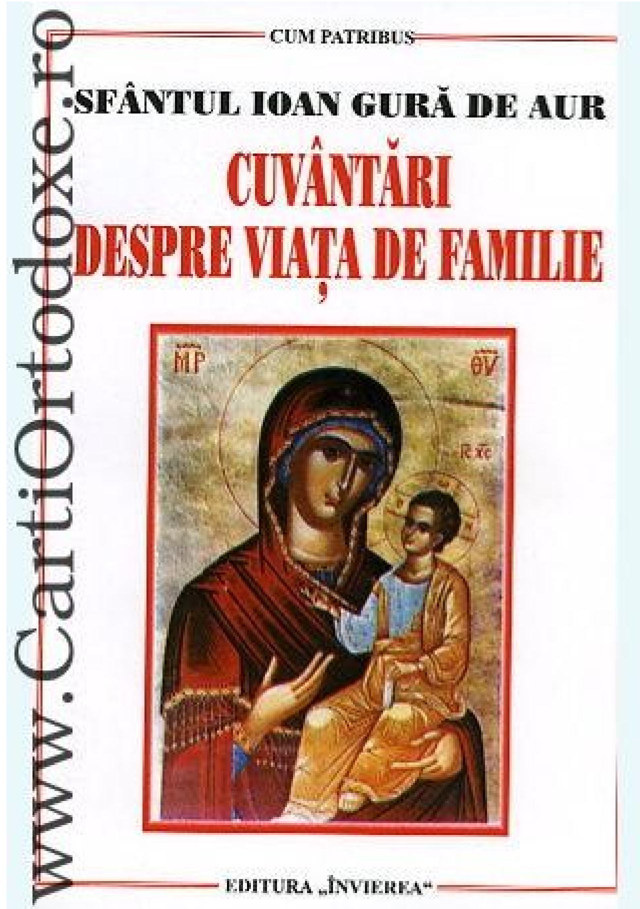
Cuvantari despre Viata de familie

Traducere: Pr. Marcel Hanches

Prefata: PS Lucian Lugojanu

Editura "Invierea"

2005

Despre modul de a prăznui nunta

(Migne, P. G. 62,386-392)

Acestea nu v-au fost spuse doar aşa2, ci ca să nu mai faceți nunți şi dânțuiri şi cântări satanice. Ia aminte ce a găsit diavolul. Fiindcă însăşi firea le-a depărtat pe femei de scenă şi de necuviințele de acolo, [diavolul] a băgat cele de la teatru în apartamentele femeilor, adică pe afemeiați şi desfrânate. Această vătămare a introdus-o mai pe urmă legea nunții3. Dar mai bine zis nu legea nunții - să nu fie! -, ci moleşeala noastră. Ce faci, omule? Nu ştii Ce faci? O iei pe femeie pentru întreagă înțelepciune şi pentru facere de prunci! Deci ce caută desfrânatele?

- Ca să fie veselia mai mare, ar zice [careva].
- Şi nu țin acestea de nebunie? Batjocoreşti mireasa, batjocoreşti pe cei chemați.
Căci dacă prin asemenea lucruri se desfătează, batjocură e acest lucru. Căci dacă a vedea femei desfrânate şi necuviincioase este semn de oarecare cinste, de ce nu o tragi şi pe mireasă ca şi aceea să le vadă? Întru totul necuviincios şi ruşinos lucru este să bagi în casă bărbați desfrânați şi dansatori şi orice alai satanic [pompe satanike]4. „Aduceți-vă aminte de lanțurile mele”, zice Pavel (Coloseni 4,18). Lanț este nunta, lanț orânduit de la Dumnezeu. Iar dezlegarea lui este desfrâu şi împrăştiere. Este cu putință să luminăm nunta şi cu altele, cum ar fi mese bogate şi haine. Nu opresc acestea, ca să nu por că sunt foarte sălbatic5, deşi Rebecăi i-a fost de-ajuns doar voalul, însă nu le opresc. Este cu putință [ca nunta] să fie împodobită strălucit cu haine, cu venirea bărbaților cu bun-simț, cu a femeilor cuviincioase. Pentru ce bagi [în casă] „minunățiile” acelea ce aduc bucuria cea rea? Spune ce auzi de la ei! Te ruşinezi să spui? Tu te ruşinezi şi pe aceia îi sileşti să facă? Dacă e bine [ce fac], de ce nu faci şi tu? Dacă e ruşinos, de ce-l sileşti pe altul? Toate [cele de la nuntă] trebuie să fie pline de întreaga înțelepciune, toate de cinste, toate de cuviință. Iar acum văd dimpotrivă: sar ca nişte cămile, ca nişte asini6. Fecioarei numai talamusul7 îi este potrivit.

- „Dar este săracă”, ar zice cineva.
- Tocmai pentru că e săracă, trebuie să fie şi cuviincioasă. Să aibă [bune] deprinderi în loc de bogăţie. Nu are să dea zestre? De ce o mai înjoseşti si în alt chip, făcând-o să se poarte [destrăbălat]? Laud când sunt [la nuntă] fecioare de faţă care cinstesc pe cea deopotrivă cu ele8, când sunt femei de faţă care cinstesc pe cea coborâtă între ele9. Bine a fost rânduit acest lucru. Căci două sunt aceste cete [choroi], una a fecioarelor şi una a celor căsătorite. Acestea [fecioarele] o predau şi acelea [cele căsătorite] o primesc. Mireasa este între acestea două: nici fecioară, nici femeie. Căci de acolo iese şi în partea aceasta păşeşte. Iar de desfrânate de ce [e nevoie]? Ar trebui ca ele să se ascundă când e nuntă, ar trebui băgate în groapă (căci stricarea nunţii este desfrâul), iar noi le aducem la nuntă.

Când faceţi ceva, ţineţi cont până în amănunt de cele contrare. De pildă, când semeni, când scoţi vinul din butoaie nu îngădui elemente de acreală. Iar aici, unde e întreaga înţelepciune, băgaţi acreală? Că acreală e desfrânata. Când pregătiţi mir nu lăsaţi nimic rău mirositor în vecinătate. Mir este nunta10. Pentru ce, dar, introduci răul miros al noroiului în alcătuirea mirului?

- Ce zici?
- Dănţuieşte fecioara şi nu se ruşinează de cea de o vârstă cu ea? Căci ea [fecioara] trebuie să fie mai de cinste decât aceasta [decât mireasa]. Din braţele [mamei] a ieşit, nu de la sala de antrenament11. Căci nu trebuie nicidecum să se arate la nuntă fecioara. Nu vezi în palatele împărăteşti că cei cinstiţi sunt înăuntru, în jurul împăratului, pe când cei fără cinste sunt afară? Şi tu, [fecioară], înăuntru vei fi, în jurul miresei, însă rămâi curată în casă. Nu îţi afişa fecioria. Se înfăţişează fiecare ceată: una arătând ce anume dă, iar una că o păzeşte pe aceasta [pe mireasă] 12. De ce te ruşinezi [fecioară] de feciorie? Iar dacă tu, [fecioară], eşti în acest fel, ceva la fel va bănui mirele şi faţă de aceea [de mireasă]13.

Dacă vrei, [fecioară], să fii dorită, acestea ţin de vânzătoarele de legume, de bucătărese sau de ceva de felul acesta14. Nu sunt acestea de ruşine15? Ruşine este să fii necuviincioasă chiar fiică de împărat de ai fi. Nu cumva sărăcia te opreşte [să fii cuviincioasă]? Nu cumva îndeletnicirea ta? Chiar dacă o roabă ar fi fecioară, să rămână în întreaga înţelepciune [feciorie]. Căci în Hristos nu există nici rob, nici liber. Nu cumva teatru [spectacol] este nunta16? |Nu, ci] taină [mysterion] este şi simbol [typox] al unei mari realităţi. Şi dacă nu te ruşinezi de ea [de taina nunţii], ruşinează-te de realitatea al cărei simbol [typos] este17. „Taina aceasta”, zice, „mare este, iar eu zic în Hristos şi în Biserică” (Efeseni 5, 32). Simbol [typos] al Bisericii şi al lui Hristos este, şi tu introduci desfrânate?

- „Aşadar”, ar zice [careva], „dacă nici fecioarele nu joacă, nici cele măritate, atunci cine va juca?”.
- Nimeni. Că ce nevoie e de dans? La tainele [misteriile] păgânilor sunt dansuri, dar la ale noastre tăcere şi bunăcuviinţă, sfială şi măsură. Se săvârşeşte o taină mare18! Afară desfrânatele, afară cei necuraţi [bebeloi]! Cum este taină? Se adună şi se fac cei doi unu20. De ce când intră [idolul la misteriile păgâne] nu e dans, nu ţimbale, ci multă tăcere, multă linişte, iar când [mirii] se unesc, nu făcând un chip neînsufleţit, nici un chip a ceva din cele de pe pământ21, ci un chip al lui Dumnezeu însuşi, tu introduci atâta tulburare şi agiţi pe cei ce sunt [acolo] şi faci de ruşine sufletul şi îl tulburi?22 Mirii vin să devină un singur trup. Iată, iarăşi, taina iubirii [mysterion

agapes]! Dacă cei doi nu devin una, nu produc [odrăslesc] mulți până rămân doi. Dar când vin la unitate [enotes], atunci vor produce.

- Ce învățăm din aceasta? Că multă e puterea unirii [enosis]. Buna meşteşugire a lui Dumnezeu a împărțit la început pe cel unul în doi; şi vrând să arate că şi după ce l-a împărțit rămâne unu, nu a lăsat să fie îndeajuns unul [singur] pentru a da naştere23. Că [fiecare din cei doi] nu este nicidecum unul ci jumătatea lui unu. Şi e limpede că [doar unul singur din ei] nu poate face copii, după cum a fost şi mai înainte [de nuntă].

Ai văzut taina nunții? A făcut din unul pe unul24 şi, iarăşi, pe aceştia doi facându-i unu, în acest mod îi face unu, încât şi acum din unul se naşte omul. Căci femeia şi bărbatul nu sunt doi oameni ci un singur om. Şi de aici şi din multe alte locuri [primim] încredințare pentru [acest] lucru. De pildă, de la Iacov, de la Maria, maica lui Hristos, din zicerea „Bărbat şi femeie i-a făcut pe ei" (Facerea l , 27). Dacă unul e capul iar altul trupul, cum sunt doi? De aceea ea [femeia] ține locul [tachis]25 ucenicului, iar el al învățătorului. El al conducătorului, iar ea a celei conduse. Şi din însăşi plăsmuirea trupului va putea vedea cineva că una sunt cei doi, căci din coastă s-a făcut [femeia] şi cei doi sunt ca două jumătăți tăiate26. De aceea şi „ajutor" o numeşte, ca să arate că una sunt [cei doi]. De aceea mai întâi a cinstit împreuna locuire a tatălui şi a mamei, ca să arate că sunt una27. Şi tatăl, asemenea [mamei], se bucură şi de fiica şi de fiul care se căsătoresc, ca un trup pornit spre propriul niădular. Şi atâta cheltuială se face şi atâta risipă de bani; şi asta pentru ca nu suferă să-l vadă necăsătorit.

Ca un trup rupt [în două], aşa fiecare [din cei doi, de unul singur], este nedeplin pentru facerea de copii; fiecare, [de unul singur], e nedeplin pentru susținerea vieții prezente28. De aceea şi proorocul zice: „Rămăşiță este a duhului tău" (Maleahi 2, 15)29. Şi cum devin un singur trup30? După cum desparți partea cea mai curată a aurului şi o amesteci cu alt aur31, aşa şi aici: primind femeia ceea ce este mai bun din plăcerea cu care se amestecă32, îl hrăneşte şi îl încălzeşte şi, punând şi ea cele din partea ei, dă înapoi bărbatului [pe copil]. Un oarecare pod [între cei doi] este copilul, încât cei trei sunt un singur trup, copilul unindu-i din amândouă părțile pe fiecare [dintre cei doi]33. Căci după cum dacă sunt două oraşe şi un râu care le desparte, ele devin un singur oraş dacă se atinge un pod de fiecare parte, aşa e şi aici. Ba şi mai mult [în cazul de față], căci însuşi podul este din ființa fiecăruia din cei doi. Şi prin această rațiune sunt una, precum trupul şi capul sunt un singur trup. Căci se despart prin gât. Dar, mai bine zis, nu se despart [prin gât] ci se unesc. Căci fiind la mijloc, adună pe amândoi. Şi este acelaşi lucru ca în cazul unui cor alcătuit dintr-o parte de aici şi dintr-o parte din dreapta, şi [astfel] devine unul. Căci cei din cor, strângându-se şi întinzând unii altora mâinile, devin una, pentru că mâinile întinse nu îi lasă să fie două [coruri]34. De aceea a şi vorbit exact. Căci nu a spus „Vor fi un trup" [mia sarx], ci „într-un trup" [eis sarka mian]; şi e limpede [că a spus aşa], fiind legați [uniți] împreună de copil.

Dar ce, când nu este copil, nu vor fi cei doi şi atunci [un sigur trup]? E limpede [că sunt]. Căci împreunarea produce acest lucru, revărsând [unul spre altul] şi amestecând trupurile amândurora. Şi după cum, punând mir în ulei, întregul [amestec] s-a făcut una, aşa şi aici. Ştiu că mulți se ruşinează de cele spuse, dar pricina acestui fapt este neînfrânarea şi destrăbălarea. [Tocmai] faptul că aşa se fac nunțile, că sunt stricate, a făcut să fie învinuită [nunta]35. „Fiindcă cinstită este nunta şi patul neîntinat" (Evrei 13, 4). De ce să se ruşineze de ceea ce e cinstit? De ce să roşească pentru ceea ce e neîntinat? Acestea sunt ale ereticilor, aceste sunt ale celor ce introduc

desfrânate. De aceea vreau să curăţ cu totul nunta, încât să o ridic [anapashein] la nobleţea ei proprie [oikeian eygheneian] şi să astup gurile ereticilor. Este batjocorit darul lui Dumnezeu, rădăcina venirii noastre la fiinţă. Căci mult e gunoiul şi mocirla în jurul rădăcinii.

Aşadar, să curăţăm nunta prin cuvânt. Răbdaţi puţin, fiindcă şi cel ce se bagă în mocirla suferă răul miros. Vreau să dovedesc că nu trebuie să vă ruşinaţi de aceste lucruri, ci de cele pe care le faceţi. Iar tu, lăsând ruşinea pentru acelea [pentru păcatele făcute], te ruşinezi de acestea36. Deci nu osândi pe Dumnezeu Cel Ce a rânduit aşa.

Dar să spun cum şi taină a Bisericii este [nunta]37. Hristos a venit către Biserică şi S-a născut din Ea şi a intrat laolaltă cu Ea într-o împreună vieţuire duhovnicească [sinusia pneumatike]. „Căci v-am logodit”, zice, „unui singur bărbat fecioară curată” (II Corinteni 11,2). Iar că dintru El suntem, ascultă cum zice: „Din mădularele Lui şi din carnea Lui suntem toţi”. Cugetând toate acestea acestea [ennuntes] 38, să nu ne ruşinăm de o astfel de taină.

Simbol al venirii lui Hristos este nunta, iar tu te îmbeţi?
Spune-mi, dacă ai vedea chipul împăratului, oare te-ai ruşina de el [de chip]? Nicidecum. Pricepe că nu sunt diferite cele ce se întâmplă în cazul nunţii, ci este pricină de mari rele. Căci toate [la nuntă] sunt pline de fărădelege39. „Cuvânt de ruşine şi vorbe nebuneşti şi glume să nu iasă din gura voastră”, Zice [apostolul] (Efeseni 5,4; 4,29). Şi [la nuntă] sunt toate acelea: cuvântul de ruşine şi vorbe nebuneşti şi glume, şi nu doar aşa pur şi simplu [în treacăt], ci se fac mult şi bine. Căci artă a devenit [acest] lucru şi laudă mare pentru cei ce se dedau ei. Păcatele au devenit o artă. Şi nu le urmăm pur şi simplu, ci cu sârguinţă şi cu ştiinţă40. Şi mai departe diavolul îşi conduce cetele lui. Căci unde e beţie, e neînfrânare. Unde e vorbă de ruşine, diavolul este de faţă, introducând cele ale sale. Spune-mi, cum săvârşeşti taina lui Hristos când tu întemeiezi [nunta] pe acestea şi chemi pe diavolul?

Poate socotiţi că sunt cam împovărător, însă şi aceasta ţine de multa pervertire [a lucrurilor]41; fiindcă şi cel ce ceartă, sever fiind, nu îngăduie râsul. Nu auziţi pe Pavel cum zice: „Tot ce faceţi, fie mâncaţi, fie beţi, fie altceva de faceţi, toate spre slava lui Dumnezeu să le faceţi” (l Corinteni l0, 31)? Iar voi le faceţi spre ocară şi necinste. Nu auziţi pe proorocul care zice: „Slujiţi Domnului cu frică şi vă bucuraţi Lui cu cutremur” (Psalmi 2, 9). Iar voi vă deşănţaţi. Nu este cu putinţă şi să-ţi faci plăcerile şi să-ţi fie bine. Vrei să auzi de bunătăţile viitoare? Dar mai bine zis nu trebuia să auzi [de cele viitoare]42, însă fie, mă plec dacă vrei. Nu asculta cele satanice, ci cele duhovniceşti. Vrei să vezi pe cei ce sunt în cor? Priveşte corul îngerilor!

- „Şi cum este cu putinţă să-1 văd?”, ar zice [careva],
- Dacă alungi acestea [lumeşti], va veni şi Hristos la aceste nunţi. Iar dacă Hristos este de faţă, şi corul îngerilor este de faţă. Dacă vrei, şi acum va face minuni ca şi atunci (cf. loan 2, 1). Va face şi acum apa vin. Şi în chip mult mai minunat va întoarce împrăştierea curgătoare şi pofta rece, şi o va schimba în duhovnicească43. Aceasta înseamnă să facă din apă vin. Unde sunt flautişti nu e nicidecum Hristos. Însă dacă intră, mai întâi îi scoate afară pe aceştia şi atunci va face minuni.

Ce este mai lipsit de plăcere decât alaiul satanic [pompe satanike] unde toate sunt fără rânduială, toate necuviincioase? Dar şi dacă ar fi ceva cu rânduială44, iarăşi toate sunt de ruşine, toate lipsite de plăcere. Nimic nu este mai plăcut decât virtutea, nimic mai dulce decât cuviinţa, nimic

mai dorit decât nobleţea.
Să facă cineva nuntă cum spun eu şi va vedea plăcere. Ce fel de nuntă? Luaţi aminte! Mai întâi, să caute pentru fecioară un bărbat care să fie cu adevărat bărbat şi purtător de grijă al ei, ca unul care va fi pus cap peste trup. Că nu vreo slugă, ci pe fiica sa i-o va da. Dacă vrea ca fiica lui să vieţuiască cu plăcere, să nu caute [la acel bărbat] bani, nici strălucirea neamului, nici faima patriei, că toate sunt de prisos- ci evlavia sufletului, blândeţea, adevărata înţelepciune, frica lui Dumnezeu.
Căci de vei căuta unul mai bogat, nu numai că nu vei folosi pe fiica ta, dar o vei şi vătăma, lăsând-o roabă în loc de liberă. Căci nu odrăsleşte atâta plăcere din aur, câtă neplăcere din robie.

Însă nu căuta acestea, ci, mai cu seamă, pe unul de aceeaşi cinste45. Iar dacă nu e cu putinţă, mai degrabă să fie mai sărac decât mai bogat, numai dacă nu cumva vrei să-ţi dai fiica nu unui bărbat, ci unui stăpân. Iar când cercetezi cu deamănuntul virtutea bărbatului şi ai de gând să i-o dai, roagă pe Hristos să fie de faţă, căci nu Se va ruşina. Este taina venirii Lui46. Deci, mai cu seamă atunci roagă-L ca să-ţi dea un astfel de peţitor.

Nu fi mai rău decât sluga lui Avraam care, fiind trimis în aşa călătorie [depărtată], ştia unde trebuie să scape. De aceea a şi avut parte de toate. Când te osteni şi cauţi un bărbat [pentru fiica ta], roagă-te. Spune-I lui Dumnezeu: „Pe care vrei Tu rânduieşte-l”. Încredinţează-I Lui lucrul şi, fiind [El] cinstit cu aceasta cinste din partea ta, îţi va răsplăti47. Două lucruri trebuie să faci: să-i încredinţezi Lui [problema] şi să cauţi un astfel de bărbat în felul în care El vrea: cuviincios şi întreg la minte.

Deci, când faci nuntă, nu înconjura casele nici nu te folosi de oglinzi şi haine. Căci nu spre fală este evenimentul, nici nu o duci pe fiica ta în alai [pompe] [păgânesc]. Ci, luminându-ţi casa cu lucruri simple, cheamă pe vecini şi pe prieteni, şi pe rudenii. Şi câţi ştii că sunt blânzi, pe aceştia cheamă-i şi îndeamnă-i să se îndestuleze cu cele ce sunt48. Nimeni din cei de pe scenă [orchestra]49 să nu fie prezent. Căci acolo [la teatru] e cheltuială de prisos şi necuviincioasă. Cheamă pe Hristos mai întâi de toţi ceilalţi. Ştii prin cine îl chemi? „Cel care face unuia dintre aceşti mai mici, Mie Mi-a făcut” (Matei 25, 40). Nu socoti că e lucru nepotrivit să chemi pe săraci pentru Hristos. Nepotrivit este să chemi desfrânate50. Căci a chema pe săraci, aceasta este pricină de îmbogăţire, pe când aceea, de răsturnare [a caselor]. Împodobeşte pe mireasă nu cu aceste podoabe de aur, ci cu blândeţea şi cu sfiala, şi cu haine obişnuite, iar în loc de orice podoabă de aur şi împletituri ale părului, atârnă-i ruşinarea şi sfielnicia, şi a nu le căuta pe acelea.

Să nu fie nici o agitaţie, nici o tulburare. Să fie chemat mirele, să fie primită fecioara. Masa de prânz şi cina să nu fie pline de beţie, ci de desfătare duhovnicească. Căci mii vor fi bunătăţile de pe urma unei astfel de nunţi şi cele ce ţin de viaţa [aceasta] vor fi în siguranţă. Pe când din nunţile ce se fac acum (pe care nu nunţi, ci alaiuri [pompe] [păgâneşti] trebuie să le numim), ia aminte câte rele! Se termină petrecerea de nuntă şi îndată [apar] grija şi frica: nu cumva s-au pierdut ceva din cele folosite51; şi întristarea nesuferită urmează plăcerii, însă această supărare ţine de părinţi. Dar, mai degrabă, nici mireasa nu este scutită de aceasta. Ci toate [necazurile] de după acestea sunt ale miresei. Căci a vedea că toate s-au terminat este pricină de întristare, iar a vedea casa pustie este prilej de tristeţe. Acolo Hristos, aici Satana. Acolo bucurie, aici griji. Acolo plăcere, aici tristeţe. Acolo cheltuială, aici nimic de acest fel. Acolo simplitate [lipsă de

podoabă], aici împodobire. Acolo invidie, aici nici urmă de invidie. Acolo beție, aici trezvie, aici mântuire, aici întreagă înțelepciune.

Cugetând toate acestea, să oprim răul la nuntă ca să plăcem lui Dumnezeu şi să ne învrednicim a ne împărtăşi de bunătățile făgăduite celor ce îl iubesc pe El, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru lisus Hristos, împreună cu Care Tatălui şi Duhului Sfânt slavă, putere şi cinste acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

1 Extras din Omilia a XII-a din Comentariul la epistola din Corinteni.

2 Sfântul vorbise mai înainte în omilie despre lacrimile vărsate în rugăciune şi când vedem pe alții păcătuind.

3 Diavolul se folosea de pretextul nunții ca să introducă elemente de desfrâu în familii.

4 Acest alai se referă la tot ceea ce însoțea sărbătorile păgâne: dans, muzică, cântece, poezii etc. Azi ele sunt prezente în fiecare familie prin intermediul televizorului şi mijloacelor mass-media. De această pompe satanike (în traducerea din slujba Botezului este e numită „trufia diavolului") noi făgăduim la botez să ne lepădăm. Ea se infiltrează foarte insidios în conştiința noastră sub ceea ce e numit în chip înşelător progres, civilizație şi cultură.

5 Sfântul vorbeşte de mesele bogate şi hainele frumoase nu ca regulă sau necesitate, ci ca pogorământ, pentru a nu părea prea ascetic. Dar în fond nu e nevoie nici de acestea pentru a te afla cu adevărat în bucuria lui Hristos. În nici un caz nu se referă la haine deocheate, care pun în prim plan părțile trupului în mod desfrânat, ci e vorba de haine mai curate şdar care rămân decente. Elementul de bază este decența. La fel este şi în cazul mâncării.

6 La fel e azi. Iar a doua zi sunt prea osteniți ca să mai meargă la Sfânta Liturghie.

7 Talamusul era camera femeilor aflată într-un loc ferit din casă unde să aibă linişte se ocupa de treburi gospodăreşti. Acolo erau crescute fetițele, fiind ferite de contactul cu tulburările piețelorl (piețele erau corespondentul de azi al centrelor de oraşe, unde era vieții sociale a cetății antice).

8 Deopotrivă atât prin vârstă, cât şi prin feciorie. Fetele atunci, în general, se măritau de mici.

9 Fecioria, ca icoană a veacului viitor, este văzută ca stare superioară a căsătoriei. De aceea, cea care urma să se căsătorască cobora din starea de fecioară în cea de căsătorită.

10 După cum mirul are multe ingrediente şi trebuie mult timp fiert, aşa şi nunta trebuie compusă din multe virtuți, care trebuie mult şlefuite sub focul harului.

11 Fecioarele erau crescute în casă de mamele lor, ferite de ispitele lumii. Azi femeia sportivă greu mai poate fi fecioară, căci chiar sportul presupune agresivitatea. Chiar dacă ar fi fecioară cu trupul, dar cu sufletul nu mai este, din moment ce, implicit, femeia sportivă -iau manechinul - îşi afişează provocator trupul.

12 Nunta păstrează neîntinată de desfrâu pe cea care a intrat fecioară. E vorba, de fapt, tot de un fel de feciorie a unui trup, de data asta, alcătuit din doi.

13 Dacă fecioara îşi îngăduie dansuri şi are dorinţe provocatoare şi desfrânate, mirele va gândi că şi mireasa înconjurată de asemenea fecioare va fi la fel. (La vechile nunţi româneşti cavalerii de onoare erau feciorelnici.)

14 Nu prin aceste acte vulgare şi pătimaşe poţi face pe altul cu adevărat să te dorească. Azi, pentru a ne aprinde unii de alţii, ne folosim de comportamentul sclavilor şi al oamenilor de condiţie joasă din antichitate. Ceea ce atunci era ruşine acum e ridicat la rang de cultură şi standard de viaţă. Pentru a fi dorit, omul cu suflet nobil trebuie să se folosească de alte mijloace. Cel trupesc atrage prin trup, cel sufletesc, prin cele sufleteşti, cel duhovnicesc, prin cele duhovniceşti. Fiecare după starea lui îşi „afişează” calităţile şi dexterităţile, pentru a intra în legătură cu alţii. Şi fiecare, tot după starea lui, va fi atras de calităţile similare ale altora.

15 Omul e privit de Sfinţii Părinţi ca un aristocrat. Manifestările deşănţate şi pătimaşe sunt o ruşine pentru în raport cu starea nobilă a omului şi de aceea sfântul le asociază cu manifestările celor de condiţie joasă.

16 Doar la teatru, pe scenă erau prezente desfrânate şi dansatori şi muzică etc. Azi nunta redevine spectacol, în special, pentru că harul a părăsit bisericile neortodoxe iar ortodocşi se contaminează, de bună voie, de la ceilalţi.

17 Realitatea tainei Bisericii, ca trup al lui Hristos, nu este atinsă prin batjocorirea nunţii care este simbol al celei dintâi. Dar batjocorind simbolul, nu mai avem acces la realitatea Bisericii. Faptul că stricăm regulile şi rânduielile Bisericii arată că nu ne mai simţim lăuntric în Ea. La fel, dacă batjocorim slujbele şi le schimonosim, nu suferă vreo împuţinare realităţile al căror simboluri sunt slujbele, ci noi ne tăiem legătura vie cu acele realităţi.

18 Nunta e taină mare, după cum şi taina Bisericii şi a lui Hristos e mare. E absurdă polemica la cine se referă „taină mare” din cap. 5 al Epistolei către Efeseni. Din moment ce nunta e tip al Bisericii şi al lui Hristos e limpede că precum e prototipul, aşa e şi chipul.

19 Bebeloi este cel profan, neiniţiat în tainele creştine. Deci cei nebotezaţi nu stăteau la săvârşirea tainei, căci nu puteau înţelege ce se întâmplă.

20 împărţirea, la început, a celui unu [Adam] în doi, s-a făcut în stare de extaz prin lucrarea nemijlocită a lui Dumnezeu. După ce au devenit doi, Adam şi Eva trăiau împreună taina unirii duhovniceşti prin harul în care se găseau la început în rai. Cei doi au trăit ca doi, adică în chip egoist, doar după căderea în păcat. Nunta îi adună pe cei din păcat iarăşi la unirea duhovnicească a lui Adam şi a Evei dinainte de cădere. Acea conştiinţă a unităţii este darul cel mai important al nunţii.

21 Probabil, aluzie la practicile misteriilor păgâne unde se întrebuinţau statuete sau animale simbolice. Când se apropia momentul ca simbolul zeului să fie arătat adepţilor acelui cult se făcea mare tăcere, încât fiecare să poată contempla în taină zeul prezent în statuia lui. Cei doi

devin unul prin căsătorie şi dezvăluie astfel celor prezenţi taina chipului lui Dumnezeu. În acest mod am înţeles noi pasajul. Alţi traducători l-au înţeles altfel şi mulţi mărturisesc că aceste rânduri ale sf. Ioan Gură de Aur sunt greu de înţeles. Poate sunt şi manuscrisele de vină dar cu siguranţă şi curăţia minţii noastre are un cuvânt de spus.

22 Ce sens mai are în biserică parada şi tulburarea (poze, vorbărie, slavă deşartă etc.) care e prezentă azi la cununii?

23 De aici e clar că clonarea este împotriva voii lui Dumnezeu.

24 Pe Eva a făcut-o din Adam.

25 O traducere mai exactă arată că e vorba de o rânduială, de o ordine aşezată de Dumnezeu.

26 Totuşi nu s-a împărţit firea umană prin scindarea în bărbat şi femeie.

27 Dacă părinţii trăiesc împreună în bună înţelegere şi har, ei imprimă acest caracter al unităţii depline în personalitatea copilului şi acela creşte om deplin. Dacă ei stau despărţiţi trupeşte sau sufleteşte, copilul va suferi multe traume şi i se diminuează considerabil capacitatea de a deveni persoană deplină, adică om deschis comuniunii veşnice. Aceste traume fizice, psihice şi duhovniceşti marchează intens toată evoluţia ulterioară a copilului. Doar o manifestare foarte puternică a harului, poate sub forma vederii luminii necreate sau, cel puţin, spovedania deasă şi amănunţită la un duhovnic iscusit şi deasa împărtăşire, mai pot repara aceste daune considerabile. Gradul în care sotii îşi trăiesc unitatea se imprima fundamental în duhul copilului. Relaţiile dintre oameni se fac prin lucrările firii umane a persoanelor. Omul nu se împărtăşeşte de o persoană în sine, ci de lucrarea ei, de manifestarea desigur nedespărţită de ea. De aceea, deşi toate cuplurile căsătorite în Biserica Ortodoxă
primesc acelaşi har al unităţii, în cei din jur nu se revarsă decât ceea ce soţii pun în lucrare din acest har. Pentru aceea e foarte importantă intensitatea şi trăirea tainei unităţii celor doi. La fel e şi cu preoţia. Prin orice preot harul lucrează asupra credincioşilor, dar contează şi lucrarea preotului, viaţa lui, căci şi el conlucrează, nu numai harul primit la hirotonire. Dacă preotul se opune harului prin patimile lui, lucrarea acestuia este percepută distorsionat de ceilalţi.

28 În aspectul ei trupesc căsătoria are rost doar în spaţiul lumii acesteia. Dar cei doi sunt chemaţi să se ridice deasupra trupescului, ca să fie una în împărăţia cerească.

29Contextul din proorocul Maleahi se referă la unirea bărbatului cu femeia. Deci femeia este ceea ce lipseşte duhului bărbatului ca acesta să fie deplin.

30 E vorba aici de cum devin mama, tatăl şi fiul acelaşi trup.

31 Se referă la procedeul de purificare a metalelor şi de obţinere a unui produs calitaiv bun.

32 Sămânţa bărbatului este văzută ca partea cea mai importantă din plăcerea cu care este împreunat un act sexual. Acest lucru arată că plăcerea nu este scop în sine, ci este un fel de momeală pentru ca cei doi să accepte să aibă copii, împreună cu plăcerea ei acceptă şi greutatea

creşterii unui copil. Dacă ar fi doar greutatea şi osteneala n-ar mai vrea nimeni să nască copii. Folosirea prezervativelor şi a altor metode medicale sunt potrivnice rânduielii Creatorului şi lepădare a voii Lui. Înfrânarea de bună voie este singura scăpare de osteneala creşterii copiilor. Dar pentru a te înfrâna se cere o osteneală şi mai mare. Dovada este că cei mai mulți oameni preferă greutățile creşterii copiilor decât lupta cu poftele proprii şi li se pare de nesuferit o abținere. Deci, e limpede că fie nevoința ascetică, fie copiii sunt o osteneală necesară pentru omul căzut, spre a ieşi din egoismul său. Cale de mijloc pentru mântuire nu există (adică ceea ce propune lumea de acum: a-ți satisface poftele fie cu prețul unui avort, fie cu desfrânatele).

33 Nu copilul îi face pe cei doi un singur trup, deoarece ei sunt un singur trup prin taina iubirii, cum spunea mai sus Sfântul Ioan. Nunta e taină, pentru că cei doi devin una. Copilul face parte din acelaşi trup, nu din altul. Trupul e complet şi cu cei doi şi cu trei şi cu zece, după cum Biserica este tot trupul lui Hristos indiferent câți credincioşi conține. Aşa este şi taina Sfintei Treimi.
De aceea taina căsătoriei şi a Bisericii, în general, nu se poate înțelege decât prin harul Treimii de viață făcătoare şi nedespărțită. Şi familia este tot de viață făcătoare şi nedespărțită, dar în alt plan decât Sfânta Treime, şi numai prin harul dumnezeiesc. Sfântul explică aici, atât cât poate fi explicat omeneşte, doar cum se integrează copilul în trupul celor doi.

34 Corul era un ansamblu de dansatori şi cântăreți care erau folosiți în arta dramatică. In general, erau aşezați pe scenă sub formă de şir ordonat, executând aceleaşi mişcări. Uneori corul se despărțea în două părți pentru a executa mişcări diferite. Apoi iarăşi se reunea, executând aceleaşi mişcări. Unul din mijloacele prin care întregul cor devenea una era întinderea mâinilor coriştilor. La acest fapt face aluzie Sfântul Ioan.

35 Ruşinea de a discuta anumite lucruri pe față e cauzată de faptul că acele lucruri sunt umbrite de o perspectivă pătimaşă asupra lor. Totuşi există o lipsă de sfială atunci când patima nu mai este socotită patimă, ci „normalitate”. Azi se discută la toate colțurile despre sex, dar nu din cauza curăției minții noastre - lucru la care se referă Sfântul Ioan -, ci tocmai din pricina faptului că suntem întinați, până în cele mai mici cute ale sufletului, de patima desfrâului. Vorbind deschis, nu facem decât să militãm pentru ca ceilalți să ne recunoască patimile fără să le osândească. Sexualitatea este ceva curat pentru omul cu mintea curată. Harul Duhului Sânt nu se pierde din pricina sexualității. Dar pentru omul împătimit ea duce la pierderea harului şi la îndobitocirea omului. Însă mintea curată nu se dobândeşte decât cu nevoință şi multă smerenie, aşa încât cel care înțelege că sexualitatea nu alungă harul Duhului Sfânt trebuie să aibă experiența luptei pentru fecioria trupească şi sufletească. Dialogurile adevărate despre sexualitate nu pot avea loc decât în Biserică, luminate de harul Duhului şi sub îndrumarea oamenilor duhovniceşti. Dăm în continare o întâmplare din viața Sf. Macarie cel Mare (Matericon, Anonime, XX):
Rugându-se oarecând awa Macarie în chilia lui, a venit lui glas de sus, zicându-i: „Macarie, n-ai ajuns la măsura cutăror femei, din cutare oraş”. Deci, sculându-se dimineața bătrânul şi luând un toiag de palmier, a purces să facă spre acel oraş călătoria. Aşadar, ajungând acolo şi aflând locul [unde trăiau acele femei], a bătut la uşă. Ieşind o femeie, l-a primit în casă. Şi, şezând el puțin, a venit şi cealaltă şi el le-a chemat, iar ele venind au şezut împreună cu el. Şi a zis către ele bătrânul: „Pentru voi am suferit călătoria şi atâta osteneală, venind din pustiu. Spuneți-mi, dar, care este lucrarea voastră”. Iar ele i-au spus: „Crede nouă părinte că azi fiecare dintre noi a fost

împreună cu bărbatul ei. Aşadar, ce fel de lucrare cauţi tu la noi?" Deci, făcându-le lor metanie bătrânul, le-a rugat, zicând: „Arătaţi-mi lucrarea voastră". Atunci i-au zis: „Noi, după lume, suntem străine una de alta. Şi s-a întâmplat ca să ne însoţim cu doi fraţi după trup. Şi iată, cincisprezece ani sunt astăzi de când locuim în casa aceasta şi nu ştim să ne fi certat vreodată sau să fi grăit vreun cuvânt de ruşine. Ne-a venit şi gândul să ne lăsăm bărbaţii şi să ne ducem în rânduiala fecioarelor. Şi mult rugându-i pe bărbaţii noştri nu i-am înduplecat să ne lase. Neavând parte de această dorire a noastră, am pus legământ între noi şi Dumnezeu ca, până la moarte, să nu grăim cu gura noastră cuvânt lumesc". Şi auzind Macarie, a zis: „Cu adevărat nu este fecioară sau femeie măritată, monah sau mirean, ci Dumnezeu caută la voia cea liberă şi dă tuturor Duhul Sfânt".

36De partea sexuală a nunţii.

37 în sensul că nunta indică, în chip simbolic, taina lui Hristos şi a Bisericii pe care sf\ntul o explică în continuare.

38 Ennoeo înseamnă etimologic a lua în minte. Numai mintea luminată de har, în chip simţit, poate prinde tainele adânci ale actelor săvârşite în Biserică. E uşor să ştim că nunta este simbol şi taină a Bisericii, dar pentru noi acest lucru nu are nici o urmare, pentru că mintea nu este curăţită. Când mintea se curăţă, primeşte în sine puterea tainei simbolizată prin nuntă şi care îi dă omului tăria să vieţuiască conform exigenţei acelei taine duhovniceşti întrezărită pin simbol, încât un astfel de om face viu simbolul şi îl ridică în planul realităţii simbolizate. Dacă înţeleg întru simţire că nunta este taina Bisericii, atunci o voi şi trăi, zi de zi, ca proiecţie a realităţii veşnice a Bisericii în temporal, cu toate exigenţele ce decurg de aici, exigenţe ce sunt însă crucifiante şi imposibile în ochii veacului acestuia. În continuare se arată cum ar trebui nunta trăită ca simbol al Bisericii.

39 Părinţii Sinodului VII, urmând cunoscutei formulări a Sfântului Vasile cel Mare, au legat cinstea sau necinstea dată icoanei de prototipul pe care îl reprezintă. Caracterul tainelor în Biserică este iconic: realităţile văzute sunt simboluri vii ale unor realităţi nevăzute. Acest lucru nu-l înţelege în chip simţit decât omul ce şi-a curăţit mintea de patimi. O astfel de minte „captează" raţiunile lucrurilor, în timp ce simţurile se împărtăşesc de realităţile văzute. Credinciosul cu mintea curăţită trăieşte plenar şi deodată amândouă aceste realităţi: simbol şi simbolizat. Batjocorirea tainei nunţii, prin manifestări desfrânate şi pătimaşe, necinsteşte însăşi taina Bisericii şi întruparea Mântuitorului.

40Punem toate cunoştinţele şi râvna în slujba aflării a noi moduri de făptuire a păcatului, moduri din ce în ce mai rafinate şi subtile şi din ce în ce mai greu de catalogat cu păcat.

41 Impresia că părea rigorist în ochii credincioşilor se datora faptului că păcatul devenise obicei.

42 Păcatul este dezaprobat prin sine; nu are nevoie să fie lepădat cu ajutorul celor bune. El este dezgustător prin sine.

43 Prin taina nunţii, omul poate preface pofta trupească în dragoste pentru cele duhovniceşti. Chiar dacă pofta trupească e uneori punctul de pornire într-o relaţie, prin harul dumnezeiesc ea

poate deveni duhovnicească. Unirea trupească a soţilor, încet-încet, se sublimează şi cei doi devin un duh. Soţii trebuie să devină treptat de un cuget şi de o simţire. Capătul nunţii este tot fecioria, şi locuirea celor doi împreună în împărăţie. Dar unele cupluri ajung mai repede, altele mai târziu la această cunoştinţă, un rol în aceasta jucându-l nu doar harul, ci şi dispoziţia lor lăuntrică şi datul genetic de la care pleacă.

44 De pildă, dansurile şi cântecele pot avea o armonie desăvârşită după regulile artei, dar duhul lor este tot desfrâul.

45 De aceeaşi condiţie şi rang social.

46 Nunta este simbol al tainei întrupării Mântuitorului. Deci, după cum nu S-a ruşinat să Se întrupeze, nu Se va ruşina să ne ajute în acel lucru, care este simbolul pogorârii Lui Iubitoare la noi oamenii. La fel trebuie chemată în ajutor Maica Domului care a participat direct la taina întrupării Lui. Se şi spune în acatistul Acoperământului: „Bucură-te, linişte preadorită a căsătoriţilor celor credincioşi” (Icos 11).

47 Dumnezeu Se simte cinstit, dacă îl lăsăm să ne ajute. E ca un părinte care are bucuria că îl ajută pe copil, chiar dacă folosul este al copilului.

48 Să nu ne fie ruşine că facem masă simplă la nuntă. De cele mai multe ori, mesele se fac de ochii oamenilor şi aduc multă vătămare, căci adăpăm patimile celor invitaţi.

49Orchestra era de fapt in spaţiu între scenă şi public.

50 Azi o nuntă este cu atât mai vestită, cu cât cheltuim bani pe cântăreţi mai faimoşi şi pe garderobă şi masă mai sofisticată.

51 în general, vesela şi garderoba şi aranjamentele ambientale nu erau ale familiei ci erau ale celor care se ocupau de organizarea evenimentului. Părinţii erau cei care se ocupau de împrumutarea lor.

Duhul Sfânt şi căsătoria

„Şi a fost”, zice, „în anul în care a murit împăratul Ozia, că am văzut pe Domnul şezând pe scaun ridicat şi preaînalt” (Isaia 6, l).
- Cine zice acestea?
- Isaia, văzătorul serafimilor, cel care s-a legat cu nunta şi totuşi a atins harul.
Şi ieri aţi fost cu luare aminte la prooroc, însă ascultaţi-l şi azi: „Ieşi tu şi Iasuf, fiul tău” (Isaia 7, 3). Este de trebuinţă ca nici pe acestea să nu le trecem cu vederea. „Ieşi tu şi fiul tău”. Oare avea proorocul fiu? Aşadar, dacă avea fiu, avea şi femeie, ca să afli că nunta nu este rea, ci rea e desfrânarea. Noi cu mulţi discutăm şi le zicem!

- Pentru ce nu trăieşti în chip drept? Pentru ce nu arăţi o vieţuire cu luare aminte?
- Cum să pot, ar zice [careva], dacă nu mă despart de nevastă, dacă nu mă despart de copii, dacă nu mă despart de lucruri şi treburi?

- Dar ce, nunta este piedică? Spre ajutor ți-e dată femeia, nu ca să uneltească împotriva ta. Proorocul nu avea femeie? Şi nunta nu s-a făcut piedică pentru a avea Duhul Sfânt2. Se şi însoțea cu femeie si era şi prooroc. Moise n-a avut femeie? Însă şi piatra a despicat-o, şi aerul l-a schimbat, şi cu Dumnezeu a vorbit, şi mânia dumnezeiască a oprit-o.

Avraam nu avea femeie? Şi s-a făcut tată al multor neamuri şi al Bisericii. L-a avut fiu pe Isaac. Însă şi acest [fiu] nu i s-a făcut pricină de a-şi arăta virtuțile? Nu l-a adus jertfă pe fiul său, rodul nunții? Nu s-a făcut şi tată, dar şi prieten al lui Dumnezeu? Nu a fost preot [ce a jertfit] dragostea sa [pentru fiul său]? Preot şi tată! Nu vezi firea biruită şi credința lui mai puternică [decât firea]? Nu vezi mila de părinte călcată în picioare şi virtutea credinței biruitoare? Nu vezi pe tată pierit şi pe iubitorul de Dumnezeu încununat? Nu ai văzut pe cel cu adevărat iubitor de copil şi iubitor de Dumnezeu? Oare nunta i-a fost piedică? Nicidecum!

Mama Macabeilor nu era femeie? Nu a dat şapte copii - ceată de sfinți ? Nu i-a văzut pe ei mucenici? Nu a stat ca un munte care nu se clatină? Nu a stat, mărturisind pentru fiecare dintre ei? Nu e maică de mucenici şi nu a mărturisit de şapte ori? Căci în timp ce aceia erau chinuiți, ea primea lovitura. Nu ca şi cum n-ar fi simțit nimic a purtat toate acelea, căci era mamă şi tirania firii îşi arăta puterea, însă nu a biruit-o. Era ca o mare învăluriță. Dar după cum marea înnebunită se potoleşte, aşa şi firea care se ridica asupra ei a înfrânat-o cu frica lui Dumnezeu. Cum i-a mângâiat ? Cum i-a crescut? Cum i-a înfățişat lui Dumnezeu şapte biserici, statui de aur, ba mai de preț decât aurul? Fiindcă nicidecum nu străluceşte aurul pe cât străluceşte sufletul mucenicilor. A stat tiranul şi a plecat învins de o singură femeie. Acela a înconjurat-o cu arme, şi ea a biruit cu râvna [prokymia]. Acela a aprins cuptor, si ea a aprins virtutea Duhului. Acela a mişcat o armată, iar ea s-a înălțat către îngeri. Jos se uita la tiran, iar în minte îl avea pe Cel Ce împărăteşte sus. Jos se uita la chinuri, dar socotea premiile cele de sus. Jos privea la pedeapsa de aici, iar în minte avea nemurirea viitoare (de aceea şi Pavel zice: „Nu privim la cele ce se văd, ci la cele ce nu se văd" (II Corinteni 4, l8). Nu cumva nunta i-a fost piedică?

Dar ce zici de Petru, temelia Bisericii, cel îndrăgostit nebuneşte de Hristos, cel neînvățat în cuvânt şi biruitorul retorilor, cel nedăscălit care a rupt gurile filosofilor, cel ce a nimicit superstițiile elinilor ca pe o pânză de păianjen, cel ce a înconjurat lumea, pescuitorul în mare şi pescarul lumii, nu avea şi acesta femeie? Ba avea! Iar că avea, ascultă-l pe evanghelist. Ce zice? „A intrat lisus la soacra lui Pentru care era aprinsă de friguri" (Matei 8, l4). Unde e soacră, acolo e şi femeie. Unde e femeie, acolo e şi nuntă. Dar Filip, nu avea patru fiice (cf. Faptele Apostolilor 2l, 8-9)? Iar unde sunt patru fiice, acolo e şi femeie şi nuntă.

Dar Hristos? Din fecioară era, dar a fost prezent la nuntă şi a adus şi un dar. „Nu mai aveau", zice, „vin" (Ioan 2, 3). Şi a prefăcut apa în vin, cinstind prin feciorie nunta, admirând nunta prin darul [făcut]. A făcut asta nu ca să te îngrețoşezi de nuntă, ci să urăşti desfrânarea. Chiar dacă ai femeie, eu îți făgăduiesc mântuirea cu prețul primejduirii mele. [Numai tu] ia aminte la tine însuți. Femeia, dacă este bună, este ajutorul tău. Dar dacă nu e bună?

Fă-o tu bună! Au existat şi soții bune şi rele, ca să nu ai pretexte. Sarra într-adevăr era bună. Dar îți voi arăta şi o femeie rea. Cum era soția lui Iov? Era rea, de vreme ce îl sfătuia să blesteme [pe Dumnezeu]. Dar nu l-a vătămat pe bărbat femeia lui Iov. Oare a clătinat ea turnul, a nimicit diamantul, a biruit stânca? A bătut pe ostaş? A scufundat corabia? A scos din rădăcină copacul?

Nimic din toate acestea! Ci pe măsură ce aceea lovea, mai tare se făcea turnul. Pe cât ridica aceea valuri, corabia nu se scufunda, ci plutea cu vânt bun. Rodul s-a pârghuit, dar copacul nu s-a clătinat. Frunzele au căzut, dar rădăcinile au rămas neclintite. Acestea le zic ca nimeni să nu ia ca pretext răutatea femeii.
Este rea? îndreapt-o!

- Dar, vei zice, m-a zvârlit din rai!
- Dar şi la ceruri te-a suit!3 Firea e aceeaşi, deosebită e libera alegere [gnome].
A lui Iov soţie era rea. Dar Suzana era bună. Egipteanca [lui Putifar] era neînfrânată, dar Sarra era cuviincioasă. Ai văzut-o pe una? Priveşte şi la cealaltă! Pentru că şi între bărbaţi unii sunt răi, alţii sârguitori. Bun era Iosif, dar bătrânii4 erau desfrânaţi. Ai văzut şi răutatea şi virtutea. Acestea nu se judecă după fire, ci după libera alegere [gnome}. Să nu-mi dai, aşadar, pretexte!

1 Extras dintr-un ciclu de omilii dedicat proorocului Isaia.

2 Deci problema esenţială, ori de eşti căsătorit, ori de nu eşti, este dobândirea Duhului Sfânt.

3 Paralelă între Eva şi Fecioara Maria.

4 Se referă la bătrânii din cazul Suzanei.

Despre cârmuirea familiei

(Migne, P.G. 62,498-500)

Acestea nu s-au spus doar către aceia, ci şi către noi. Iar că nu s-au făgăduit numai acelora, e clar din faptul că spune: „Până la sfârşitul veacului”; deci le-a făgăduit şi celor ce umblă pe urma acelora. Deci, de ce zice [acestea] către cei care nu sunt învăţători? Fiecare dintre voi, dacă vrea, este învăţător, şi, chiar dacă nu al altuia, măcar al său [tot este].

Dacă înveţi toate câte ţi-a poruncit să le păzeşti, prin aceasta îi vei avea pe mulţi care să-ţi urmeze cu sârg. Căci după cum lumânarea, când este luminoasă, poate să aprindă mii [de alte lumânări], dar fiind stinsă nici sieşi nu-şi va da lumină, nici pe alte lumânări nu va putea să le aprindă, aşa este şi cu viaţa curată:dacă lumina din noi este strălucitoare, vom face mii de ucenici şi de învăţători, punându-ne înaintea lor ca un model [archetypos]. Căci nu vor putea atât să folosească vorbele mele, cât viaţa noastră.

Să zicem, dacă vrei, că este un bărbat, prieten al lui Dumnezeu, şi strălucind prin virtute şi având femeie - fiindcă e cu putinţă ca şi cel ce are femeie şi copii, şi slugi, şi prieteni să placă lui Dumnezeu. Spune-mi, acesta nu va putea să-i folosească pe toţi mult mai mult decât mine? Căci pe mine mă ascultă o dată sau de două ori pe lună, sau nici măcar o dată, şi cele pe care le aud le păzesc doar pe drumul de la biserică până acasă şi apoi îndată le aruncă. Dar, dacă văd viaţa aceluia necontenit, câştigă mari lucruri. Căci atunci când, ocărât fiind, el nu ocărăşte înapoi, nu aproape că a împlântat [empegnymi] şi a întipărit [encharasso] sfiala îngăduinţei lui în sufletul celui ce-l ocărăşte? Şi chiar daca acela nu mărturiseşte imediat folosul - fiind ruşinat şi înroşit din pricina mâniei [sale] -, însă, de bună seamă, că primeşte îndată [în sufletul său] o simţire. Şi este

cu neputință ca omul ocărâtor, chiar fiară să fie, dacă se amestecă cu unul lipsit de răutate, să nu plece cu mari câştiguri. Căci cele bune, chiar dacă nu le facem, totuşi cu toții le lăudăm şi ne minunăm de ele3. Iarăşi, dacă o femeie vede un bărbat îngăduitor şi blând, dobândeşte mari câştiguri când viețuieşte pururea împreună cu el; asemenea şi copilul4.

Aşadar, este cu putință fiecăruia să fie învățător. Căci zice: „Zidiți-vă întreolaltă unul pe altul, precum şi faceți" (cf. I Tesaloniceni 5,11). Ia aminte! A căzut vreo pagubă peste familie? Se tulbură femeia, ca una ce este mai slabă şi iubitoare de lume? Dacă bărbatul e filosof şi îşi râde de pagubă, o mângâie şi pe aceea şi o înduplecă să sufere cu mărime de suflet. Aşadar, spune-mi, [unul ca acesta] nu o va folosi pe ea [pe femeie] cu mult mai mult decât cuvintele noastre? Căci a vorbi este pentru oricine uşor, dar când e să ne punem să facem ceva spre trebuință, e foarte greu. De aceea, mai degrabă, din fapte obişnuieşte să se modeleze [rythmizesthaî] firea omenească.

Şi atât de mare este virtutea covârşitoare, încât adesea şi un rob a folosit casa întreagă, dimpreună cu stăpânul sau. Căci nu pe degeaba şi doar aşa le-a poruncit lor [robilor] Pavel să se nevoiască cu virtutea şi să fie de încredere stăpânilor. Că nu se îngrijea atât de slujirea stăpânilor, cât [se îngrijea] să nu fie hulit cuvântul lui Dumnezeu şi învățătura. Iar când nu este hulită, degrabă este şi admirată. Şi ştiu multe case că au câştigat mult de pe urma virtuții robilor. Iar dacă un rob, pus sub stăpânire, ar putea să modeleze [rythmizeiri] pe stăpân, cu mult mai mult stăpânul pe robi.

Dați-mi mie, vă rog, această slujire5. Eu le vorbesc tuturor în comun. Voi, fiecăruia în parte; şi fiecare să ia în mâinile sale mântuirea celor de aproape ai săi. Iar că este nevoie pentru această treabă de capii familiilor, ascultă pe Pavel unde le trimite pe femei: „Dacă vor să învețe ceva", zice, „să întrebe acasă pe bărbații lor" (I Corinteni 14, 35). Nu le aduce la învățător. Căci după cum în învățarea literelor sunt şi dintre ucenici învățători, aşa şi în Biserică6. Că el vrea ca învățătorul să nu fie îngreuiat de toți. De ce? Pentru că astfel vor fi mari bunătăți, anume nu numai că se va uşura osteneala învățătorului, ci şi că fiecare, purtând grijă de ucenici, degrabă va putea să devină învățător, de vreme ce are această însărcinare.

Şi ia aminte câtă slujire aduce femeia? Ține casa, se îngrijeşte de toate cele din casă, supraveghează slujnicele, te îmbracă cu mâinile ei, te face să te numeşti tată al unor copii, te depărtează de bordeluri, te ajută la întreaga înțelepciune, potoleşte poftele nebuneşti ale firii. Dar fă-i bine şi tu. Cum? întinde-i mâna în cele duhovniceşti. Dacă auzi ceva folositor, purtându-l în gură ca rândunica, du-te şi pune-l în gura şi a mamei şi a puilor. Căci oare nu este lucru nelalocul lui ca în celelalte tu să fii cel dintâi şi să ții rolul capului, iar în ce priveşte învățătura să laşi la o parte rânduiala [tara]7? Cel ce conduce nu în cinstiri trebuie să îi întreacă pe cei conduşi, ci în virtute. Căci acest lucru ține de conducător.

Acel lucru [să dea cinstirea cuvenită] ține de cei conduşi, pe când acesta [virtutea] este isprava conducătorului însuşi. Dacă te bucuri de multă cinstire, aceasta nu este nimic în raport cu tine8. Căci ai luat-o de la alții. Dar dacă străluceşti prin multă virtute, acest lucru este în întregime al tău. Cap al femeii eşti. Deci capul să conducă [rythmizein] mai departe trupul. Nu vezi că nu atât prin loc este superior restului trupului, cât prin purtarea de grijă față de el, fiind ca un ocârmuitor care îl îndreptează pe de-a-ntregul? Căci în cap sunt şi ochii trupului şi ai sufletului. De acolo descinde, prin aceştia, puterea văzătoare şi de acolo puterea conducătoare [mintea]. Şi unul

[trupul | este orânduit spre slujire, iar altul [capul] este pus spre a porunci. Toate simțurile de acolo îşi au începutul [principiul conducător] şi izvorul. Organele de vorbire de acolo se înalță; văzul, mirosul, tot pipăitul. Şi rădăcina tendoanelor şi a oaselor de acolo se susține. Vezi că el este superior, mai degrabă, prin purtarea de grijă decât prin cinste. Aşa să le conducem şi noi pe femei. Să fim mai presus de ele nu prin aceea că mai multă cinste căutăm din partea lor, ci prin aceea că mai multe faceri de bine au din partea noastră.

Am arătat că nu mici faceri de bine ne fac ele nouă. Dar, dacă vrem să le răsplătim, în cele duhovniceşti să fim noi mai presus de ele. Fiindcă nu este cu putință să le dăm ceva pe măsură în cele trupeşti. Şi ce? Ziceți că voi aduceți mulți bani? însă ea îi păzeşte. Dă-i ca răsplătire purtarea de grijă, şi aşa te achiți. De ce? Pentru că mulți au dobândit multe, însă, fiindcă nu au avut femeie să păzească, au pierdut toate.

Când vă împreunați amândoi pentru copii, egală este binefacerea din partea fiecăruia. Dar [apoi] mai mare este osteneala în slujirea acestora din partea ei, că ea îi poartă necontenit în pântece şi este tăiată de durerile naşterii. Aşa încât, numai în cele duhovniceşti poți să-i fii superior. Să nu ne grijim ca să avem bani, ci ca să înfățişăm cu îndrăznire lui Dumnezeu sufletele ce ne-au fost încredințate. Căci din a le modela [rythmizein] pe acelea şi pe noi înşine, vom avea cele mai mari foloase. Căci cel ce învață pe altul, chiar dacă nu va avea alt [rezultat], însă [cel puțin] se umileşte prin ceea ce spune, mai ales atunci când se vede pe sine vinovat de cele pentru care îi ceartă pe alții.

Aşadar, pentru că şi pe noi înşine şi pe acelea [pe femei] le folosim - şi prin ele casa [toată], iar acest lucru pare de cea mai mare importanță pentru Dumnezeu -, să nu încetăm a ne osteni, grijindu-ne şi de sufletul nostru şi de al celor ce ne slujesc nouă, ca pentru toate să luăm răsplată şi cu multă bogăție să ne ducem în sfânta cetate, maica noastră, Ierusalimul cel de sus. Din care fie ca să nu cădem vreodată, ci, luminând cu cea mai bună viețuire, să fim învredniciți a vedea, cu multă îndrăznire, pe Domnul nostru Iisus Hristos, împreună cu Care Tatălui şi Duhului Sfânt slavă, putere, cinste acum si pururea şi în vecii vecilor. Amin.

1 Extras din Omilia a V-a a Comentariului la epistola a doua către Tesalonicieni.

2 Educația prin model viu este cea mai eficientă. Starurile din lumea filmului, modei muzicii etc. sunt modele care trăiesc ceea ce fac şi de acee au o mare înrâurire asupra oamenilor. Singurul mod în care putem să contrabalansăm acțiunea lor devastatoare pentru suflete este să Îl trăim pe Hristos cu mai multă intesitate decât starea lor. De pildă, un concert ține uneori ore în şir. Pentru a participa trup şi suflet la un astfel de eveniment, omului îi trebuie multă putere lăuntrică. Iar dacă cineva nu va face rugăciune cel puțin cât ține un concert, cum va putea el să fie un model mai de dorit decât cântărețul de pe scenă? În plus, nu vorba numai de timp. Cântărețul, dacă vrea să capteze, trebuie să uite de sine, să se dăruiască mulțimii. Faptul că unii cântăreți se aruncă în brațele fanilor spre a fi atinşi cu venerație este o dăruire totală acelora. El se dăruieşte pe sine fanilor cu totul. Gestul mulțimii de a-l purta pe brațe şi a-l atinge seamănă mult cu atingerea moaştelor sfinților: omul vrea să se împărtăşească de ceva din cel pe care îl atinge. Aşadar cel ce vrea să devină un model şi mai viu trebuie să se dăruiască lui Hristos şi semenilor săi mult mai mult decât o face un cântăreț înaintea fanilor. Ar fi de cugetat, punct cu punct, toate manifestările

prin care un star înnebuneşte minţile spectatorilor, şi să învăţăm de la el ce înseamnă a te dărui cuiva.

3Binele din noi iradiază în ceilalţi şi îi transformă încet, chiar dacă ei nu fac cele ce văd la noi.

4 E vorba de înrâurirea şi transformarea firii celorlalţi. Firea nu e ceva static, ci este o realitate dinamică. Ea se poate modela tot de către ceva având aceeaşi fire. Caracterul nostru se întipăreşte în cei din jur. Iar copilul poate fi mult mai uşor modelat decât un adult.

5 în sensul că luaţi voi sarcina de a învăţa în Biserică şi daţi-mi mie sarcina de a învăţa cu fapta pe cei din jur.

6 Cei aflaţi pe o treaptă superioară de ucenicie să îi înveţe pe cei de o treaptă inferioară.

7 Rânduiala conform căreia bărbatul e cap iar femeia trup.

8 Cinstirea este un fapt exterior, adăugat persoanei. Ea nu ţine de adâncul persoanei, de sensul ei profund.

Despre relaţia dintre bărbat şi femeie

(Migne, P. G. 61,211-224)

„Vă laud pe voi că de toate ale mele vă aduceţi aminte şi după cum v-am dat predaniile aşa le ţineţi” (I Corinteni 11, 2).

1. Sfârşind cuvântul despre jertfele idoleşti precum se cuvenea şi făcându-l mai desăvârşit decât toate [celelalte], trece la alt [subiect]. Şi acesta era o vinovăţie a lor, însă nu aşa mare. Ceea ce am spus, spun şi acum: nu pune la rând toate învinovăţirile cele mari, ci le aşează după rânduiala potrivită, punând la mijloc cele mai uşoare, mângâind [prin aceasta] povara cuvântului care s-a întâmplat ascultătorilor din certarea neîncetată. De aceea şi ceea ce e mai grav decât toate pune la urmă, adică [problema] învierii. Dar deocamdată discută altceva mai uşor, zicând: „Vă laud pe voi că de toate ale mele vă aduceţi aminte”. Căci atunci când e vorba de un păcat mărturisit [de toţi |, osândeşte şi ameninţă foarte, dar când e vorba de unul nu aşa clar, îl pregăteşte mai întâi şi atunci ceartă.

Asupra păcatului recunoscut [de toţi] se ridică împotrivă, pe când pe cel neclar îl face recunoscut [de toţi]. De pildă, desfrâul era recunoscut de toii [ca păcat], de aceea nu a trebuit să mai dovedească cum că e păcat, ci acolo a arătat numai mărimea păcatului prin comparaţie. Iarăşi, a se judeca la alţii era păcat, însă nu aşa mare. De aceea l-a pregătit [ca să-l arate păcat]. Jertfirea la idoli era un păcat neclar, deşi era un foarte mare rău. De aceea îl arată ca fiind păcat şi apoi se ridică asupra lui prin cuvânt. Şi când face aceasta nu numai depărtează de greşeli, ci şi conduce spre cele contrare.

Căci nu a zis numai că nu trebuie să desfrânăm, ci şi că trebuie să arătăm multă sfinţenie [haghiosyne]. De aceea a adăugat: „Slăviţi, dar, pe Dumnezeu în trupul vostru şi în duhul vostru”

(cf. I Corinteni 6, 20). Şi spunând, iarăşi, că cel înțelept nu trebuie să fie înțelept în înțelepciunea din afară, nu se mulțumeşte cu atât, ci porunceşte să fie nebun [în înțelepciunea din afară]. Şi sfătuind să nu ne judecăm la cei din afară, nici să nedreptățim, înaintează şi nimiceşte însuşi faptul de a ne judeca şi sfătuieşte nu numai să nu nedreptățim, ci chiar să fim nedreptățiți. Şi discutând despre jertfirile idoleşti nu a spus că trebuie doar să ne depărtăm de cele oprite, ci chiar de cele îngăduite, dacă prin asta se face poticnire. Şi nu numai pe frați să nu-i lovim, ci şi pe elini sau pe iudei. „Fără de vină să fiți şi față de iudei, şi față de elini, şi față de Biserica lui Dumnezeu" (I Corinteni 10, 32).

Sfârşind, dar, tot cuvântul despre toate acestea, după aceea trece şi la altă învinovățire. Şi care e aceasta? Femeile şi se rugau, şi prooroceau cu capul gol descoperit. Căci pe atunci femeile prooroceau. Iar bărbații purtau plete, fiindcă se îndeletniceau cu filosofia, şi când se rugau şi prooroceau îşi acopereau capetele. Fiecare din aceste [obiceiuri] ținea de legea păgână.

Aşadar, fiindcă deja îi îndemnase în legătură cu acestea când fusese la ei şi unii au ascultat, iar alții nu, de aceea, iarăşi, şi prin epistolă, ca un doctor înțelept, punând [plasturele] cuvântului, îndreaptă păcatul. Iar că deja îndemnase pe când fusese de față e limpede din cele spuse la început. Căci de ce, nespunându-le mai înainte în epistolă nimic despre aceasta, după ce a trecut de alte învinovățiri, îndată le zice: „Vă laud că vă aduceți aminte de toate ale mele şi precum v-am dat vouă predaniile aşa le țineți"? Vezi că unii au ascultat - pe care îi şi laudă -, iar unii nu au ascultat - pe care îi şi îndreaptă prin cele ce urmează când zice: „Iar dacă cineva pare că e iubitor de ceartă, noi nu avem un asemenea obicei" (I Corinteni 11, 16)? Căci dacă pe toți - şi pe cei virtuoşi, şi pe cei neascultători - i-ar fi osândit, [atunci] pe aceia [pe cei virtuoşi] i-ar fi făcut mai arțăgoşi, iar pe aceştia mai uşuratici.

Acum însă lăudându-i şi primindu-i pe unii şi acuzându-i pe alții, şi pe aceia i-a mângâiat, şi pe aceştia i-a pregătit să se domolească, îndestulătoare ar fi fost şi acuzația în sine să-i lovească. Dar când îi mai pune alături şi pe unii virtuoşi şi vrednici de laudă, acul se face mai mare. Dar nu începe de la acuzație, ci de la laude - şi încă mari laude -, zicând: „Vă laud pe voi că vă uduceți aminte de toate ale mele".

Căci aşa e obiceiul lui Pavel, ca şi peste lucruri mici să țese laude mari, nefăcând [însă] aceasta spre linguşire. Să nu fie! Căci cum [ar fi putut face asta] cel care nu tindea nici la bani, nici la slavă, nici la altceva din unele ca acestea? Însă pentru mântuirea lor toate le uneltea. De aceea şi scoate în față lauda, zicând: „Vă laud pe voi că vă aduceți aminte de toate ale inele". Care toate? Căci cuvântul îi era doar pentru nepurtarea pletelor şi neacoperire. Însă, precum am zis, el revarsă cu îmbelsugare laude ca să-i facă mai râvnitori.

De aceea zice: „Că vă aduceți aminte de țoale ale mele şi precum v-am dat predaniile, aşa le țineți".
Prin urinare, şi nescris multe le-a predat atunci, lucru care şi în altă parte şi în multe locuri îl arată limpede. Dar atunci numai le-a predat, pe când acum le arată şi pricina. Căci astfel şi pe aceştia care ascultă i-a făcut mai puternici, şi pe aceia care se umflă în pene i-a potolit. Apoi nu zice că: „Voi ați ascultai, iar ceilalți nu au ascultat", ci, fără [a arunca] vreo învinuire [concretă], lasă să se înțeleagă aceasta, în chip ascuns, din învățătura ce urmează, zicând aşa: „Vreau ca voi

să ştiţi că al oricărui bărbat, cap este Hristos. Iar capul femeii este bărbatul. Iar capul lui Hristos este Dumnezeu” (l Cormteni 11,3).

Aceasta este explicaţia cauzală. Şi o pune ca să-i facă mai atenţi pe cei mai slabi. Deci, cel credincios cum trebuie si sănătos nu are nevoie nici de cuvânt, nici de explicaţie pentru cele ce au fost poruncite, ci îi ajunge numai faptul că e predanie. Dar cel mai slab, când află şi explicaţia, atunci ţine ceea ce s-a spus cu mai multă râvnă şi se supune cu mai multă sârguinţă.2

2. De aceea, nici nu a zis pricina până când nu a văzut porunca călcată. Aşadar, care e pricina? „Capul oricărui bărbat este Hristos”. Aşadar, şi al păgânului?
Nicidecum. Căci dacă suntem trup al lui Hristos şi mădulare în parte şi, prin aceasta, Acela este cap al nostru, înseamnă că pentru cei care nu sunt în trup, nici nu împlinesc locul mădularelor, nu este cap [Hristos] încât când zice „oricărui” trebuie să se înţeleagă „oricărui [bărbat] credincios”. Vezi cum pretutindeni îl aţâţă din nou pe ascultător [akrostes]! Căci şi când a vorbit despre dragoste, şi când [a vorbit] despre smerita cugetare, şi când [a vorbit] despre milostenie, de acolo şi-a luat exemplele3.
” ……
„Capul femeii este bărbatul şi capul Lui Hristos este Dumnezeu”. Aici ne fac împiedecare ereticii, gândind, pe baza celor spuse, o oarecare micşorare a Fiului. Dar cad ei în cursă. Căci dacă bărbatul e cap al femeii, deofiinţă [homousios] e capul cu trupul. Şi [atunci] cap al lui Hristos fiind Dumnezeu, deofiinţă cu Tatăl este Fiul.

- Însă noi nu vrem să arătăm aici că este altă fiinţă, ci că este condus [archetai] [Fiul de Tatăl], zice [ereticul].
- Aşadar, ce vom spune la aceasta? Că mai ales, când se spune ceva înjositor despre El în trup, ceea ce se spune nu arată înjosirea Dumnezeirii [Sale], ci ţine de iconomie4. Dar, spune, cum vrei tu acum să deduci aceasta din aceea?
- După cum bărbatul conduce pe femeie, aşa şi Tatăl pe Hristos.
- Dar atunci, şi cum [conduce] Hristos pe bărbat, tot aşa şi Tatăl pe Fiul. „Căci capul oricărui bărbat este Hristos”, zice. Dar cine ar putea primi acestea cândva? Căci dacă pe cât e mai presus Fiul de noi, pe atâta e şi Tatăl de Fiul, gândeşte-te la câtă înjosire îl cobori pe El [pe Tatăl], încât nu toate trebuie să se cerceteze la fel în cazul nostru şi al lui Dumnezeu. Ci trebuie lăsată lui Dumnezeu superioritatea proprie şi atâta câtă se cuvine lui Dumnezeu. Căci dacă nu vom accepta aceasta, vor urma multe nepotriviri.

Dar ia aminte. Cap al lui Hristos este Dumnezeu. Acesta [Hristos] este al bărbatului şi acela [bărbatul] al femeii. Deci dacă în cazul tuturor înţelegem la fel „capul”, atât este de depărtat Fiul de Tatăl, ca noi de el. Dar şi femeia atât este de depărtată de noi, ca noi de Dumnezeu Cuvântul. Şi ceea ce este Fiul în raport cu Tatăl, aceasta suntem şi noi în raport cu Fiul şi femeia în raport cu bărbatul. Şi cine va putea suferi acestea? Însă altfel trebuie înţeles capul în cazul femeii şi bărbatului şi nu ca în cazul lui Hnstos7 Aşadar şi in cazul Fiului şi al Tatălui în alt mod trebuie să înţelegem.

Dreptslăvitor adevărat este aceea dintre milostenia făcuta de Hristos şi cea făcută de un simplu om. Cea a lui Hristos vizează relaţia veşnică cu cel milui şi aduce în sine adâncimea dumnezeiască, insesizabilă pentru ochiul trupesc. Cea a omului simplu, deşi lăudabilă, nu are

adâncimea pomenită. Pentru experimentarea acestei adâncimi trebuie să ai ochii minții luminat de botezul Bisericii Ortodoxe. Fiecare virtute nu este decât o particularitate a sfintelor taine ale Bisericii.

- Şi cum în alt mod trebuie să înțelegem?, zice [ereticul].

- Ca şi cauză [to aition]. Căci dacă la conducere [arche] şi la supunere căuta să se refere Pavel, precum zici tu, nu ar fi adus femeia în mijloc, ci mai degrabă pe un rob şi un stăpân5. Căci chiar dacă ne este supusă femeia, însă [ne este supusă] ca femeie, ca una liberă, ca una de aceeaşi cinste. Dar şi Fiul, chiar dacă S-a supus Tatălui, însă [S-a supus] ca Fiu al lui Dumnezeu, ca Dumnezeu. Căci pe cât e mai multă ascultarea Fiului față de Tatăl decât a oamenilor față de născătorii lor, aşa şi libertatea Lui este mai mare. Fiindcă nu sunt cele ale Fiului față de Tatăl mai mari şi mai adevărate decât ale oamenilor, iar cele ale Tatălui față de Fiul mai mici6.

Căci dacă ne minunăm de Fiul că S-a supus, că a venit până la moarte, şi încă moarte pe cruce, şi minune mare a Lui socotim acest lucru, trebuie să ne minunăm şi de Tatăl că a născut un Asemenea [Fiu] nu ca pe un rob Căruia I se porunceşte, ci ca pe Unul liber Care îl ascultă şi ca pe un împreună sfătuitor. Căci robul nu este împreună sfătuitor. Iar când auzi de împreună sfătuitor să nu înțelegi că Tatăl are nevoie neapărat de aşa ceva, ci că Fiul este de aceeaşi cinste cu Născătorul Său.

Aşadar, nu adu în toate exemplul bărbatului şi al femeii. Căci în cazul nostru [al oamenilor] în chip firesc femeia se supune bărbatului. Şi asta pentru că egalitatea ar produce luptă. Şi nu numai pentru aceasta, ci şi pentru înşelarea care s-a întâmplat la început7. De aceea când a fost adusă la ființă [femeia], nu a fost supusă îndată [bărbatului]. Iar când a adus-o pe ea la bărbat, nici ea nu a auzit din partea lui Dumnezeu ceva de acest fel, nici bărbatul nu a spus către ea ceva asemănător, ci i-a zis că os din oasele lui şi carne din carnea lui era (cf. Facerea 2, 23). Dar la început nu i-a pomenit nicidecum de supunere. Dar când s-a folosit rău de stăpânie [exusia] şi cea care fusese ajutor a fost aflată uneltitoare şi pe toate le-a pierdut, atunci pe dreptate a auzit: „Către bărbatul tău întoarcerea ta" (Facerea 3, 16). Fiindcă era firesc ca acest păcat să războiască neamul nostru [omenesc] (căci nu ar fi folosit cu nimic spre pace ceea ce se năştea din el, odată ce s-a întâmplat aceasta, ci acest lucru l-ar fi făcut şi mai aspru pe bărbat, încât nu şi-ar fi cruțat nici mădularul său, care era [femeia) ieşită din el)8.

Cunoscând Dumnezeu răutatea diavolului, a zidit [întărit] peste [femeie] acest cuvânt şi a nimicit prin această hotărâre vrăjmăşia care urma să iasă din uneltirea [diavolului] şi a surpat ca pe un zid despărțitor reaua pomenire a păcatului, sădind [între ei] pofta9. Dar în cazul lui Dumnezeu şi al Acelei Ființe curate, nimic de acest fel nu trebuie să presupunem. Aşadar, nu primi exemplele în toate cazurile la fel, fiindcă şi în alte cazuri multe păcate grele ies de aici. Căci şi la începutul epistolei a zis: „Toate sunt ale voastre; şi voi, ai lui Hristos; şi Hristos, al lui Dumnezeu" (I Corinteni 3, 22-23).

3. Deci cum? La fel sunt toate ale noastre şi noi, ai lui Hristos, şi Ffristos, al lui Dumnezeu? Nicidecum, ci până şi celor fără minte le este limpede deosebirea, chiar dacă s-a folosit aceeaşi expresie şi în cazul lui Dumnezeu şi al lui Hristos şi al nostru. Şi în altă parte, numindu-1 pe

bărbat cap al femeii, a adăugat: „După cum şi Hristos este cap şi Mântuitor şi cârmuitor al Bisericii, aşa şi bărbatul este dator să fie faţă de femeia lui” (cf. Efeseni 5, 23-24).

Prin urmare, la fel vom înţelege şi aceasta, si toate cele scrise efesenilor împreună cu aceasta în ceea ce priveşte acest subiect? Să nu fie! Că nici nu e cu putinţă. Aceleaşi cuvinte sunt spuse şi în cazul lui Dumnezeu, şi al oamenilor, dar altfel se înţeleg acelea şi altfel acestea. Dar, iarăşi, nu toate trebuie să le înţelegem schimbat. Fiindcă atunci ar părea că toate sunt degeaba spuse şi nici noi n-am avea nici un folos. Căci după cum nu toate trebuie înţelese la fel, aşa nu toate trebuie lepădate pur şi simplu. Şi ca să fie mai clar eeea ce spun, voi încerca să arăt aceasta printr-un exemplu.

S-a spus că Hristos este cap al Bisericii. Dacă nu primesc nimic omenesc referitor [la această formulare], pentru ce mi s-a mai spus aceasta? Iarăşi, dacă toate le primesc [în înţelesul omenesc], va urma multă nebunie. Căci capul este pătimitor ca şi trupul şi supus aceloraşi [lucruri ca şi trupul].

Aşadar, ce trebuie să las la o parte şi ce trebuie să primesc? Să las la o parte acestea pe care le-am spus10 şi să primesc unirea adâncă şi cauza şi locul întâi în conducere11. Şi nici pe acestea în mod simplist, ci şi aici în chip firesc trebuie să cugetăm la ceva mai mare şi cuvenit lui Dumnezeu. Căci [în cazul lui Dumnezeu] şi unirea este mai adâncă, şi conducerea mai cinstită.

Iarăşi ai auzit de Fiu. Nici aici nu primi toate, dar nici nu lepăda toate, ci, primind câte se cuvin lui Dumnezeu - că este de aceeaşi fiinţă, că este din El, cele nelalocul lor şi care ţin de slăbiciunea omenească lasă-le pe pământ12. S-a spus iarăşi că Dumnezeu este lumină. Deci vom primi toate câte ţin de lumina aceasta văzută? Nicidecum, căci în cazul luminii văzute ea este mărginită de întuneric şi loc, şi este mişcată şi umbrita de altă putere.

Dar nimic din acestea nu trebuie să cugetăm referitor la Fiinţa Aceea. Dar nici nu le lepădăm pe toate pentru această pricină, ci vom culege ceea ce este folositor din exemplu, adică luminarea care ne vine nouă de la Dumnezeu şi depărtarea de întuneric care vine din aceasta. Şi acestea [spuse acum] sunt pentru eretici. Dar trebuie să mergem mai departe.

Căci pe bună dreptate s-ar nedumeri cineva aici, întrebându-se ce vinovăţie era ca femeile să fie descoperite şi bărbaţii acoperiţi? Ce fel de vinovăţie este aceasta, află de aici: s-au dat bărbatului şi femeii multe alte simboluri [symbola], lui ale conducerii, ei ale supunerii. Şi împreună cu acelea [a fost dat] şi acesta: ca ea să fie acoperită şi el descoperit. Deci, dacă simboluri [symbola] sunt acestea, amândoi păcătuiesc distrugând [sygkeontei13] buna rânduială [eutaxia] şi hotărârea fdiataghe] lui Dumnezeu şi trec peste limitele proprii, el căzând în uşurătatea aceleia, iar ea ridicându-se mai presus de bărbat prin înfăţişarea sa [dia tou schematou].

Căci dacă e legiuit [themis] să nu se schimbe hainele, nici ea să nu poarte mantie bărbătească, nici el mantie femeiască sau acoperământ - „căci nu va fi”, zice, „haina bărbatului pe femeie, nici nu va îmbrăca bărbatul haină femeiască” (Deuteronom 22, 5) - cu mult mai mult nu trebuie să se schimbe între ele acelea14.

Căci acestea15 [hainele] au fost legiuite de oameni, chiar dacă Dumnezeu mai pe urmă le-a întărit, dar acel lucru este de la fire, mă refer la a fi acoperit şi a nu fi acoperit. Iar când zic fire, zic Dumnezeu. Căci Cel Ce a făcut firea El însuşi este. Deci, când răstorni aceste limite [oros] ia aminte câte vătămări se fac. Şi să nu-mi spui că mic este acest păcat. Căci este mare în sinea lui, fiindcă este neascultare. Dar chiar dacă ar fi fost mic, devenea mare, pentru că este simbol al unor realități mari. Dar că este mare cu adevărat, e limpede din faptul că dă atâta bună rânduială [eutaxia] neamului [omenesc], rânduind [diatatton] cine este conducătorul şi cine cel condus în lumea [aceasta], încât cel ce calcă [această lege] pe toate le distruge [sygkeo] şi leapădă darurile lui Dumnezeu şi azvârle la pământ cinstea dată lui [bărbatului] de sus. Şi [asta] nu numai bărbatul, ci şi femeia. Căci într-adevăr, şi pentru ea este cea mai mare cinste să păzească rânduiala proprie, după cum şi faptul că se răzvrăteşte este ruşine. 16

De aceea, pentru amândoi a pus acest lucru, zicând aşa: „Tot bărbatul care se roagă sau prooroceşte având pe cap [acoperământ], ruşinează capul lui. Şi orice femeie care se roagă sau prooroceşte cu capul neacoperit, ruşinează capul ei" (I Corinteni 11, 4-5). Căci erau, după cum spuneam, şi bărbați şi femei care prooroceau, fiindcă şi femeile aveau pe atunci această harismă, precum fiicele lui Filip (cf. Faptele Apostolilor 21,9) şi altele înainte de ele şi după ele. Despre ele a spus proorocul mai înainte că „Vor prooroci fii voştri şi fiicele voastre vedenii vor vedea" (Ioil 2, 28).

Aşadar, pe bărbat nu îl sileşte să fie pururea cu capul descoperit, ci numai când se roagă. „Căci tot bărbatul, dacă are pe cap când se roagă sau prooroceşte, ruşinează capul lui". Dar femeii îi porunceşte ca pururea să fie cu totul acoperită [katakalypto]. De aceea zicând: „Orice femeie rugându-se sau proorocind cu capul neacoperit cu totul [akatakalypto], ruşinează capul ei", nu s-a oprit numai la atât, ci a continuat spunând: „căci este la fel cu cea rasă" (l Corinteni 11, 5). Iar dacă a fi ras este pururea ruşinos, e limpede că şi a fi neacoperit cu totul este totdeauna ocară17.

4. Şi nu s-a mulțumit numai cu asta, ci iarăşi a adăugat, zicând: „datoare este femeia să aibă [semn de stăpânie] [exusia] pe cap, din pricina îngerilor" (I Corinteni 11, 10). [Prin aceasta] arată că nu numai în vremea rugăciunii, ci totdeauna trebuie să fie acoperită. Dar în cazul bărbatului nu îl lasă cu totul fără acoperământ, ci numai fără plete. Căci numai atunci când se roagă îl opreşte să fie acoperit, pe când a purta plete îi interzice totdeauna.18

Nu a zis „acoperit ci „având pe cap", arătând că şi daca se ruga cu capul descoperit dar ar avea plete este acelaşi lucru ca si când l-ar fi acoperit. Căci pleata a fost dată în loc de acoperământ.

„Si daca lemeia nu se acoperă, să se şi tundă. Dar dacă este ruşine pentru femeie să se tundă sau să se radă, să se acopere" (I Corinteni 11,6) La început îi cere să nu aibă capul descoperit, dar înaintând îi sugerează şi să îl aibă acoperit totdeauna - prin aceea că zice „este la fel cu cea rasă, dar [îi sugerează] şi faptul de a-l îngriji şi a avea toată sârguința [pentru acoperirea capului].

Că nu a zis simplu să se acopeie, ci să se acopere cu totul încât să fie acoperita din toate părțile cu de-amanuntul.10 Şi o ruşinează prin referirea la ceva necuviincios, atingându-se foarte tare de ea , şi zicând: „Iar dacă nu se acoperă cu totul, să se radă". „Dacă arunci acoperământul pus de legea lui Dumnezeu", zice, "aruncă-l şi pe cel al firii20″. Iar dacă cineva zice: „Şi cum ar fi acest lucru ruşine pentru femeie, dacă, [făcându-l], ea se ridică la slava bărbatului?21″, aceea o

spunem: nu se ridică, ci cade şi din cinstea proprie. Căci a nu rămâne în limitele proprii şi în legile puse de Dumnezeu, ci a te ridica mai presus de ele nu este adăugire, ci împuținare.

Căci după cum cel ce tinde către cele străine şi răpeşte cele care nu sunt ale lui nu îşi adaugă nimic mai mult, ci se împuținează, pierzând şi ceea ce avea - lucru care s-a întâmplat şi în rai -, aşa şi femeia, nu îşi adaugă bunul neam [eygheneia] [cinstea] al bărbatului, ci îşi pierde buna înfățişare [buna cuviință] [eyschemosyne] de femeie.
Şi nu numai de aici îi vin cele de ruşine, ci şi din lăcomie. Acceptând, dar, ceea ce este mărturisit [de toți] ca ruşinos şi zicând: „dacă este ruşine pentru o femeie să se tundă sau să se radă", pune mai departe şi ceea ce e de la el [de la apostol], spunând: „să se acopere cu totul". Şi nu a zis „să-şi lase părul să atârne", ci „să se acopere cu totul", legiuind amândouă acestea deodată şi din amândouă părțile pregătindu-le: şi din cele legiuite şi din cele contrare22. Căci şi acoperământul şi pleata sunt acelaşi lucru; şi cea rasă, şi cea care are capul descoperit sunt, iarăşi, acelaşi lucru. „Căci este la fel cu cea rasă".

Iar dacă cineva ar zice: „Şi cum este acelaşi lucru, de vreme ce una are acoperământul firii [părul], iar cea rasă nu are acesta?", vom spune că prin libera alegere [proairesis] l-a aruncat, prin faptul că are capul descoperit. Iar dacă nu este lipsită de păr, aceasta ține de fire, nu de aceea [de femeie], încât şi cea rasă are capul descoperit în aceeaşi măsură cu aceea [care nu poartă acoperământ]. Căci de aceea a îngăduit ca [părul] să acopere [capul] prin fire, ca şi de aici învățând aceasta, să se acopere23. Apoi pune şi pricina, după cum am spus-o în alte locuri, vorbindu-le ca unor oameni liberi.
Deci, care e pricina?

„Pentru că bărbatul este dator să nu se acopere, fiind chip şi slavă a lui Dumnezeu" (I Corinteni 11,7). [Şi], iarăşi, aceasta este altă pricină: „Pentru că are cap numai pe Hristos, nu trebuie să-şi acopere capul. Dar şi pentru că o conduce pe femeie". Căci dregătorul care se apropie de împărat trebuie să aibă simbolul conducerii [dregătoriei]. Aşadar, după cum nimeni dintre dregători nu ar îndrăzni să se arate fără brâu şi hlamidă celui ce poartă coroana, aşa şi tu, fără simbolurile conducerii - care sunt neacoperirea -, nu te ruga lui Dumnezeu, ca să nu te ocărăşti şi pe tine, şi pe Cel Ce te-a cinstit.

- Dar acelaşi lucru se întâmplă şi în cazul femeii, ar zice careva. Căci şi pentru aceea este ocară [hybris]24 a nu avea simbolurile supunerii25.
„Iar femeia este slava bărbatului" (I Corinteni 11, 7). Prin urmare, firească este conducerea bărbatului [în raport cu femeia]. Apoi, pentru că a spus-o hotărât, pune iarăşi alte pricini şi raționamente, ducându-te la facerea dintâi şi zicând aşa: „Căci nu este bărbatul din femeie, ci femeia din bărbat" (l Corinteni 1 1 , 8). Iar dacă a fi din altul este slavă a aceluia din care este, cu mult mai mult faptul de a fi asemenea26.

„Căci nu a fost zidit bărbatul pentru femeie, ci femeia pentru bărbat" (I Corinteni 11,9). Aceasta este a doua superioritate, ba mai degrabă a treia sau a patra, întâia este că Hristos este capul nostru [al bărbaților] iar noi al femeilor. A doua, că noi suntem slava lui Dumnezeu iar femeia este [slava] noastră. A treia, că nu noi suntem din femeie, ci ea din noi. A patra, că nu noi suntem pentru ea, ci ea pentru noi. De aceea, datoare este femeia să aibă [semn de] stăpânie pe cap.
- De care „de aceea", spune-mi?

- „Pentru acestea ce au fost spuse”, zice, „Ba, mai bine zis, nu numai pentru acestea, ci şi pentru îngeri. Dacă disprețuiești pe bărbat, ruşinează-te de îngeri”.

5. Aşadar, a fi acoperită este [semn] al supunerii şi al stăpânirii. Căci a te pleca pregăteşte şi sfiala, şi paza virtuții tale. Fiindcă pentru cel condus este virtute şi cinste a rămâne în ascultare. Iar bărbatul nu trebuie neapărat să facă aceasta, căci este chip al Stăpânului său, dar pentru femeie este firesc. Gândeşte-te, dar, la covârşirea fărădelegii, când, fiind cinstit cu atâta stăpânire, te faci pe tine de ruşine, răpind înfățişarea femeii. Şi faci acelaşi lucru ca şi când, luând coroana, ai arunca-o de pe cap şi în loc de coroană ai lua o haină de rob.

„Însă nici bărbatul fără femeie, nici femeia fără bărbat, întru Domnul” (I Corinteni 11,11). Fiindcă a dat multă superioritate bărbatului, zicând că femeia este din el şi pentru el, şi sub el, ca nici pe bărbați să nu-i înalțe mai mult decât trebuie şi nici pe acelea să le înjosească, ia aminte cum adaugă îndreptarea, zicând: „Nici bărbatul fără femeie, nici femeia fără bărbat, întru Domnul”

„Nu-mi iscodi”, zice, „numai cele care țin de întâietate, nici nu [aminti] de facerea aceea [de la început]. Căci dacă vei cerceta cele de după acestea, fiecare este pricina fiecăruia, ba mai degrabă nu fiecare a fiecăruia, ci Dumnezeu este [cauza] tuturor”. De aceea zice: „nici bărbatul fără femeie, nici femeia fără bărbat, întru Domnul”.
„Căci după cum femeia este din bărbat, aşa şi bărbatul prin femeie” (l Corinteni 11, 12). Nu a zis „din femeie”, ci iarăşi „din bărbat”. Căci acest lucru rămâne încă neştirbit pe seama bărbatului27. Dar nu ale bărbatului sunt aceste isprăvi, ci ale lui Dumnezeu. De aceea a şi adăugat: „Şi toate sunt din Dumnezeu” (I Corinteni 11, 12). Aşadar, dacă toate sunt ale lui Dumnezeu, şi El însuşi porunceşte acestea28, încrede-te şi nu grăi împotrivă.

„Judecați în voi înşivă: se cuvine ca femeia neacoperită cu totul să se roage lui Dumnezeu?” (I Corinteni 11, 13). Iarăşi îi pune judecători ai celor spuse, ceea ce a făcut şi în cazul jertfelor idoleşti. Căci şi acolo zice: „Judecați voi ceea ce zic” (I Corinteni 10, 15). Iar aici: „Judecați în voi înşivă”. Ba ceva mai înfricoşat le sugerează aici. Căci în acest caz ocara [hybris] trece la Dumnezeu. Dar nu zice aşa, ci cumva mai blând şi mai acoperit: „Se cuvine ca femeia neacoperită cu totul să se roage lui Dumnezeu?”.

„Sau nu vă învață însăşi firea că bărbatul, dacă îşi lasă plete, îi este lui necinste; iar femeia dacă îşi lasă plete îi este slavă? Că părul i s-a dat în loc de acoperământ” (I Corinteni 11, 14-15). Ceea ce face pururi, punând rationămente simple, face şi aici, alergând la obiceiul comun şi foarte ruşinându-i pe cei care întârzie să învețe acestea de la el [de la apostol], când ar fi putut să le învețe şi din obiceiul comun.

Căci unele ca acestea nu sunt necunoscute nici chiar barbarilor. Şi ia aminte cum pretutindeni se foloseşte în chip biciuitor de limbaj. „Tot bărbatul care se roagă cu capul acoperit necinsteşte capul lui”. Şi iarăşi: „Dacă este ruşine pentru femeie să se tundă sau să se radă, să se acopere cu totul”. Şi iarăşi aici: „Bărbatul, dacă poartă plete, necinste îi este. Femeia, dacă poartă plete, slavă îi este, că părul în loc de acoperământ i-a fost dat”.

- „Dar dacă i-a fost dat in loc de acoperământ", ar zice [careva], „pentru ce mai trebuie să adauge alt acoperământ?"
- Pentru că nu numai de la fire, ci si din libera alegere să mărturisească supunerea. Iar că trebuie să te acoperi, a legiuit şi firea, luându-ți-o înainte. Adaugă, dar, şi cele din partea ta, ca să nu pari că răstorni şi legile firii, fapt care ar fi nu numai [semn] de multă îndrăzneală, ci şi luptă împotriva firii. De aceea şi pe iudei învinovățindu-i, Dumnezeu le-a spus: „Ai ucis pe fiii tăi şi pe fiicele tale. Aceasta este mai presus de toate urâciunile tale" (cf. Iezechiel 5, 9-10).

Şi iarăşi Pavel, certându-i pe romanii desfrânați, aşa le sporeşte osânda, zicând că nu numai că întrebuințau [lucrurile] în afara legii lui Dumnezeu, ci chiar şi în afara firii. „Căci au schimbat întrebuințarea firească cu cea în afara firii" (Romani 1, 26). De aceea si aici se osteneşte pentru acest subiect, arătând însuşi acest lucru: că nu legiuieşte nimic străin şi că la elini toate cele ce țin de noutate sunt de fapt contra firii. Aşa şi Hristos, arătând aceasta, a zis: „Câte vreți să vă facă vouă oamenii, faceți-le şi voi lor" (Matei 7, 12), dovedind că nu introduce nimic nou. „Iar dacă cineva pare că este iubitor de ceartă, noi un asemenea obicei nu avem, nici Bisericile lui Dumnezeu" (I Corinteni 11,16). Prin urmare, de iubirea de ceartă ține împotrivirea la acestea, nu de raționament.

Însă chiar şi aşa, i-a certat cu măsură, făcându-le mai multă ruşine, lucru care făcea şi mai greu cuvântul. „Căci noi", zice, „un asemenea obicei nu avem, ca să ne întărâtăm şi să ne certăm, şi să ne împotrivim". Şi nu a rămas numai la atât, ci a adăugat „nici Bisericile lui Dumnezeu", arătând că Bisericile din toată lumea se împotrivesc [unui asemenea obicei de a se certa], însă chiar dacă pe vremea aceea corintenii erau iubitori de ceartă, acum toată lumea a primit şi a păzit legea aceasta29, atât de mare este puterea Celui Răstignit.

6. Dar mă tem ca nu cumva primind înfăţişarea exterioară, în ceea ce priveşte faptele, unele femei să fie găsite de ruşine şi să fie descoperite în alt mod30. De aceea, scriind lui Timotei, Pavel nu s-a mulțumit cu acestea, ci a adăugat şi altele, spunând: „în îmbrăcăminte cuviincioasă, împreună cu sfiala si întreaga înțelepciune să se împodobească pe ele, nu în împletituri sau aur" (1 Timotei 2, 9). Căci dacă nu trebuie să aibă capul descoperit, ci să poarte în tot locul simbolul supunerii, cu mult mai mult trebuie să arate aceasta prin fapte. Aşa şi femeile dinainte, „domni" îi numeau pe bărbații lor şi le lăsau lor cele ale întâietății.]

- „Dar şi aceia", ar zice [o femeie], „îşi iubeau femeile lor".
- Ştiu şi eu, şi nu sunt în necunoştință. Însă când facem îndemn pentru cele cuvenite ție, nu cată la cele ale acelora [ale bărbaților]. Căci şi când îndemnăm pe copii să se supună părinților, spunându-le că e scris: „Cinsteşte pe tatăl tău şi pe mama ta", ei zic către noi: „Spune şi ceea ce urmează după, că şi voi, părinților, să nu-i întărâtați pe copii". Şi robilor când le spunem că e scris să se supună stăpânilor şi să nu slujească de ochii oamenilor, şi ei, i iarăşi, ne cer cele ce urmează, poruncindu-ne să-i îndemnăm şi pe stăpâni la , aceleaşi. „Căci şi acelora Pavel le-a poruncit", zice [robul], „să lase amenințarea".

Dar să nu facem aşa, nici să căutăm cele poruncite altora când suntem întrebați pentru ale noastre. Căci nici învinovățirile nu sunt în comun. Leapădă acuzația şi caută numai una cum să te dezbari de vinovățiile tale. Fiindcă şi Adam a învinovățit pe femeie, şi ea pe şarpe, dar nu i-a scos nicidecum acest lucru.

Aşadar, nici tu nu-mi spune asta acum, ci sârguieşte-te cu toată bunăvoința.[eygnomosyne] să dai bărbatului ce-i datorezi. Fiindcă şi când vorbesc cu bărbatul tău sfătuindu-l să te iubească şi să-ți poarte de grijă, nu-l las să aducă în discuție legea pusă asupra femeii, ci îi cer ceea ce e scris pentru el. Aşadar, şi tu lucrează numai cele cuvenite ție, şi dă-te pe tine supusă bărbatului31. Căci dacă pentru Dumnezeu te supui bărbatului, nu-mi aduce înainte cele ce el este dator să le facă, ci cele de care Legiuitorul te-a făcut responsabilă, pe acestea împlineşte-le cu de-amănuntul. Căci aceasta mai cu seamă înseamnă să te supui lui Dumnezeu: chiar dacă pătimeşti cele contrare, să nu calci legea.

Căci de aceea cel ce iubeşte pe cel ce-l iubeşte nu pare că face ceva mare, pe când cel ce se îngrijeşte de cel ce-l urăşte acesta mai cu seamă este încununat, în acelaşi fel cugetă şi tu: dacă suferi un bărbat împovărător, vei lua cunună strălucită. Iar dacă e blând şi paşnic, pentru ce să-ți dea plata Dumnezeu? Şi acestea le zic nu poruncindu-le bărbaților să fie obraznici, ci ca să le înduplece pe femei să-şi rabde bărbații obraznici. Căci când fiecare se sârguieşte să împlinească ce este al său, degrabă vor urma şi cele ale aproapelui32. De pildă, când femeia se pregăteşte să rabde un bărbat mai aspru iar bărbatul să nu întărâte pe femeia cumplită, atunci toate scapă de valuri în liniştea unui liman. Aşa era şi la cei vechi. Fiecare împlinea cele ale sale şi nu cerea cele ale aproapelui. Ia aminte! Avraam a luat cu sine pe nepot. Femeia nu l-a învinovățit. I-a poruncit [femeii] să călătorească cu el o cale lungă. Nu a grăit împotrivă nici la aceasta, ci l-a urmat. Iarăşi, după acele multe necazuri şi osteneli, şi sudori, fiind stăpân peste toate, a dat lui Lot întâietatea. Şi nu numai că nu s-a necăjit Sarra pentru asta, dar nici gura n-a înălțat-o, nici a grăit ceva de acest fel, cum grăiesc acum multe dintre femei când văd pe bărbații lor înjosiți în asemenea situații. Şi mai cu seamă când îi văd înjosiți de cei mai de jos decât ei, îi ocărăsc şi îi numesc nebuni şi lipsiți de minte, şi muieratici, şi trădători, şi tâmpiți, însă aceea nimic de acest fel nu a zis, nici n-a cugetat, ci a iubit toate cele făcute de acela.

Şi lucru şi mai mare: după ce l-a făcut pe acela [pe Lot] stăpân peste alegerea [pământului] şi [Lot] a dat celui dumnezeiesc [lui Avraam] cele mai mici, l-a cuprins [pe Lot] o primejdie cumplită. Şi auzind patriarhul, i-a înarmat pe toți ai lui şi s-a pregătit contra întregii armate a perşilor numai cu slugile lui. Şi nici atunci nu l-a reținut ea, nici nu a zis ceea ce ar fi fost firesc: „Omule, unde te duci, aruncându-te în prăpastie şi predându-te atâtor primejdii şi vărsându-ți sângele pentru un bărbat care te-a înjosit şi a răpit toate ale tale? Dacă pe tine te dispreţuieşti, fie-ți milă măcar de mine care am lăsat casa şi patria, şi prietenii, şi rudeniile, şi te-am urmat atâta cale, şi nu mă îmbrăca cu văduvia şi cu relele ce vin din văduvie”. Nimic din acestea nu a zis, nici nu a gândit, ci le-a suferit toate cu tăcere.

După acestea, rămânându-i pântecele fără odraslă, ea nu a pătimit cele ale femeilor, nici nu s-a plâns cu amar. Însă acela [Avraam] se jelea, însă nu către femeie, ci către Dumnezeu. Şi ia aminte cum fiecare păzea cele cuvenite lui. Căci nici el nu o dispreţuia pe Sarra ca pe una fără copii, nici nu o ocăra în vreun fel pentru aceasta. Aceea, iarăşi, se sârguia să gândească vreo mângâiere lui Avraam pentru lipsa de copii, [dându-i-o] pe slujnică. Căci pe atunci nu erau oprite acestea ca acum. Fiindcă acum nici femeilor nu le dă voie legea să facă asemenea lucruri cu bărbații, nici acelora [bărbaților] nu li se îngăduie astfel de amestecări, fie cu ştiința, fie fără ştiința femeilor lor, chiar dacă i-ar îngreuia de mii de ori întristarea pentru lipsa de copii. Fiindcă aud şi ei că „viermele lor nu moare şi focul lor nu se stinge” (Macabei 9,48). Căci acum nu se îngăduie, dar atunci nu erau oprite. De aceea şi femeia a poruncit aceasta, şi acela a ascultat-o;

dar şi [dacă a ascultat-o] n-a [făcut-o] pentru plăcere.
- „Dar ia aminte”, ar zice [careva], „cum iarăşi a lepădat-o când i-a poruncit femeia”.
- Tocmai asta vreau să arăt şi eu, că şi el s-a supus ei întru toate, şi ea lui.

7. Însă nu lua aminte numai la acestea, ci, spunând acestea, cercetează şi cele de dinainte: cum slujnica a ocărât-o, cum s-a lăudat înaintea stăpânei. Şi ce era mai dureros decât asta pentru o femeie liberă şi cu bunăcuviinţă? Aşadar, să nu aştepte femeia virtutea bărbatului, şi atunci [numai] să o dea pe a ei. Căci asta nu e nimic mare. Nici, iarăşi, să nu aştepte bărbatul buna rânduială a femeii, şi atunci [numai] să filosofeze. Căci nici asta nu e vreo ispravă. Ci fiecare, după cum am spus, să dea cel dintâi cele ale sale.

Căci dacă celor din afară care ne pălmuiesc obrazul drept trebuie să le dăm şi celălalt obraz, cu mult mai mult trebuie să suferim pe bărbatul obraznic.Şi nu spun asta ca femeia să fie lovită. Să nu fie! Căci acest lucru este cea de pe urmă ocară [hybris], nu pentru cea lovită, ci pentru cel ce loveşte, însă chiar dacă dintr-o împrejurare oarecare ai parte, femeie, de un astfel de bărbat, nu te necăji, ci cugetă că ai plată pusă deoparte pentru acestea şi laudă în viaţa aceasta.

Şi către voi, bărbaţilor, aceea spun. Să nu aveţi un asemenea păcat care să vă silească să vă loviţi femeia. Dar ce zic de femeie? Nici pe o slujnică nu-i este îngăduit bărbatului liber să o lovească sau să-şi pună mâinile pe ea. Iar dacă a lovi o roabă este ocară mare pentru un bărbat, cu mult mai mult să-şi întindă mâna asupra celei libere. Şi asta ar putea-o vedea cineva şi de la legiuitorii din afară (cei păgâni) care nu silesc pe cea care a pătimit astfel de lucruri să mai locuiască cu cel ce a lovit-o, de vreme ce este nevrednic de locuirea cu ca. Căci este cea de pe urmă nelegiuire ca să necinsteşti ca pe o roabă pe tovarăşa de viaţă, care este legată strâns de tine prin cele de trebuinţă şi prin Cel de sus.

De aceea, un astfel de bărbat - dacă mai trebuie să-l numim bărbat şi nu fiară - este socotit la fel cu ucigaşii de tată şi de mamă. Căci dacă ne-a fost poruncit ca pentru femeie să lăsăm şi tată, şi mamă, nu nedreptăţindu-i pe aceia, ci plinind legea dumnezeiască - ba şi înşişi părinţilor le este atât de dorit acest lucru, încât, părăsiţi fiind, au şi bucurie şi se învoiesc la aceasta cu multă sârguinţă -, cum nu este cea de pe urmă nebunie ca să o înjosim pe aceasta [pe femeie] pentru care Dumnezeu ne-a poruncit să-i lăsăm până şi pe părinţi? Deci, oare numai nebunie este aceasta? Dar ruşinea cine o va suferi, spune-mi? Ce cuvânt-o va putea înfăţişa, când ţipete şi urlete se aud pe stradă, şi vecinii şi trecătorii aleargă la casa celui ce face aceste necuviinţe ca la o fiară vătămată la cele dinăuntru. Mai bine să se deschidă pământul pentru cel ce face asemenea lucruri decât să mai fie văzut după aceea în for.

- „Dar femeia este obraznică”, ar zice [careva].
- Dar gândeşte-te că este femeie, vas slab, iar tu bărbat. Căci de aceea ai fost „hirotonit” [echeirotonethes] conducător şi ţi s-a dat funcţia capului, ca să porţi slăbiciunea celei conduse.35 Fă-ţi, dar, strălucită conducerea. Şi va fi strălucită când nu necinsteşti pe cel condus. Şi precum împăratul cu atât se arată mai cinstit, cu cât îl arată mai cinstit pe locţiitorul lui, iar dacă necinsteşte şi ruşinează măreţia acelei vrednicii [a locţiitorului], i se va tăia nu puţin din slava lui, aşa şi tu, dacă necinsteşti pe cea care conduce după tine36, îţi vatămi, şi nu oricum, chiar cinstea conducerii tale.

Aşadar, cugetând toate acestea, fii cu mintea întreagă, şi împreună cu acestea cugetă şi la seara aceea când, chemându-te tatăl ei, ţi-a dat ca pe o comoară fiica şi, despărţind-o de toţi - şi de mamă, şi de el, şi de casă -, a încredinţat în mâna ta toată purtarea de grijă pentru ea. Gândeşte-te că, după Dumnezeu prin ea ai copiii şi te-ai făcut tată; şi să fii şi din această cauză blând faţă de ea.

8. Nu vezi pe lucrătorii de pământ cum îngrijesc în tot chipul pământul care a primit odată seminţele, chiar dacă ar avea mii de neajunsuri, cum ar fi lipsa de rodnicie, buruienile rele, ploile abundente? Fă şi tu aceasta! Căci aşa, cel dintâi te vei bucura şi de roade, şi de linişte. Căci şi liman este femeia, şi cel mai mare leac de înveselire. Aşadar, dacă fereşti limanul de vânturi şi valuri37, te vei bucura de multă siguranţă când te întorci din for. Iar dacă o umpli de agitaţii şi tulburare, îţi pregăteşti un naufragiu mai cumplit.

Deci, ca să nu se întâmple asta, fă ceea ce îţi zic. Când se întâmplă ceva întristător în casă din cauză că ea a greşit, mângâi-o şi nu îndelunga întristarea. Chiar dacă lepezi toate, nimic nu este mai întristător decât a nu o avea pe femeie locuind cu tine cu dragoste [eynoia] 37. Iar dacă îi spui păcatul să nu-i spui nimic aşa de dureros care să o răzvrătească, încât şi pentru aceste motive iubirea [agape] ei să-ţi fie mai de preţ decât toate38.

Căci dacă trebuie să purtăm greutăţile unii altora, cu mult mai mult ale femeii. Şi chiar dacă ar fi săracă, să n-o ocărăşti. Chiar dacă ar fi fără de minte, să nu treci peste ea, ci mai degrabă învaţ-o39 [rythmizein]. Căci este mădular al tău şi aţi devenit un trup. Dacă este flecăreaţă şi beţivă şi mânioasă nu trebuie să te îndurerezi pentru acestea, nici să te mânii, ci roagă-L pe Dumnezeu şi îndeamn-o, şi slăluieşte-o, şi fă toate ca să scoţi patima40. Dar dacă o loveşti şi adânceşti boala nu te mai grijeşti de ea. Căci înfruntarea se destramă prin blândeţe nu prin altă înfruntare. Şi împreună cu acestea gândeşte-te şi la răsplata de la Dumnezeu.

Când îţi este îngăduit să o lepezi de la tine, nu fă asta pentru frica lui Dumnezeu, ci suferă-i atâtea neajunsuri, temându-te de legea pusă în aceste cazuri, care opreşte a lepăda femeia, chiar dacă are vreo boală, şi vei lua plată negrăită. Dar şi înainte de răsplată vei dobândi cele foarte mari prin aceea că o pregăteşti pe ea sa fie mai ascultătoare şi tu devii prin ea mai îngăduitor. Se zice despre cineva din filosofii cei din afară că avea o femeie împovărătoare şi flecară şi beţivă41. Şi fiind întrebat de ce rabdă o astfel de femeie, a spus că o are acasă ca loc de antrenament în cele ale filosofici.

„Căci voi fi”, zicea el, „mai blând cu ceilalţi de vreme ce sunt învăţat prin ea în fiecare zi”. Aţi strigat lucruri mari42? Însă eu mă îndurerez acum mult, când păgânii sunt mai filosofi decât noi, deşi nouă ni s-a poruncit să-i urmăm pe îngeri. Ba mai degrabă ni s-a poruncit să-L urmăm chiar pe Dumngzeu în ceea ce priveşte blândeţea.

Aşadar, filosoful zice că pentru aceea având femeie rea nu o leapădă. Iar unii zic că pentru aceea şi-a luat-o de nevastă. Iar eu, fiindcă mulţi dintre oameni sunt predispuşi la prostie, îndemn ca dintru început să facem toate şi să ne sârguim ca să ne luăm o soţie potrivită şi plină de toată virtutea. Iar dacă se întâmplă să greşim şi să nu ne aducem în casă o mireasă bună şi uşor de suferit atunci, să-i urmăm acestui filosof şi să o educăm [rythmizein] pururi, şi nimic să nu punem înaintea acestor lucruri. Fiindcă şi neguţătorul, până nu face înţelegere cu tovarăşul său

[de călătorie], înțelegere care poate să-i aducă pacea, nu îşi pune corabia pe mare, nici nu face altă călătorie.

Aşadar, şi noi să facem toate ca să menținem înlăuntru toată pacea cu tovarăşul nostru în călătoria şi corabia aceasta a vieții. Căci astfel şi toate celelalte ne vor fi liniştite şi vom străbate în siguranță marea vieții acesteia.

Acest lucru să-l facem şi înaintea [problemelor] casei, şi a slugilor, şi a banilor, şi a țarinilor, şi a treburilor politice43. Şi mai de preț decât toate să ne fie ca cea care locuieşte în casă împreună cu noi să nu se răzvrătească, nici să fie în despărțire de noi. Căci astfel şi celelalte ne vor veni de la sine şi vom avea multă uşurare în cele duhovniceşti, trăgând cu unire de gând [homonoia] acest jug [al căsniciei].

Şi pe toate isprăvindu-le vom avea parte de bunătățile puse deoparte [în ceruri], de care fie ca noi toți să ne împărtăşim cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, împreună cu care Tatălui şi Duhului Sfânt slavă, putere şi cinste, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

1 Omilia a XXVI-a din Comentariul la Epistola I catre Corinteni

2 Deci explicarea peste masura a predaniei Bisericii, „de ce"-ul pus asupra oricarui lucru rămas de la sfinți este semnul slăbirii noastre. Iar cei slabi cu totul, care au căzut din Biserica se ocupă numai să cerceteze toate. Dacă ar trăi puterea tainelor, nu le-ar ajunge timpul sa le adanceasca, dar, pentru ca au cazut din har, isi extind cantitativ cercetarea credintei.

3 Asta inseamna ca adevaratul continut al oricarei virtuti nu poate fi experimentat decat în Biserica cea una şi drept slăvitoare. Orice virtute este un act eclezial şi depinde hotarator de faptul ca suntem trupul lui Hristos. Paganul, ereticul si schismaticul nu traiesc plenar si la adevarata ei dimensiune nici una din virtuti. Orice virtute in Biserica are exact acelasi efect pe care il are orice act al lui Hristos. Deci dupa fiecare act si gest, si vorba, si gand ale lui Hristos au fost mantuitoare pentru omenire si univers, la fel orice virtute si act , si cuget al Bisericii, ca trup al lui Hristos, are aceiasi valoare mantuitoare pentru lume si univers. Diferenta dintre milostenia, de pilda a unui pagan si a unui crestin dreptslavitor adevarat este aceea dintre milostenia facuta de Hristos si cea facuta de un simplu om. Cea a lui Hristos vizeaza relatia vesnica cu cel miluit si aduce in sine adancimea dumnezeiasca, insesizabila pentru ochiul trupesc, pe cand cea a omului simplu (care nu devine madular teandric prin har), desi laudabila , nu are adancimea amintita , cacipentru experimentarea acestei adancimi, atat cat e cu putinta fapturii, trebuie sa ai ochiul inimii luminat prin Botezul in Biserica Ortodoxa. Fiecare virtute nu este decat o particularizare a tainei Bisericii.

4 Toate afirmatiile mai omenesti despre Hristos intrupat nu tin de planul teologiei, ci de cel al iconomiei. Dupa dumnezeiestii Parinti, teologia se referala relatiile intratrinitare iar iconomia la relatia lui Dumnezeu cu faptura.

5 Dacă „capul" se referea la funcția lui de stăpânire a trupului, ar fi adus exemplul stăpânului şi robului. De remarcat că deşi Tatăl este numit uneori de sfinți şi arche în Treime, adică Izvor şi Principiu, aici arche se referă la conducere şi stăpânire.

6 Oamenii, dacă copiii îi ascultă, îi fac părtaşi şi de o cinste cu ei. Deci Tatăl e limpede ca este de aceiasi cinste cu Fiul.

7 Supunerea femei bărbatului este consecință a căderii din rai. Femeia de buna voie si-a generat aceasta stare.

8 Antagonismul sexelor şi ideea de complementaritate a bărbatului şi femeii, în sensul în care îl înțeleg tradițiile păgâne, sunt urmări ale păcatului adamic. Prin păcat s-a distorsionat, s-a stricat firea, în sensul că a dobândit un alt mod de manifestare. Acest antagonism nu poate fi depăşit în chip real decât în Hristos. Orice altă încercare de depăşire se situează în limitele creatului şi nu are perspectiva veşniciei şi a gândului dintru început al lui Dumnezeu pentru om. Doar când firea se restaurează în Hristos. bărbatul şi femeia îşi pot înțelege exact locul fiecăruia si rațiunea existenței.

9 Condensat, ideea pasajului este următoarea: păcatul a pornit pe bărbat împotriva femeii (dovada era că fiecare acuza pe un altul pentru păcatul săvârşit şi încerca să-şi scoată pielea). De aceea Dumnezeu sădeşte în cei doi pofta carnală, ca să fie mai puternică decât ura produsă de starea păcătoasă. Prin păcat Adam şi Eva pierduseră comuniunea lăuntrică şi reală. Pofta trupească era un medicament pentru ca să se mai poată salva ceva din legătura dintre ei doi. Deci starea feciorelnică este cea care aduce între oameni (chiar şi între bărbați şi femei) relațiile adevărate, în viața viitoare relațiile dintre noi nu vor mai fi carnale, ci de altă natură, neştiută nouă (sau cel puțin cunoscută parțial). Oricum, acea comuniune va fi nesfârşit mai profundă decât cea de acum. Iar la înviere nu se mai mărită, nici nu se mai însoară, ci vor fi ca îngerii, după cuvântul Mântuitorului (cf. Matei 22, 30). Esențial este ca cei căsătoriți să conştientizeze acest lucru: ei trebuie încet-încet să depăşească relația carnală şi să şi să ajungă la iubirea lăuntrică în care trupul nu dispare (cum s-ar putea crede în mod fals), ci devine instrument de manifestare a duhului nostru. Relațiile carnale, care sunt foarte căutate astăzi, nu sunt de fapt decât semnul egoismului şi al urii adânci pe care oamenii şi-o poartă unul altuia. Prin acestea ei încearcă să îşi rezolve neîmplinirile adânci ale ființei lor, neîmpliniri cauzate de pacatul lui Adam si pacatele personale. Subliniem că pofta carnală dintre bărbat şi femeie nu a existat înainte de cădere şi deci nu ține de firea omului aşa cum a gândit-o Dumnezeu. Asta nu înseamnă că este păcat, ci doar un mijloc util, în starea de cădere, pentru a ajuta pe om (dacă este folosit lupă legea dumnezeiască) să iasă din această stare cu harul lui Hristos.

10 Cele referitoare la pătimirea capului asemenea trupului.

11Din exemplul trupesc trebuie luate numai anumite aspecte pentru a avea o imagine a tainei duhovniceşti. În cazul acesta concret capul şi trupul sunt imagine a lui Hristos şi a Bisericii numai întrucât capul este cauză şi conducător şi unit intim cu trupul. Faptul că este şi pătimitor nu mai este o însuşire potrivită cu realitatea duhovnicească ce vrea să o exprime. Dar care însuşiri trebuie acceptate şi care nu, poate înțelege numai omul duhovnicesc. De aceea, doar omul luminat de har poate pricepe sensul real al Sfintei Scripturi, dar şi acela, doar în parte. Cunoştințele academice nu au rolul hotărâtor, deşi pot fi de folos.

12Aici a greşit Arie (şi de altfel orice eretic): în faptul că atribuia lui Dumnezeu însuşiri nepotrivite Lui. Şi asta o făcea pentru că mintea nu îi era curățită ca să înțeleagă drept

Scripturile. În erezie nu cade decât cel care nu are minte curățită şi luminată de har. Fragment ilizibil.

13 Sygkeo nu înseamnă propriu zis a disrtuge ci a confunda, a amesteca lucrurile.

14 Faptul de a fi acoperit sau nu.

15 Tipul specific de îmbrăcăminte pentru fiecare sex a fost instituit de oameni iar Dumnezeu l-a socotit ca bun. Dar acoperirea capului sau descoperirea lui țin de modificarea adusă în fire de păcat. Ele sunt simboluri ale realității deformate de păcat. În Rai Eva nu avea acoperământ pe cap pentru că era stăpână pe sine şi liberă. Azi femeile au lepădat acoperământul pentru că vor să fie libere, asemenea Evei, numai că vor în alt mod decât a rânduit Dumnezeu. De fapt, orgia păcatului, prezentă în societatea de azi la fiecare pas, nu este decât o încercare nebună de a recupera starea paradisiacă. Atunci Adam şi Eva, de pildă, erau goi şi nu se ruşinau. Şi azi oamenii umblă mai mult goi şi nu se ruşinează, dar alta este starea lăuntrică din noi. Faptul că Adam şi Eva s-au acoperit în Rai înseamnă că îşi dădeau seama de starea de păcat. Omul de azi nu mai vrea să primească faptul că este păcătos, şi fără Hristos nu poate să iasă din această stare.

16 Faptul că se leapădă aceste simboluri este dovada că omul nu mai vrea să facă voia lui Dumnezeu şi devine apostat.

17 Azi a umbla o femeie rasă nu mai e ruşine, ci titlu de glorie şi model pentru multe altele. A umbla fără acoperământ este cea mai mare cinste (din contră, a avea acoperământ este semnul ruşinii în societatea de azi). Oricum, lipsa acoperământului este semnul nesupunerii şi al stării de lepădare de Dumnezeu. Omenirea aproape toată se leapădă de Dumnezeu. Şi asta în numele unei unități a religiilor. Ni se va spune că Sfânta Maria Egipteanca nu avea ceva pe cap, şi asta se vede chiar în iconografie. Răspunsul este că ea atinsese starea Evei din Rai. Iar cucernicia şi sfielnicia ei în fața bărbatului se vede limpede din dialogul cu Sfântul Zosima. În plus, purta această cucernicie şi sfială în adâncul inimii, deşi era mai presus prin harisme de cuviosul bărbat. Sfânta Măria Egipteanca nu mai avea atât nevoie de simbol, de vreme ce trăia nemijlocit starea duhovnicească al cărei simbol era acoperământul, sau, mai bine spus, o şi depăşise. Unul din semnele că o femeie este în duhul care trebuie este următorul: cerându-i-se să poarte, în orice context, acoperământ pe cap, să nu simtă nici o răzvrătire în adâncul inimii, ci să împlinească acel lucru cu bucurie, cu conştiința că astfel este plăcută lui Hristos. În viața cuvioasei Melania Romana (31 dec.) este o întâmplare edificatoare în acest sens: „Aceasta, [împărăteasa Verina], auzind despre viața lor cea plăcută lui Dumnezeu, avea mare dorință să-i vadă şi de aceea, de multe ori, a trimis către Melania rugăciune să vină la palat să se întâlnească cu dânsa. Ca să nu se arate măreață că nu primeşte să se întâlnească cu împărăteasa, Melania a luat şi pe Apelian [soțul Melaniei], şi s-au dus amândoi. Era atunci legea pusă ca să nu îndrăznească nici o femeie a intra în casele împărăteşti cu capul acoperit, însă ea, defăimând legea cea politicească, iar porunca fericitului Apostol Pavel fără nici o schimbare păzind-o, nici capul nu şi-a descoperit, nici rasa cea săracă nu şi-a schimbat-o, ci aşa fiind îmbrăcată a mers la casele împărăteşti, neținând seama de lucrurile cele de mult preț care erau acolo". În plus, Sfântul Ioan lega mai sus acoperământul, sau lipsa lui, de starea lumii acesteia (ele marchează rolul de conducător şi condus). Aceste simboluri îşi împlinesc adevărata funcție tocmai în societate.

18 În mod inevitabil cineva ar pune problema astfel: „Dar Hristos nu a avut părul lung? Oare călugării nu au părul lung? Oare nu au fost mulți sfinți care au avut părul lung (de pildă, Sf. Daniil Stâlpnicul purta părul asemănător cu un hippie: lung cu cărare pe mijloc)?”. Aparent un rocker nu s-ar diferenția din acest punct de vedere de un călugăr. Şi toluşi diferența este fundamentală. Nici călugării şi nici Domnul Hristos nu sunt potrivnici Sfântului Pavel în care grăia acelaşi Duh Sfânt. Călugării şi Mântuitorul poartă părul lung tocmai ca expresie a neîngrijiri de cele ale lumii, îl lasă să crească tocmai pentru că sunt prea preocupați de cugetarea dumnezeieştilor taine şi nu mai acordă nici o atenție celor din afară. Călugărul care a fugit în pustie era atât de desprins de lume, încât, după mărturiile din Pateric, abia se putea găsi la el vas pentru pâine şi apă, de foarfecă ne mai putând fi vorba. De altfel, mulți călugări, din pricina nevoinței aspre, îşi pierdeau până şi podoaba capilară şi barba. Pentru ei părul lung nu este semnul sine qua nou al călugăriei, ci o consecință firească. Pentru rocker însă parul este însemn emblematic. Nu eşti rocker adevărat dacă nu ai părul lung. Pentru ei părul este obiectul unei griji permanente. Deci ceea ce pentru călugăr este semnul unei dezlipiri de cele ale lumii, pentru rocker este semnul lipirii de lume, de un ideal ce ține de lumea aceasta. Modelul călugărului este Hristos, al rockerului vreun star de muzică rock De altfel Sfântul Pavel avertizează împotriva cutumelor păgâne care se perpetuaseră în creştinism şi aduc cu ele un mod de a gândi. Părul mare era apanajul elitei filosofice păgâne. Problema este de a nu fi rob modului de gândire legat de anumite însemne exterioare. Acoperământul capului o pune pe femeie în relație cu starea dintre Adam şi Eva de după cădere. El o ajută să înțeleagă starea de la care pleacă. Desigur că un călugăr care face din starea sa un motiv de mândrie şi slavă deşartă, etalându-şi călugăria sa, este la fel de vinovat ca şi o femeie fără acoperământ. Amândoi fac acest lucru din mândrie sau slavă deşartă, din dorința de a se impune, în plus, există sfinte care nu numai că nu au avut acoperământ, dar care au îmbrăcat haine bărbăteşti şi au viețuit, nu în pustie, ci în mănăstire printre bărbați, fără să fie recunoscute (Sf. Matrona - 9 nov., Sf. Eufrosina - 25 sept., Sf. Evghenia - 24 dec., Sf. Teodora din Alexandria - 11 sept., etc.). Dar la toate acestea se poate foarte limpede observa duhul de adâncă smerenie în care trăiau, şi cinstea dată bărbaților. Dacă femeia nu poartă acoperământ, pentru că nu vrea să se opună duhului lumii, se face părtaşă acestui duh apostat. Rațiunile adânci ale fiecărui suflet nu le cunoaşte însă decât Dumnezeu. La fel este şi cu barba pentru preoți. Dacă nu port barbă sau reverendă pentru că mi-e ruşine de lumea care mă va ocărî, sunt la fel de vinovat ca şi femeia care nu poartă acoperământ pentru acelaşi motiv. Dacă nu port barbă pentru că nu am sau mi-a căzut din multa nevoință, atunci nu e nici o problemă. Deci importantă este aşezarea sinceră înaintea lui Dumnezeu. Creştinul, indiferent de statutul lui în Biserică, nu trebuie să facă nici un compromis cu lumea.

19 Vedem azi că şi cele care îşi pun batic pe cap îşi pun un voal subțire sau îşi acoperă doar o parte a capului, sau îşi aranjează într-un anumit mod baticul încât să le pună în valoare anumite însuşiri etc. Toate acestea sunt variante ale neacoperirii. Se foloseşte până şi acoperământul pentru a răsturna scopul lui. Aceasta este, în general, o mare viclenie a diavolului: a folosi tocmai cele drepte ca să le răstoarne chiar pe ele însele. Mai bine zis. se foloseşte de aspectul lor formal pentru a deturna sensul lăuntric.

20 Adică părul.

21 Cum e lucru de ruşine să îşi lase acoperământul din moment ce, făcând aşa, devine fi ea asemănătoare bărbatului şi astfel are aceeaşi slavă cu el? Acesta este şi resortul adânc al modului

de comportament al femeii de azi. Ea crede că dobândeşte mai multă cinste ducă se poartă ca bărbații.

22 Prin aceea că arată care este normalitatea şi respinge ceea ce e nefiresc.

23 Firea îi este dată omului ca învățătoare. Omul trebuie să-şi asume conştient ceea ce este învățat prin fire de Dumnezeu. Faptul că creştetul este acoperit de păr arată că femeia trebuie să înțeleagă a-şi accepta starea ei şi a-şi acoperi capul. Dar aceste reguli aparent exterioare, sunt simboluri ale unor realități tainice. Dacă schimbăm simbolurile, riscăm să nu mai avem niciodată acces la realitățile tainice. Drumul spre tainele credinței trece prin strunirea, la început silită, a firii nărăvaşe prin frâul simbolurilor şi regulilor din Biserică. Aceste reguli nu sunt arbitrare, cum s-ar crede, nici nu țin de vreo epocă, ele sunt simboluri ale unor realități veşnice. Dacă sunt ținute cu înțelegere, nu în chip idolatru sau habotnic, ele modelează firea căzută şi o predispun la primirea tainelor. La fel este cu tipicul slujbelor.

24 Hybris nu înseamnă propriu zis ocară, ci este actul prin care cineva iese din limitele proprii şi îşi arogă o poziție care nu i se cuvine. Se poate traduce, funcție de context, prin „mândrie" sau prin „violare a drepturilor cuiva", „uzurpare" etc. Hybris în esență este lepădarea ordinii şi legii date de Dumnezeu. Este ieşirea din rațiunea firii.

25 Deci ceea ce nouă, din pricina mândriei, nu ne convine şi numim inegalitate ține de legea dumnezeiască şi de bunul mers al lumii. Dacă nu intrăm în rânduiala lui Dumnezeu, nici lumea şi nici tot ce ne înconjoară nu merg bine, căci sunt lipsite de binecuvântarea lui Dumnezeu retrasă din pricina nesupunerii noastre. Într-o împărăție şi dregătorul, şi ostaşul nu sunt inegali decât unul în raport cu altul, dar în esență fiecare este de fapt egal cu celălalt prin faptul că fiecare ascultă de acelaşi împărat. Treaba fiecăruia este să-şi facă rolul său nu al altuia şi pentru asta e răsplătit sau blamat.

26 Probabil referire aluzivă la faptul că Fiul, fiind din Tatăl, este o cinste pentru Tată că Fiul este Dumnezeu, nu creatură.

27Faptul că bărbatul a fost făcut înaintea femeii are o rațiune foarte adâncă ce ține de planul veşnic al lui Dumnezeu, iar bărbații şi femeile ar trebui să țină cont de acest dat. În decursul timpului această rațiune rămâne în vigoare, dar ea este greu de priceput pentru firea căzută. Oricum, ea e legată de taina lui Hristos şi a Bisericii. De aceea doar în Biserică se poate înțelege ceva din ea.

28 El porunceşte aceste „inegalități" spre binele nostru. El ne porunceşte smerenia, dar El însuşi S-a smerit nu numai prin întrupare şi răstignire, ci şi creând lumea, deşi nu avea nevoie de ea. Ba faptul că ne mântuieşte este tot o smerire, căci acceptă ca cel supus şi creat să devină egalul Său, după har. Şi ca să faci pe cineva egalul tău trebuie ca tu să te cobori, să te smereşti în fața lui, iar el să înțeleagă smerirea ta şi starea lui de supus. La baza poruncilor lui Dumnezeu stă negrăita smerenie şi dragoste. Taina dintre bărbat şi femeie conține în sine taina dintre Dumnezeu şi creație. Creația este de la Dumnezeu, nu invers, este pentru El, nu El pentru ea, este supusă Lui, nu El ei. La fel femeia: este din bărbat, pentru bărbat, supusă bărbatului. Dar după cum creația, deşi este aşa, trebuie să ajungă prin har la starea dumnezeiască, la fel şi femeia, nu este aşa

pentru ca să rămână aşa, ci pentru ca să devină prin har ceea ce e bărbatul. Dar acest lucru nu se poate dacă nu se pleacă de la datul creatural concret. Actul prin care creatura nu-şi acceptă datul creatural (adică faptul că este creatură, nu Creator) şi nu lucrează conform firii sale este demonic. Doar diavolul nu a vrut să accepte că este creatură şi să devină dumnezeu prin har. Esenţa unui astfel de act este mândria. Deci nu e vorba de inegalităţi fundamentale şi fiinţiale -căci toţi suntem creaturi -, ci de inegalităţi funcţionale, necesare pentru buna rânduială a întregii creaţii si pentru ajungerea ei la îndumnezeire.

29 Ca femeile să fie acoperite şi bărbaţii să nu-şi lase plete.

30 Deşi afirmă răspicat şi tare că trebuie să se ţine rânduiala exterioară, sfântul atenţionează ca nu cumva să intervină formalismul. Nu cumva pe dinafară femeile să fie cucernice, cu batic bine îmbrobodite, cu fuste „regulamentare", iar pe dinăuntru să nu aibă de fapt acoperământ, din pricina mândriei, invidiei, judecăţii aproapelui etc. Există însă şi o altă capcană, mai ales pentru idealişti şi intelectuali. Ei spun că nu trebuie ţinută rânduială exterioară, pentru că e formalism, şi că e important lăuntrul omului. Ei nu pot suferi elementele exterioare ale evlaviei, care sunt simboluri ale unor taine adânci. Aceştia bolesc de o mândrie mult mai fină şi mai greu de corectat decât cei habotnici şi formalişti, cu atât mai mult cu cât, sub masca libertăţii lăuntrice, ei sunt robiţi cutumelor lumii cultivate.

32Imaginea din lextul grec este cea a unui cal care se supune frâului călăreţului.

33 Se referă la faptul că nunta este o legătură care se susţine si creşte spre veşnicie, pe de-o parte, prin harul lui Dumnezeu, iar pe de alta, prin nevoile şi realităţile ce ţin de lumea aceasta, realităţi prin care cei doi îşi cresc relaţia.

34 Această formulare ar putea pune în paralel funcţia bărbatului în familie cu cea a preotului în Biserică. De altfel, este logic acest lucru din moment ce preotul este chip al lui Hristos iar relaţia bărbat femeie este asemănată cu cea dintre Hristos şi Biserică. O astfel de perspectivă ar putea face din căsătorie o trăire continuă a Sfintei Liturghii. Merită adâncită această paralelă. Spunem doar că după cum liturghia nu se poate face doar de preot sau credincioşi, ci este nevoie ca ambii să slujească laolaltă pentru ca Duhul Sfânt să Se coboare peste toţi şi, în plus, trebuie să fie cu toţi pregătiţi, la fel în căsnicie se cerc curăţie şi sinceritate adâncă din partea fiecăruia şi împreună slujire, pentru ca Duhul Sfânt să-i prefacă în chip conştient pe cei doi un trup şi un duh; ba mai mult, să-i prefacă în trup al lui Hristos, când Hristos este totul în cei doi.

35 Femeia este şi ea conducătoare în urma bărbatului.

36 Vânturile şi valurile sunt duhurile necurate şi slăbiciunile firii.

37 Dragostea aceasta nu se referă la aspectul sexual, ci e vorba de o atitudine lăuntrică a mintii. Mai adânc s-ar traduce: „să aibă gând bun faţă de bărbat", „să fie de un gând cu bărbatul".

38 Este ca în călugărie: nu trebuie să pui nimic al tău mai presus de voia celuilalt.

39 Este esențial ca soțul să înțeleagă că partenerul este însăşi viața lui. Trebuie să-i acorde celuilalt răbdare, înțelegere, timp etc. adică tot ce are el. Fără această asumare a problemelor celuilalt, indiferent cât de prosteşti sau derizorii ar părea, nu există dragoste jertfelnică şi soții nu pot deveni un trup. Lupta şi în căsnicie este tot împotriva duhurilor răutății şi trebuie o mare artă şi smerenie ca să putem birui cu harul lui Dumnezeu. Căsătoria asumată serios ar putea fi uneori o cale mult mai potrivita de a cunoaştere a tainelor dumnezeieşti decât călugăria de tip „regiment", cu ascultări formale. O căsătorie adâncă, centrata pe descoperirea tainei celuilalt, se apropie foarte mult de viețuirea în pustie în care ucenicul trăia împreună cu bătrânul său şi lua aminte în concret la modul dumnezeiesc de viețuire al aceluia. Patimile şi pornirile rele pot mult mai uşor să fie tămăduite dacă cei doi se ??? în cele mai mici detalii, cu atât mai mult cu cât între ei există dragoste sinceră (nu ne referim la aspectul trupesc) lucru care adesea nu se întâmplă între ucenic şi stareț.

40 Deci, preocuparea bărbatului trebuie să fie despătimirea femeii şi a femeii despătimirea bărbatului. Altfel nu există dragoste între ei. Privirea fiecăruia nu trebuie să fie orientată spre sine, ci spre celălalt. Atunci căsătoria oferă un cadru de adevărată mucenicie. Fiecare în căsătorie devine mucenic de bună voie nu atât răbdând neajunsurile celuilalt, cât sârguindu-se să se dezbare de atenția la egoismul său şi să se preocupe de mântuirea (nu de patimile!) celuilalt.

41 Este vorba de Socrate şi soția lui, Xantipa.

42 Probabil că auditorii au lăsal să le scape strigăte de uimire.

43 Buna înțelegere în casă cu soția este hotărât pe primul plan. Acest imperativ nu este decât corolarul unei legi generale duhovniceşti: când omul este în regulă înlăuntrul său, toate merg bine în afară. La fel, dacă în casă merge bine relația dintre soți, toate celelalte merg bine. În alt chip nu este cu putință.

Comentariul capitolului 7 din Epistola I către Corinteni 1

(Migne,P.G. 61, 151-160)

„Despre cele ce mi-ați scris: bine este omului să nu se atingă de femeie, dar din pricina desfrâului fiecare bărbat să-şi aibă femeia lui şi fiecare femeie bărbatul ei" (I Corinteni 7, 1-2).

l. Îndreptând cele mai grele trei probleme - mai întâi sfâşierea Bisericii, a doua cazul desfrânatului şi a treia cazul celui lacom - a întrebuințat mai departe un cuvânt mai blând. Şi a pus după [acestea] îndemnul şi sfătuirea cu privire la nuntă şi feciorie, odihnind pe ascultător după cele mai împovărătoare2, în cea de-a doua epistolă face exact pe dos: începe de la cele mai blânde şi sfârşeşte în cele mai întristătoare. Dar şi aici, potrivind bine cuvântul despre feciorie, iarăşi ajunge la cele mai biciuitoare; şi nu le pune pe toate dintr-o dată, ci variază cuvântul în fiecare [caz], după cum cere momentul şi nevoia lucrurilor puse [în discuție]. De aceea zice: „despre cele care mi-ați scris". Căci i-au scris dacă trebuie să stea departe de femeie sau nu. Şi răspunzând la acestea şi legiuind pentru nuntă, introduce şi cuvântul despre feciorie: „bine este omului să nu se atingă de femeie".

Dacă tu cauți ceea ce e bine şi ceea ce este în vârf de tot, mai bine este nicidecum să te însoțeşti cu femeie [omilein gynaiki]. Iar de cauți ceea ce e sigur şi de ajutor neputinței tale, însoțeşte-te prin nuntă. Şi pentru că era firesc - ceea ce se întâmplă şi acum - ca bărbatul să vrea, iar nu femeia - deşi se poate şi invers -, ia aminte cum vorbeşte despre fiecare din cei doi3.

Iar unii zic că pentru preoți a fost spus prin el cuvântul acesta. Dar eu, privind la cele ce urmează, nu aş zice că aşa stau lucrurile. Căci dacă nu, nu ar fi pus la modul general îndemnul. Dacă ar fi scris acestea numai pentru preoți ar fi spus: „Bine este celui ce învață [pe alții] să nu se atingă de femeia". Dar acum a dat îndemnul în general, zicând: „bine este omului", nu numai preotului. Şi iarăşi: „Te-ai dezlegat de femeie, nu căuta femeie" (I Corinteni

7, 27). Nu a zis: „Tu, preotule sau învățătorule [să nu cauți femeie]", ci a spus-o fără deosebire. Şi tot cuvântul în întregime este în acest fel rostit: [pentru toți, nu numai pentru preoți]. Şi spunând: „din pricina desfrâului fiecare bărbat să-şi aibă femeia lui", a adus [în atenție] însăşi pricina [nunții]: îngăduința [concesia] [sygkoresis] față de [neputința] de înfrânare4.

„Bărbatul să dea femeii prețul [time] datorat5. Asemenea şi femeia bărbatului" (l Corinteni 7, 3). Ce este prețul datorat?

„Femeia nu este stăpână peste trupul ei" (I Corinteni 7, 4), ci este şi roabă şi stăpână a bărbatului6. Dacă te lepezi de robia cuvenită, L-ai jignit pe Dumnezeu. Iar dacă vrei să te lepezi de ea, [o poți face numai] când vrea bărbatul, chiar dacă este [numai] pentru scurt timp7. Căci de aceea şi datorie a numit lucrul, ca să arate că nimeni nu este stăpân peste sine, ci sunt robi unul altuia8. Iar când vezi vreo desfrânată care te ispiteşte, spune-i: „Nu este trupul meu, ci al femeii". Acestea şi femeia să le spună către cei ce vor să-i sape întreaga ei înțelepciune: „Nu este al meu trupul, ci al bărbatului".

Iar dacă bărbatul sau femeia nu au stăpânire asupra trupului lor, cu mult mai mult n-au asupra banilor şi lucrurilor9. Auziți câte aveți bărbați şi câți aveți femei. Căci dacă nu trebuie să ai trupul tău, cu atât mai mult lucrurile şi banii tăi. În altă privință, dă bărbatului multă întâietate şi în Noul şi în Vechiul Testament, zicând: „Către bărbatul tău întoarcerea ta şi el te va stăpâni" (Facerea 3,16). Iar Pavel face deosebire şi scrie astfel: „Bărbați, iubiți pe femeile voastre iar femeia să se temă de bărbat" (Efeseni 5, 25; 5, 33). Aici însă nu mai este „mai mare" şi „mai mic", ci o singură stăpânie.

- Cum aşa?
- Deoarece cuvântul său era despre întreaga înțelepciune [feciorie], în celelalte [privințe] să fie mai mare bărbatul, unde însă e vorba de întreaga înțelepciune, nu10. Bărbatul nu are stăpânire asupra trupului său, nici femeia. Multă este egalitatea şi nu este nici o superioritate.
„Nu vă lipsiți unul de altul decât din bună înțelegere" (I Corinteni 7, 5).

- Ce înseamnă de fapt aceasta?
- Să nu se înfrâneze femeia dacă bărbatul nu vrea, nici bărbatul dacă femeia nu doreşte.
- Cum aşa?
- Fiindcă mari rele se nasc din înfrânarea aceasta. Căci şi adulterele şi desfrânările şi răsturnarea caselor adesea de aici se fac. Fiindcă dacă având femeile lor, desfrânează, cu mult mai mult dacă

îi lipseşti de această mângâiere. Şi bine a zis: „Să nu vă lipsiți” - numind-o aici lipsire şi mai sus datorie - ca să arate tăria stăpânirii [unuia asupra celuilalt]. Căci a se înfrâna fiecare fără să vrea amândoi înseamnă a se lipsi. Iar dacă e de bunăvoie, nu mai este [lipsire]11. Că dacă m-ai îndupleca să iei ceva de la mine, nu o numesc lipsire. Iar cel ce ia fără voia mea şi fiind eu silit, mă lipseşte.

Lucrul acesta îl fac multe femei, lucrând [astfel] un păcat mai mare decât dreptatea, devenind prin aceasta vinovate de desfrâul bărbatului şi împrăştiind toate. Însă trebuie să se cinstească mai înainte de toate buna înțelegere [homonoia]12 fiindcă şi aceasta este mai importantă decât toate; iar dacă vrei, să cercetăm acest lucru din fapte.

Fie o femeie şi un bărbat, şi femeia să se înfrâneze fără să vrea bărbatul. Aşadar, cum? Dacă acela din această pricină desfrânează, sau chiar dacă nu desfrânează, însă suferă şi se tulbură, şi se aprinde, şi se luptă, şi mii de probleme îi face femeii, care e câştigul postului şi al înfrânării, de vreme ce dragostea [agape] e sfâşiată? Nici unul! Căci câte ocări, câte probleme, cât război nu ies sigur de aici?

2. Pentru că atunci când într-o casă bărbatul şi femeia sunt dezbinați, casa nu e cu nimic mai bună decât o corabie bătută de furtuni şi cu cârmaciul depărtat de la cârmă. De aceea zice: „Nu vă lipsiți unul de altul, decât din bună înțelegere pentru o vreme, ca să zăboviți în post şi rugăciune”13. Aici vorbeşte de rugăciunea cu mai multă râvnă14.

Căci dacă ar opri să se roage pe cei ce se împreunează unul cu altul, cum ar avea o anume vreme rugăciunea neîncetată15? Aşadar, este cu putință Şi a te însoți cu femeie, şi a lua aminte la rugăciune, însă rugăciunea este mai intensă când e şi înfrânare. Că nu a zis simplu „să vă rugați”, ci „să zăboviți [scolazete] [în rugăciune]”. [Şi a spus aşa], fiindcă [însoțirea cu femeie] îți ocupă [timpul şi mintea] [ascholia], iar nu că ar fi necurăție16.

„Şi iarăşi să fiți împreună, ca să nu vă ispitească Satana” (l Corinteni 7,5).
Ca să nu creadă că lege este lucrul, adaugă şi pricina17. Şi care e aceasta? „Ca să nu vă ispitească Satana”. Şi ca să înveți că nu numai diavolul lucrează ceea ce ține de adulter, a adăugat: „Din pricina neînfrânării voastre” (7, 5).
„Aceasta o spun ca îngăduință nu ca poruncă. Căci vreau ca toți oamenii să fie ca şi mine” (I Corinteni 7, 6-7), în înfrânare. Aceasta o face pretutindeni când îndeamnă pentru lucruri anevoioase. Pe sine se pune în mijloc şi zice: „Fiți următori mie” (I Corinteni 11, 1).
„Însă fiecare are darul [charisma] lui de la Dumnezeu, unul aşa, altul în alt fel” (I Corinteni 7, 7).

Pentru că i-a osândit foarte când le-a zis: „din pricina neînfrânării voastre”, iarăşi îi mângâie, adăugând: „fiecare are darul lui de la Dumnezeu”. Iar prin aceasta nu arată lămurit că virtutea nu are nevoie de sârguința noastră, ci ceea ce am zis: o spune ca să-i mângâie18. Căci dacă e dar [charisma] şi omul nu aduce nimic de la sine, cum adaugă: „Le spun celor necăsătoriți şi văduvelor: bine este lor dacă rămân ca şi mine. Iar dacă nu se înfrânează, să se căsătorească” (I Corinteni 7, 8-9)? Ai văzut priceperea lui Pavel, cum şi în frânarea o arată mai bună şi nici nu îl sileşte pe cel ce nu poate, înfricoşându-1 cum că ar fi vreo greşeală [căsătoria]?

„Căci mai bine este să se căsătorească decât să ardă" (I Corinteni 7, 9). A accentuat tirania poftei. Ceea ce zice, ceva de felul acesta înseamnă: „Dacă suferi multă silă şi aprindere, renunță la osteneli şi sudori, ca nu cumva să te răstorni vreodată"19.

„Iar celor căsătoriți le poruncesc nu eu, ci Domnul" (l Corinteni 7, 10).
Fiindcă urma să citească olege pusă chiar de Hristos - ca bărbatul să nu-şi lase femeia în afară de pricină de desfrânare - de aceea zice „nu eu". Căci cele spuse înainte, chiar dacă nu au fost spuse direct [de Hristos], însă şi [El] este de acord cu ele. Această [lege] însă a predanisit-o chiar El. Deci „eu" şi „nu eu" au tocmai această deosebire20. Şi ca să nu socoteşti că omeneşti sunt cele ale lui [Pavel], de aceea a adăugat: „Cred că şi eu am Duhul lui Dumnezeu" (I Corinteni 7, 40).

Aşadar, ce înseamnă ceea ce le-a poruncit Domnul celor căsătoriți: „Femeia să nu se despartă de bărbat. Şi dacă chiar se desparte să rămână nemăritată sau să se împace cu bărbatul. Şi bărbatul să nu-şi lase femeia" (I Corinteni 7, 10-11)? Fiindcă şi pentru înfrânare şi pentru alte pretexte şi micimi de suflet se întâmplă să fie dezbinări, mai bine este să nu se facă nici începutul acestora21. Dar dacă se întâmplă [asemenea necazuri în căsnicie], să rămână femeia cu bărbatul chiar dacă nu se mai împreunează; ci [să rămână] ca să nu intervină nici un alt bărbat22.

„Iar celorlalți le spun eu, nu Domnul. Dacă un frate are femeie necredincioasă şi aceasta vrea de bună voie să locuiască cu el, să nu o lase. Şi femeia dacă are bărbat necredincios şi el vrea de bunăvoie să locuiască cu ea, să nu-l lase" (I Corinteni 7, 12-13). Căci după cum, discutând despre despărțirea de desfrânați, a făcut uşor acel lucru prin explicația care a dat-o: „dar nu cu totul de desfrânații acestei lumi" (I Corinteni 5, 10), aşa şi aici, s-a gândit mai înainte la o mare uşurare când a zis: „dacă o femeie are bărbat necredincios sau un bărbat o femeie necredincioasă, să nu o lase"23.

- Ce zici? Dacă e necredincios să rămână cu femeia, iar dacă e desfrânat, nu? Şi asta cu atât mai mult cu cât desfrâul este [păcat] mai mic decât necredința.
- Mai mic e desfrâul, însă Dumnezeu cruță foarte pe cei ai tăi24. Aceasta o face şi în cazul jertfei, când zice: „lasă jertfa şi împacă-te cu fratele tău" (cf. Matei 5, 24). Aceasta [a făcut-o] şi în cazul celui dator cu zece mii de talanți (cf. Matei 18,21-35). Căci şi acela, fiind dator cu zece mii de talanți, nu a fost pedepsit, dar când a cerut o sută de dinari de la cel împreună rob cu el a fost pedepsit.

Apoi, ca să nu se teamă femeia [credincioasă] că devine necurată din pricina împreunării [cu bărbatul necredincios], zice „Căci s-a sfințit bărbatul necredincios prin femeie şi s-a sfințit femeia necredincioasă prin bărbat" (I Corinteni 7, 14). Iar dacă cel ce se lipeşte de desfrânată este un singur trup cu ea, e lămurit că şi cea care se lipeşte de un idolatru este un singur trup cu el. Şi un singur trup este, însă nu este necurat, ci biruieşte curăția bărbatului credincios necurătia femeii necredincioase25.

3. Deci, pentru că în acest caz este biruită necurătia, de aceea şi este îngăduită însoțirea.
- Dar [atunci |, in cazul femeii care desfrânează, nu este osândit bărbații care o leapădă?
- [Nu], pentru că aici este nădejde să se mântuiască prin nuntă parte pierdută, pe când acolo nunta deja a fost destrămată26. Acolo [în cazu desfrâului] amândoi s-au stricat, aici [cazul necredinciosului] este doar vina unuia. Ce vreau să spun? Cea care a desfrânat odată este

întinată. Deci dacă cel ce se lipeşte de desfrânată, este un singur trup cu ea, şi el devine întinat odată ce se amestecă cu cea desfrânată27. Şi de aceea s-a dus toată curăția Aici însă nu e aşa.

- Dar cum?
- Necurat este [bărbatul] idolatru, dar femeia nu este necurată. Dacă ar fi avut părtăşie cu el în ceea ce era el necurat - adică în necredință [asebeia]28 -, şi ea urma să devină necurată. Acum însă idolatrul este necurat în ceva iar femeia are părtăşie [koinonei] cu el în altceva, în care el nu este necurat29. Căci nunta este şi amestecare a trupurilor, precum [se înțelege] prin [cuvântul] „părtăşie" [koinonia]. Şi iarăşi, acesta30 nădejde a fost numit pentru femeie, căci ea este strâns legată [de bărbatul ei]31. Acela32 însă [nu poate fi numit] foarte uşor [nădejde pentru soția lui]. Căci pentru cea care a necinstit timpul de mai înainte şi a fost a altuia şi a distrus cele ce țin pe drept de nuntă, cum va mai putea să-i fie [soțul] nedreptățit numit [„nădejde"] de vreme ce acesta i-a rămas ca un străin? Iarăşi, în acel caz, după desfrâu bărbatul nu mai este bărbat [al femeii sale]31. Aici însă, chiar dacă idolatră este femeia, nu se nimiceşte dreptul bărbatului34. Şi nu a spus simplu: „să locuiască împreună cu cel necredincios", ci cu cel [necredincios] care vrea [şi el să stea cu ea].

De aceea a zis: „Şi el vrea de bunăvoie să locuiască împreună cu ea". Căci, spune-mi, când şi cele ale dreptei credințe rămân curate şi sunt si nădejdi bune pentru cel necredincios35, ce fel de vătămare este ca cei deja însoțiți să rămână [împreună] şi să nu se introducă pricină de războaie de prisos? Că nu despre cei ce nu au fost vreodată însoțiți se vorbeşte acum, ci despre cei care sunt deja însoțiți36. Că nu a zis: „dacă cineva vrea să ia un [soț] necredincios", ci „dacă cineva are [soț] necredincios". Adică dacă cineva, după ce s-a însurat sau s-a măritat, a primit cuvântul dreptei credințe [eysebeia] iar cealaltă parte a rămas în necredință. Dacă [partea necredincioasă] iubeşte să locuiască împreună, [cel credincios] să nu se despartă. „Căci s-a sfințit bărbatul necredincios prin femeie". Atât de mare e bogăția curăției tale!

- Aşadar, ce? Sfânt [hagios] este elinul?
- Nicidecum. Că nu a zis „sfânt este", ci „s-a sfințit prin femeie". A zis aceasta nu ca să-l arate pe acela [pe păgân] sfânt, ci ca să alunge frica femeii, având în vedere bogăția ei37 [duhovnicească] şi să-l aducă pe acela către dorirea adevărului. Căci necurăția nu ține de trupuri - de ele ține părtăşia [koinonia] -, ci de libera alegere şi de gânduri [proairesis kai loghismoi]. Apoi dă şi dovedirea [acestui fapt]. Căci dacă ai naşte rămânând necurată38, copilul, nefiind numai din tine, ar fi fost necurat sau pe jumătate curat39. Acum însă [copilul] nu este necurat. De aceea a şi adăugat: „Fiindcă copiii voştri ar fi fost necurați. Acum însă sunt sfinți" (I Corinteni 7, 14), adică nu sunt necurați. I-a numit sfinți [agia] printr-un abuz de limbaj, lepădând [astfel] frica unei asemenea bănuieli?0.

„Iar dacă cel necredincios se desparte, despartă-se" (I Corinteni 7, 15). Căci în acest caz lucrul nu mai este desfrâu. Dar ce înseamnă „dacă cel necredincios se desparte"? De pildă, dacă îți porunceşte, [luând ca pretext] nunta, să jertfeşti [idolilor] şi să fi părtaşă cu el la necredință sau să te depărtezi [de credință), mai bine este să se piardă nunta, iar nu dreapta credință. De aceea a adăugat: „Nu este robit fratele sau sora în unele ca acestea" (I Corinteni 7, 15). Dacă în fiecare zi ar porni război pentru aces lucru, mai bine este să se despartă. Căci aceasta o spune în ghicitură, când zice: „Şi în pace ne-a chemat pe noi Dumnezeu" (I Corinteni 7, 15). Căci acela41 , [iar nu cel credincios], a dat pricina [de despărțire], ca şi cel ce desfrânează.

„Că ce ştii tu, femeie, dacă îți vei mântui bărbatul?” (I Corinteni 7, 16)
Pe lângă „Să nu-l laşi”, zice şi aceasta: „Dacă el nu se împotriveşte rămâi cu el. Căci are şi el câştig. Rămâi şi îndeamnă-l, şi sfatuieşte-l, şi înduplecă-l. Că nimeni nu va putea să fie învățător aşa de puternic precun femeia42. Şi nici nu pune asupra ei vreo silă43, nici nu-i spune să lase cu totul baltă acest lucru, ca nici să nu producă ceva prea împovărător [femeii], dar nici să-i poruncească să renunțe, ci lasă lucrul pe seama nesiguranțe viitorului, atunci când zice: „Căci ce ştii tu, femeie, dacă îți vei mântu bărbatul şi ce şti tu, bărbate, dacă îți vei mântui femeia?”

Şi iarăşi: „însă fiecăruia după cum i-a împărțit Dumnezeu, cum l-a chemat Domnul, aşa să umble. A fost chemat cineva fiind tăiat împrejur? Să nu se ascundă. A fost chemat cineva în netăiere împrejur, în aceasta să rămână. Ai fost chemat rob, nu te îngriji” (cf. I Corinteni 7,17-21). Acestea nu aduc nimic mai mult credinței. Aşadar, nu te supăra, nici nu te tulbura. Căci credința le întrece pe toate acestea44.

„Fiecare în chemarea în care a fost chemat în aceea să rămână” (I Corinteni 7, 20). Ai fost chemat având femeie necredincioasă? Rămâi ci ea. Nu îți alunga femeia din pricina credinței. Ai fost chemat fiind rob? Nu te griji. Rămâi rob. Ai fost chemat netăiat împrejur? Rămâi netăiat împrejur. Ai crezut fiind tăiat împrejur? Rămâi tăiat împrejur. Căci aceasta înseamnă „fiecăruia după cum i-a împărțit Dumnezeu”. Fiindcă acestea nu sunt oprelişti pentru dreapta credință. Tu ai fost chemat fiind rob, altul având femeie necredincioasă, altul fiind tăiat împrejur45.

4. Vai, vai! Unde a pus robia! După cum tăierea împrejur nu foloseşte nimic iar netăierea împrejur nu vătăma cu nimic, aşa nici robia sau libertatea. Şi ca să arate aceasta mai limpede, zice prin abuz de limbaj: „însă şi dacă poți să fii liber, mai degrabă foloseşte-te” (I Corinteni 7, 21), adică mai degrabă rămâi rob46. Şi de ce porunceşte ca cel ce poate să se elibereze [din robie] să rămână totuşi rob? [Face asta] vrând să arate că robia nu vătăma cu nimic, ci chiar şi foloseşte.

Şi nu trec cu vederea faptul că unii spun că „mai degrabă foloseşte-te” s-a zis despre libertate [nu despre robie]. Ei spun că [el ar vrea să zică aici]: „De poți să te eliberezi, eliberează-te”, însă, dacă aşa pricep ei, mult se împotriveşte cuvântul [lor] la ceea ce a vrut să spună Pavel. Căci spre a-l mângâia pe rob şi a-i arăta că nu este nedreptățit cu nimic [prin starea lui de robie], de aceea a poruncit să nu fie liber.

[Şi asta a spus-o] pentru că, [poate] ar fi zis careva: „Păi cum? Dacă nu pot, să fiu nedreptățit şi înjosit?”. Nu aceasta o spune, ci ceea ce am zis: vrea să arate că, [în ceea ce priveşte credința], nimic mai mult nu are cel devenit liber [decât cel rob]. Chiar dacă ar fi în puterea ta eliberarea, rămâi mai bine rob. Apoi adaugă şi pricina.
„Căci cel chemat în Domnul rob este eliberat al Domnului. Asemenea şi cel chemat liber este rob al lui Hristos” (I Corinteni 7, 22). Fiindcă în cele ce țin de Hristos amândoi sunt egali. La fel şi tu şi stăpânul tău sunteți robi ai lui Hristos. Deci cum este robul liber? Pentru că te-a eliberat pe tine cel ce rămâi rob nu numai de păcat, ci şi de robia din afară. Căci nu a lăsat pe rob să fie rob, nici pe om să rămână în robie. Căci aceasta este minunăția47. Şi cum este liber robul, rămânând rob? Când se leapădă de patimi şi de bolile sufletului, când disprețuieşte banii şi lucrurile, şi mânia, şi celelalte astfel de patimi.

„Ați fost cumpărați cu preț. Nu fiți robi oamenilor” (I Corinteni 7, 23). Acest cuvânt nu este doar pentru slugi, ci a fost spus şi pentru cei liberi. Căci există şi rob care nu e rob, dar şi liber care e rob. Şi cum, rob fiind, nu este rob? Când le face toate pentru Dumnezeu, când nu fățărniceşte, nici nu face ceva de ochii oamenilor. Asta înseamnă ca cel ce robeşte oamenilor să fie de fapt liber. Şi cum, iarăşi, fiind cineva liber, se face rob? Când slujeşte oamenilor vreo slujbă rea fie pentru lăcomia pântecelui, fie pentru pofta banilor, fie pentru putere48. Căci unul ca acesta este mai rob decât toți, chiar dacă este liber.

Ia aminte la amândouă aceste [situații]. Rob era Iosif, însă nu rob oamenilor. De aceea şi în robie era mai liber decât toți cei liberi. Nu a îngăduit stăpânei ceea ce ea a vrut. Iarăşi, liberă era aceea, dar mai roabă decât toți, de vreme ce se linguşea şi se ruga de sluga ei. Însă nu l-a înduplecat pe cel liber să facă ceea ce ea vroia. Prin urmare, nu robie era lucrul acesta, ci libertatea cea mai înaltă. Căci cu ce l-a împiedicat robia pe acela spre virtute? Să audă cei robi şi cei liberi! Cine era rob? Slujitorul sau stăpâna? Cea care îl ruga sau cel care disprețuia pe cea care îl implora? Căci sunt şi hotare pentru robi, puse de Dumnezeu. Şi până unde trebuie ca ei să păzească [poruncile stăpânilor lor] şi peste ce nu trebuie să treacă - chiar şi aceasta este legiuit. Căci atunci când stăpânul nu porunceşte ceva din cele ce nu sunt în acord cu Dumnezeu, trebuie ca robii să urmeze [poruncilor] şi să se lase convinşi [să facă ce li se spune]. Dar mai mult, nu. Aşa devine cel rob liber.

Iar dacă faci mai mult [decât îngăduie Dumnezeu], chiar dacă eşti liber, te-ai făcut rob. Aceasta o spune în chip tainic când zice: „Nu fiți robi oamenilor”49. Iar dacă nu acesta [e înțelesul], ci ar fi poruncit să lepădăm pe stăpâni şi să ne luptăm să devenim liberi, cum îndeamnă: „Fiecare în ceea ce a fost chemat în aceasta să rămână”? Şi în altă parte: „Câți sunteți robi sub jug socotiți pe stăpânii voştri vrednici de toată cinstea şi cei ce au stăpâni credincioşi şi au parte de binefacerile lor să nu-i disprețuiască pentru că sunt frați” (I Timotei 6, 1-2)?

Când le scrie şi efesenilor şi colosenilor, le porunceşte şi le legiuieşte aceleaşi [lucruri]50. De unde e limpede că [Pavel] nu nimiceşte această robie [văzută], ci pe cea în care sunt şi cei liberi de pe urma răutății, care [robie] este preacumplită, chiar dacă liber ar fi cel ce robeşte ei.
Ce folos au avut frații lui losif că erau liberi? Nu erau mai robi decât toți robii, de vreme ce şi mințeau față de tatăl lor şi către neguțători grăiau cele ce nu erau [adevărate] şi către fratele lor? Însă cel liber nu este astfel, ci pretutindeni şi întru toate adevărat. Şi nimic nu poate să-l robească pe el, nici lanțul, nici robia, nici dragostea stăpânei, ni străinătatea, ci el rămâne liber pretutindenea. Căci aceasta, mai cu seamă, este libertate: când şi în robie luminează.

5. Astfel e creştinismul. Dăruieşte libertate în robie. Şi după cum un trup, prin fire nerănit, atunci se arată nerănit, când primind o săgeată nu pătimeşte nimic rău, aşa şi cel cu adevărat liber, atunci se arată [liber] când, şi stăpâni având, el de fapt nu este rob. De aceea şi porunceşte să rămână rob. Iar dacă nu e cu putință ca un rob să fie creştin aşa cum trebuie, păgânii vor osândi multa slăbiciune a dreptei credințe. Dar tot aşa, dacă vor învăța că robia nu vătăma cu nimic dreapta credință, vor admira propovăduirea [noastră].

Căci dacă moartea nu ne vătăma, nici biciuirile, nici lanțurile, cu atât mai mult robia, focul şi fierul, şi miile de tiranii, şi bolile, şi sărăcia, şi fiarele sălbatice, şi alte mii de lucruri mai cumplite decât acestea, nu au vătămat pe cei credincioşi, ci i-au făcut chiar mai puternici.

Şi cum va putea să vatăme robia? Nu această robie vătăma, iubitule, ci cea care e prin fire robie, adică cea a păcatului. Căci dacă nu eşti rob cu robia aceasta a păcatului, îndrăzneşte şi te veseleşte. Nimeni nu va putea să

50 Ar fi de cugetat dacă creştinii ar putea face răscoale pentru drepturi socio-politicc Căci orice revoluție sau răscoală se face pentru o schimbare pământească, pe când creştinul tinde către o schimbare duhovnicească, pentru veşnicie. Dacă ar fi dezlegați de lumea aceasta, nu ar face aşa ceva sau, cel puțin, nu ar face-o pentru ei înşişi, ci doar ca să ajute pe frații lor.

te nedreptățească cu nimic, căci e deprindere [ethos] nerobită. Iar dacă eşti robit cu această robie [a păcatului], chiar de ai fi de mii de ori liber, nu ai nici un folos din libertate.
Că ce folos este, spune-mi, când nu robeşti omului, dar te pleci patimilor? Căci oamenii adesea ştiu să cruțe, dar acei stăpâni [patimile] niciodată nu se satură de pierzania ta. Robeşti omului? Însă şi stăpânul tău robeşte ție, îngrijindu-se de hrana ta, purtând grijă de sănătatea şi hainele, şi încălțămintea ta, şi de toate celelalte. Şi nu te temi tu - [desigur], dacă nu te iei la certă cu stăpânul -, cât se teme acela ca să nu-ți lipsească ceva din cele necesare.

- Însă acela [stăpânul] zace, pe când tu stai în picioare.
- Şi ce dacă? Pentru că asta nu o face numai el, ci şi tu. Adesea, pe când tu zaci şi dormi cu plăcere, acela nu numai că n-a stat nici măcar în picioare, ci suferă mii de siliri în for şi priveghează mai abitir decât tine. Deci cum? Oare a pătimit Iosif din partea stăpânei ce a pătimit aceea de pe urma poftei? Acesta nu a făcut cele ce aceea a vrut să-i poruncească, pe când aceea a făcut toate câte le-a poruncit stăpâna ei, adică desfrânarea. Şi nu a lăsat-o până când nu a făcut-o de ruşine. Ce fel de stăpână porunceşte acestea? Care tiran este atât de crud? „Roagă-te de robul tău”, îi zicea [desfrânarea], „imploră-l pe cel robit, linguşeşte-l pe cel cumpărat cu bani. Chiar dacă te scuipă, rabdă. Chiar dacă îi spui adesea şi el nu te suferă, lasă-te pustiită şi sileşte-te şi fă-te de ocară”. Ce este mai lipsit de cinste? Ce este mai ruşinos decât aceste cuvinte?

Nimic nu te zoreşte aşa [ca desfrâul]: „Acuză-ți soțul pe nedrept şi înşeală-l.” Ia aminte cât de lipsite de libertate, cât de ruşinoase sunt poruncile, cât de lipsite de milă şi crude şi nebuneşti! Ce stăpână porunceşte aşa ceva precum a poruncit desfrâul atunci acelei femei de neam împărătesc? Şi nici nu a îndrăznit să nu asculte. Iar losif nimic de acest fel nu a suferit, ci toate dimpotrivă şi care i-au adus multă slavă şi cinste.
Vrei să vezi şi un alt bărbat căruia i s-au poruncit multe de o stăpână cumplită şi nu a îndrăznit nicidecum să n-o asculte? Cugetă la Cain şi la câte i-au fost poruncite de invidie. Aceea i-a poruncit să ucidă pe fratele [său], să mintă pe Dumnezeu, să întristeze pe tatăl său, să fie fără de ruşine. Toate le-a făcut şi nimic nu a trecut cu vederea. Şi ce te minunezi, dacă această stăpână a avut atâta putere asupra unuia singur? Adesea a pierdut popoare întregi. Căci femeile madianiților i-au luat pe iudei aproape prizonieri legați, avându-i în mâna lor pe toți aceştia prin poftirea frumuseții lor.

Aşadar, această robie lepădând-o Pavel, a zis: „Nu fiți robi oamenilor” adică „Nu vă lăsați înduplecați de oamenii care vă poruncesc cele nelalocul lor, însă nici vouă înşivă [nu vă fiți robi]. Apoi ridicând mintea şi făcând-o înaltă zice:
„Despre fecioare poruncă de la Domnul nu am, însă vă dau sfatul meu, ca unul care am fost miluit de Domnul să fiu vrednic de crezare” (I Corinteni 7,25).

Înaintând cu rânduială, pomeneşte mai departe şi de feciorie. Fiindcă i-a antrenat şi i-a strunit cu cuvinte despre înfrânare, trece şi la ceea ce e mai bun. „Poruncă nu am”, zice, „însă socotesc că e bine”.

- De ce?
- Pentru aceeaşi pricină pe care a pus-o şi la înfrânare.
„Te-ai legat de femeie? Nu căuta dezlegare. Te-ai dezlegat de femeie? Nu căuta femeie” (I Corinteni 7, 27).
Acestea nu sunt potrivnice celor de mai înainte, ci foarte potrivite. Căci şi acolo zice „Decât din împreună învoire”. Şi aici, iarăşi: „Te-ai legat de femeie? Nu căuta dezlegare”. Aceasta nu este contrară [aceleia]. Căci „Iară bună voie” [para gnomen] înseamnă dezlegare. Iar dacă de bună voie [kata gnomen] amândoi se înfrânează, atunci nu este dezlegare.

6. Apoi ca să nu creadă că lege este aceasta51, a adăugat: „Dacă te vei însura, n-ai păcătuit” (I Corinteni 7, 28). Apoi pune ca pricină cele prezente şi nevoia de acum, şi vremea scurtă, şi necazul. Căci multe atrage după sine nunta, pe care le-a sugerat şi aici, şi în cuvântul despre înfrânare, acolo zicând: „Nu are femeia stăpânire asupra sa”, aici zicând: „te-ai legat”. „Iar dacă te vei însura, n-ai păcătuit”. Nu vorbeşte despre cea care a ales fecioria, căci aceasta deja a păcătuit [dacă se mărită]. Căci dacă văduvele, care au ales odată văduvia, însoțindu-se cu a doua nuntă, au osândă, cu mult mai mult fecioarele.

„Necaz în trup vor avea unii ca aceştia” (I Corinteni 7, 28).
- „Dar şi plăcere”, ar zice [careva].
- Însă şi pe aceasta [plăcerea], ia aminte cum a trecut-o repede cu vederea, pentru scurtimea timpului ei, zicând: „Vremea s-a scurtat” (l Corinteni 7, 29), adică: „Poruncim să te depărtezi şi să o laşi, iar tu alergi mai înăuntru?”. Şi chiar dacă nimic împovărător nu ar fi avut nunta, şi atunci ar fi trebuit să fie pusă mai prejos de cele viitoare52. Dar când şi necaz are, de ce mai trebuie să-ți pui şi povară? De ce trebuie să iei atâta greutate, când şi după ce o iei, aşa trebuie să te foloseşti de ea ca şi când n-ai avea-o? Căci şi „cei ce au femei să fie ca şi cei care n-au” (I Corinteni 7, 29).

Apoi intercalând ceva şi din cele viitoare, iarăşi aduce cuvântul către cele prezente. Căci unele lucruri [ce privesc nunta] sunt duhovniceşti - [de pildă], „una se îngrijeşte de ale bărbatului, iar alta de ale lui Dumnezeu” (cf. Corinteni 7, 32-33) -, altele țin de viața aceasta - [de pildă], „Vreau să fiți fără grijă”53, însă şi aşa îi lasă stăpâni [să aleagă ei]. Căci cel care, după o demonstrație, sileşte iarăşi libera alegere pare că nu are îndrăznire în cuvintele sale. Încât, fiind mânat şi ținut mai degrabă de îngăduință, a spus: „Aceasta o spun spre folosul vostru nu ea să vă întind o cursă, ci spre bun chip şi buna stăruire” (cf. Corinteni 7, 35).

Să audă fecioarele că nu în aceasta stă fecioria. Că cea care se grijeşte de cele ale lumii nu poate fi fecioară, nici cu bun chip. Căci zicând: „Se deosebeşte femeia de fecioară”, a pus această deosebire prin care ele se deosebesc unele de altele. Şi punând o definiție fecioarei şi celei ce nu e fecioară, nu a grăit de nuntă sau înfrânare, ci de lipsa de grijă şi de multa grijă. Căci nu împreunarea e răul [nuntii], ci faptul că ne împiedică de la filosofie.

„Iar dacă cineva socoteşte că e necuviincios pentru fecioara lui” (I Corinteni 7, 36).
Aici pare că vorbeşte pentru nuntă. Dar totul este [de fapt] despre feciorie. Fiindcă îngăduie şi a doua nuntă „numai în Domnul” (I Corinteni 7, 39). Ce înseamnă „în Domnul”? Cu întreagă înțelepciune, cu cuviință. Căci pretutindeni e nevoie de aceasta şi trebuie să o urmăm54. Căci altfel nu este cu putință să vedem pe Dumnezeu.

Iar dacă trecem cu grabă pe lângă cele ce țin de feciorie, nimeni să nu ne osândească ezitarea. Căci o carte întreagă am scris despre acest subiect55 şi am tratat acolo despre toate cu amănunțimea care ne stă în putință şi am socotit că este vorbire de prisos ca şi aici iarăşi să le punem.

De aceea, trimițând pe ascultător pentru aceste lucruri acolo, aici vom spune aceea că trebuie să urmăm înfrânarea. „Urmați pacea”, zice, „şi sfințirea [hagiasmos], fără de care nimeni nu va vedea pe Domnul” (Evrei 12, 14). Deci, ca să fim învredniciți să îl vedem, fie că suntem în feciorie, fie la prima nuntă, fie la a doua,pe aceasta [înfrânarea] să o urmăm56, ca să avem parte de împărăția cerurilor cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru lisus Hristos, cu Care Tatălui şi Duhului Sfânt slavă, putere şi cinste acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

1 Omilia a XlX-a a Comentariului la Epistola l către Corinteni.
2 Esențial în predică este ca omul să plece zidit. Uneori e nevoie să-l scuturi pe credincios, alteori să-l domoleşti, scopul fiind acela ca el să plece întărit şi hotărât spre a fiice cele auzite.
3 Sfântul Pavel spune ca şi bărbatul să aibă femeia lui şi femeia bărbatul ei.

4Deşi nu convine celor căsătoriți acest adevăr, ar trebui întrebați pentru ce s-au căsătorit. Nu cumva a a avut şi atracția trupească un cuvânt greu de spus? Sunt, într-adevăr, şi cazuri în care acest lucru nu a contat şi voia lui Dumnezeu arăta expres că cei doi trebuie să se căsătorească, cum e Sfânta Marta, mama Sfântului Simeon din Muntele minunat, sau cazul Sfinții Iulian şi Vasilissa (8 ianuarie), dar, în general, trebuie să recunoaştem că hormonii adesea joacă un rol important. Dacă cei doi sunt sinceri, vor ajunge treptat la conştiința că esența relației lor este unirea duhurilor şi minților pentru veşnicie. Unii realizează rapid această conştientizare, cum e cazul Sfinților Adrian şi Natalia (26 august) şi al altora, alții, mai târziu, cum e cazul Sfinților Andronic şi Anastasia (9 octombrie).

5 Poate fi tradus şi „să-i dea femeii cinstea datorată”. Dar asta presupune deja o conştientizare mult mai adâncă a căsătoriei, în acest caz intră în joc nu doar elementul sexual, ci respectul adânc față de persoana celuilalt.

6 Prețul este ascultarea de celălalt. Faptul de a fi în acelaşi timp stăpân şi slugă reprezintă plata datoriei.

7 De remarcat totuşi că nu e vorba de abuzuri sexuale. Femeia sau bărbatul nu pot fi obiecte la discreția sexuală a celuilalt. E vorba de o cei căsătoriți în Biserică. Abuzurile nu le pot face decât cei din afara Bisericii sau cei care se leapădă de Biserică, prin păcatele lor. Dacă trupul meu nu e al meu, atunci înseamnă că şi eu trebuie să îmi stăpânesc pofta şi dorințele în funcție de starea partenerului. Nu pot fi doar stăpân al celuilalt, ci şi rob al lui. Adică nu țin doar de mine ci şi de el.

8 Dacă cei doi duc o viață în Hristos, o să înțeleagă că această robie poate fi prefăcută i una duhovnicească, încât să învețe să-şi supună în chipul cel mai adânc voința unul altuia. Astfel căsătoria nu este cu nimic mai prejos decât monahismul. Cei doi (sau mai mulți, dacă sunt şi copii) învață o necruțătoare crucificare prin lepădarea oricărei voințe proprii. Această luptă foarte aspră aduce o bucurie imensă şi uneşte nespus de adânc. Atunci familia devine cu adevărat Biserică în chip deplin, când cei mulți devin de un cuget şi de o simțire prin harul Duhului Sfânt.

9 În casă nu trebuie să se facă nici cel mai mic lucru fără împreuna sfățuire a celor doi. Şi pentru un „capăt de ață" trebuie să se sfătuiască împreună. Adam şi Eva au căzut pentru că au lucrat de capul lor, fără ştirea unuia de celălalt.

10 Ar părea că e vorba de inegalitate şi de faptul că femeia ar fi bună doar pentru plăcerile bărbaților. Feministele jubilează acuzând „misoginismul" sfinților. Numai că lucrurile stau puțin altfel. E vorba de o inegalitate „funcțională" nu „principială" între bărbat şi femeie. Celelalte lucruri în care bărbatul are întâietate, în ultimă instanță, sunt subordonate trupului şi trebuințelor proprii. Deci ele sunt de speță mai joasă decât propriul trup (de pildă, oricine îşi va lăsa munca pentru a-şi tămădui vreo boală). Aşa încât egalitatea în cele importante surclasează inegalitatea în cele neimportante. Oare nu este nebunie, de pildă, să punem mai mult preț pe deosebirea culorii ochilor decât pe faptul că suntem înzestrați în comun cu rațiune? Cam aşa e cu pretinsa inegalitate dintre bărbat şi femeie. Când femeia se curăță cât de cât de patimi, înțelege exact ce înseamnă supunerea ei şi că această supunere nu lezează nicidecum egalitatea cu bărbatul. Ea va găsi în această supunere (sau, în limbaj monahal, „ascultare") o mare odihnă, odihnă de care sunt private mai toate femeile agitate şi mândre ale societății contemporane. La fel, bărbatul care trăieşte în Hristos va pricepe stăpânirea sa asupra femeii ca responsabilitate şi va fugi cât va putea, asemenea cum fugeau sfinții de conducere şi preoție. Când femeia şi bărbatul îşi asumă impunerea respectiv conducerea ca ascultări față de Hristos, Harul le dă o mare odihnă şi Unire. Dar când acestea se fac în afara lui Hristos, duc la răzvrătire. Situația actuală de emancipare fără înțelepciune e urmarea firească a pierderii harului. E greu de explicat omului lumesc, care are doar criterii sociologice, psihologice şi biologice, în ce constă această inegalitate şi cum trebuie fiecare să se raporteze le ea. Cert este că rodul egalității - mai bine zis al uniformizării fără minte - pe care o doresc cei de azi este faptul că pruncii cresc fără dragoste, pentru că mama nu mai are timp de ei, deoarece are de făcut curieră şi condiție fizică. Vina este şi a bărbaților că cer femeilor să fie obiecte de satisfacere a sexului, nu mame şi soții.

11Deci relațiile sexuale nu sunt absolut necesare în căsătorie, dacă cei doi se hotărăsc pentru împreună nevoință, având ca ajutor harul dumnezeiesc.

12 Etimologic: unirea de cuget. De fapt, esența problemei nu este înțelegerea sexuală a celor doi, ci înțelegerea lor, armonia lor lăuntrică. Nevoință în căsătorie este ca cei doi să se şlefuiască până când dobândesc acelaşi cuget - cel al lui Hristos. Căci pot avea cei doi acelaşi cuget şi în satisfacerea patimilor.

13 Prin aceasta se sugerează celor căsătoriți că postul şi rugăciunea au puterea să-i întărească în înfrânare. Dar totul ține de voința lor, căci harul conlucrează cu ei. Prin aceasta cei căsătoriți sunt ridicați încet-încet la sublimarea relației lor, la prefacerea ei în una adânc duhovnicească. Cei doi

trebuie să ajungă la conştiinţa – nu numai la cunoştinţa - că în veacul viitor nu se mai căsătoreşte nimeni şi că esenţa relaţiei lor în veacul viitor nu va avea nimic carnal.

14 O rugăciune formală nu va avea putere să-i întărească pe cei doi. De fapt, esenţa unei relaţii sexuale este dorinţa de comuniune cu o persoană, chiar dacă noi pervertim iicesl aspect fundamental. Rugăciunea este o comuniune cu Persoana deplină şi e deci infinit mai suplă şi mai complexă. Dacă omul trăieşte comuniunea cu Dumnezeu intens, nu mai are nevoie de latura sexuala, iar relaţia cu celalalt se va subţia mult. E nevoie şi de post, pentru că postul face mai transparent trupul şi pentru a exprima mişcările sufletului. Printr-un trup înduhovnicit se dezvăluie mult mai amplu o persoană decât printr-unul întunecat şi îngroşat de patimi. De pildă, chiar trupul unui dansator este capabil să exprime mult mai mult decât un trup obez; cu atât mai mult se va întâmpla aceasta când trupul se va face purtător de har. (Totuşi poate exista şi trup obez - desigur din vreo dereglare biologică, nu de pe urma lăcomiei - purtător de har sau trup paralizat purtător de har. în acest caz trupul este la fel de mult un vehicul al harului). Deci postul şi rugăciunea ridică persoana întreagă - trup şi suflet - într-un plan mai propice manifestărilor Duhului şi adânceşte uluitor de mult relaţia celor doi. Atunci gesturile trupeşti ale celor doi devin pline de har. Spre exemplu, Sfântul Ioan Evanghelistul se sprijină cu capul pe pieptul lui lisus la Cina cea de Taină. Între bărbaţi pătimaşi acesta ar putea fi un gest homosexual, dar toţi sfinţii au înţeles acest gest ca izvorul teologiei dumnezeiescului Ioan. În gesturile trupeşti ale Mântuitorului este prezentă întreaga lucrare a Dumnezeirii. Până la urmă trupul devine instrument al harului. Cei doi căsătoriţi pot trăi stări duhovniceşti prin gesturi trupeşti, când acestea sunt curăţite de patimă. Şi atunci relaţia celor doi devine o necontenită revărsare de inimă a unuia în altul şi o privire fără patimă a unuia faţă de altul. Dar trebuie înţeles că faptul de a fi căsătorit nu scuteşte de patimă, ci căsătoria este doar o îngăduinţă temporară a patimii, nu o cantonare în ea. Prin harul cununiei se dă posibilitatea ca cei doi să iasă din trupescul grosier. Să fim conştienţi că există desfrâu şi în căsătorie, cum adesea atenţiona părintele Arsenie Boca.

15 Sfântul Pavel spune în epistola întâi către tesaloniceni: „Rugaţi-vă neîncetat” (I Tesaloniceni 5, 17). Aceasta era învăţătura lui generală, nu doar cea adresată tesalonicenilor. Acest îndemn le era adresat unor oameni căsătoriţi. Dacă ar fi fost incompatibilă rugăciunea cu căsătoria, nu le-ar fi spus unor căsătoriţi să se roage neîncetat. Un anumit timp de înfrânare e însă necesar pentru cei căsătoriţi spre a gusta din dulceaţa unei rugăciuni mai îndelungate şi mai intense. De aceea e limpede de ce posturile, zilele de praznic, duminica, zilele de miercuri şi vineri sunt răstimpuri de înfrânare a soţilor. Se va spune că poate ei nu vor aceasta. Poate exista îngăduinţă de la caz la caz, însă, dacă sunt mădulare vii ale Bisericii, îşi supun cugetele şi dorinţele rânduielilor Bisericii.

16 Relaţiile sexuale nu sunt întinate şi incompatibile cu rugăciunea. Dar ele arată că omul este încă trupesc şi rugăciunea lui nu are vigoarea necesară. De aceea se recomandă înfrânarea şi nu pentru că ar fi necurate relaţiile trupeşti. În general - deşi nu e neapărat regulă – o relaţie sexuală slăbeşte tăria minţii şi ea nu se mai poate încorda în rugăciune. Ne referim la rugăciunea adâncă, nu la rostirea unor cuvinte.

17 Ideea este: „Ca să nu se creadă că cei căsătoriţi trebuie neapărat să se împreuneze. Dacă rezistă, ei pot trăi în înfrânare spre slava lui Dumnezeu. Cauza împreunării est neputinţa de a purta un război duhovnicesc, nu o lege imuabilă. Deci nu cutuma social sau alte criterii stabilesc

împreunarea căsătoriților, ci capacitatea de a purta război duhovnicesc, sau în cazuri speciale, porunca expresă a lui Dumnezeu (cazul Sfintei Marta amintit mai sus, căreia i-a poruncit Dumnezeu să se căsătorească, deşi ea nu ar fi vrut).

18 Mulți vor să spună că nu poți să te înfrânezi, pentru că Dumnezeu nu îți dă darul acesta. Şi dacă eşti chemat la căsătorie e musai să te căsătoreşti. Şi de aceea îşi întemeiază neputința pe harul lui Dumnezeu, însă sfântul arată că Sfântul Pavel numeşte căsători harismă nu în sensul tare, ci pentru a-i mângâia şi a nu-i deznădăjdui. E cert că pentru cel ce îşi asumă conştient căsătoria aceasta poate să-l ducă la măsuri pe care uneori puțini călugări le au, cum sugera cuviosul Paisie Aghioritul.

19Dacă omul nu poate lupta, este mai bine să se smerească, preferând căsătoria. Dar e important să-şi vadă neputința, nu să învinuiască fecioria sau să încerce să apere căsătoria ca fiind p cale egală. Fiecare trebuie să înțeleagă care este calea cea mai sigură pentru sine spre mântuire. Lupta pentru mântuire nu are locul doi, ci toți cei care ajung la final sunt câştigători ai premiului întâi, fiecare la categoria sa. Căci nici în luptele sportive nu concurează categoria muscă cu cea grea, ci medaliile se dau pe categorii de aceleaşi valoare.

20 Faptul că a fost dată direct de Hristos înseamnă că El însuşi S-a referit concret la ea (aceasta înseamnă „nu eu"). Faptul că Pavel spune ceva înseamnă că Hristos nu S-a referit concret la acel lucru, dar dacă i S-ar fi cerut părerea, ar fi spus exact ce a spus şi Pavel, căci în Pavel tot Hristos grăieşte. Deci „eu" şi „nu eu" nu înseamnă că una este inspirată - cea de la Hristos - şi una oarecum mai omenească - cea a lui Pavel -, cum adesea înțeleg unii.

21 În general, căsătoria, din cauza iubirii de sine a oamenilor, devine pricină de dezbinări, nu de unire cum îi este de fapt scopul. Pentru aceea sfântul avertizează că mai bine este să te lipseşti de ceva care ar putea produce nereguli decât să te scârbeşti după aceea de pe urma acelui lucru. În general, oamenii nu dau vina pe ei, ci pe căsătorie, pe diferite circumstanțe, şi astfel ajung să fie hulite lucrurile sfinte precum căsătoria.

22 Aici se dezvăluie caracterul foarte adânc al căsătoriei. Esența ei nu constă în relația sexuală ci într-o unire cu adâncul celuilalt. Chiar şi relația sexuală trebuie jertfită pentru a păstra unitatea familiei.

23 Nădejdea mântuirii soțului necredincios uşurează mult povara viețuirii cu un necredincios. Partenerul credincios trebuie să rabde atacurile demonice venite prin soțul său care nu e conştient de ele. Prin această răbdare alungă duhurile răutății de la celălalt şi îi dă posibilitatea să aleagă calea credinței. Dacă nu l-ar răbda, înseamnă că alege să-şi lase aproapele în mâna diavolului, şi prin aceasta dovedeşte că el însuşi nu este de fapt creştin adevărat.

24 Acrivia credinței fără dragoste smerită nu face multe parale în ochii lui Dumnezeu. Dar nici faptele de dragoste fără dreapta credință nu sunt primite, cum e cazul sutaşului Corneliu.

25 Cazul cu unul din soți credincios şi unul necredincios se referă la situația când cei doi viețuiau împreună şi după aceea unul dintre ei a cunoscut credința creştină, nu la situația când un creştin drept slavilor se căsătoreşte cu o necreştină sau cu una de o crednță eretică, în acest din urmă caz

înseamnă că acel creştin nu este adevărat creştin, căci frumuseţea femeii sau bogăţia sau alte elemente au atârnat mai mult în inima lui decât dragostea pentru Hristos. În acest caz nu mai poate birui curăţia creştinului drept slăvitor necurătia ereticului sau necredinciosului. Se constată că, de multe ori, partenerul eretic sau necredincios îl determină pe cel credincios să renunţe la credinţa sa sau să se răcească faţă de ea. Această biruinţă a curăţiei credinciosului asupra necurăţiei necredinciosului nu
este o chestiune juridică şi formală, ci ea depinde de tăria cu care fiecare îşi trăieşte convingerea. Dacă cel necredincios este mai tare în patima lui decât soţul credincios, îl va birui pe acesta din urmă şi îl va supune patimii sale. Un caz celebru este Solomon, care a ajuns idolatru din cauza femeilor. Există desigur şi cazuri speciale când Dumnezeu blagosloveşte o relaţie între un credincios şi un necredincios sau eretic, dar aceasta se întâmplă din preştiinţa Sa că cel necredincios sau eretic se va întoarce la dreapta credinţă prin nevoinţa celui credincios. Spre exemplu, în acest sens, avem cazul Sfinţilor Nona şi Grigorie, părinţii dumnezeiescului Grigorie Teologul, însă regula Bisericii rămâne cea stabilită de canonul 72 al Sinodului VI ecumenic. Căsătoriile mixte sunt, în principiu, lepădare de Hristos. Cum pot cei doi să trăiască taina Bisericii şi a lui Hristos din momentce nu împărtăşesc taina dreptei credinţe?

26 Sfântul se leagă de aspectul trupesc al nunţii, anume de relaţiile sexuale, deoarece şi acestea, ţinând cont de slăbiciunea omului, pot fi folosite spre mântuire. Dacă omul necredincios, el nu poate înţelege relaţia duhovnicească. Relaţia trupească în acest ca este mijlocul prin care el pricepe dragostea ce i-o poartă celălalt. Deci cât timp există o relaţie de deschidere între soţi, ea poate fi folosită spre a converti pe cel necredincios la Hristos. Dar când chiar şi această relaţie este avariată, atunci, nemaifiind nici o legătură, nici măcar cea mai animalică şi pătimaşă, nu mai este nici o şansă de îndreptare. Totuşi există şi cazuri în care prin răbdarea soţului credincios faţă de partenerul care desfrânează acesta din urmă îşi dă seama de greşeală şi se întoarce la credinţă (a se vedea asemene cazuri în cartea cuviosului Paisie Aghioritul, Viaţa de familie, Ed. Evanghelismos Bucureşti, 2003, cap. „Prin răbdare se menţine familia", p. 47) Ca şi indicaţie generală mântuirea familiei depinde foarte mult de capacitatea de jertfă şi renunţare a membrilor credincioşi.

27 El se împreunează cu desfrânata de bunăvoie, ştiind că este păcat acest lucru Deci el acceptă să se întineze, în cazul soţului idolatru, el nu mai alege, ci este legat de nevoie de acela, prin relaţia pe care au avut-o înainte de a şti de Hristos. În cazul în care de bună voie se căsătoreşte cu un necredincios, din cauza poftei sau a banilor ele., atunci el de bună voie acceptă să se întineze. Neîntinarea are loc doar în cazul în care cei doi ai fost împreună mai înainte şi apoi unul s-a convertit la dreapta credinţă. Prin botez omul se dezleagă de legătura pătimaşă faţă de trup. Orice păcat nu face decât să lege sufletul în
chip pătimaş de trup şi de lume. Asta înseamnă că orice acţiune pătimaşă a trupului se transmite în suflet, dar şi invers. Deci, în omul care face păcatul, duhul său nu mai are stăpânire asupra trupului, ci situaţia se inversează. Pe când în omul botezat şi conştient de har, orice acţiune a trupului este supusă puterii duhului său. Orice necredincios sau eretic are duhul necurăţit. Starea duhului său se transmite şi trupului, ca unul ce, fiind lipsit de simţirea conştientă a harul Duhului Sfânt, are sufletul legat pătimaş de trup. Cel credincios, în momentul când se atinge de trupul celui necredincios, are, prin trupul său, o anume părtăşie cu starea de înşelare a partenerului necredincios sau eretic. Dacă el este în dreapta credinţă şi în simţirea nemincinoasă a harului, curăţia duhului său biruieşte înşelarea care încearcă să se lipească de trupul său prin intermediul

trupului partenerului, ba mai mult, puterea harului imprimată în trupul celui credincios începe să înrâurească şi trupul celui necredincios şi prin acesta şi duhul aceluia. Deci, până la urmăreşte vorba de un război al tăriei duhurilor soților.

28 Asebeia desemnează nu doar lipsa de credință în Dumnezeu, ci şi falsa adică erezia.

29 Aşadar, necurăția ține de alegerea minții şi de voință, nu de fire. Firea poate fi înrâurită de starea alegerii noastre, dar ea în sine nu e necurată. Trupul ereticulu pângărit prin persistarea lui în erezie, dar odată cu întoarcerea la dreapta credință trupul lui se sfințeşte. În acest sens spune sfântul că trupul ereticului nu este necurat, căci e făptura lui Dumnezeu. Necurată este doar alegerea lui, starea duhului său în care stă de bună voie.

30 Bărbatul credincios care vieţuieşte cu femeie necredincioasă.

31 Pentru că este legată adânc de bărbatul ei, fie şi prin relație trupească – care, totuşi, în general, nu poate să aibă loc fără vreo participare a sufletului -, poate exista nădejdea mântuirii ei.

32 Bărbatul credincios al unei femei care desfrânează. În acest caz se rupe şi uiți legătură dintre soți.

33 De vreme ce ea a desfrânat.

34 Adică bărbatul este pe drept soțul ei şi are un cuvânt de spus în ceea ce o priveşte.

35 Dar dacă există pericolul să se vatăme dreapta credință, trebuie ca cel credincios să se despartă, în acest sens călugăria este mai puternică decât nunta, deşi se vehicula ideea că nunta ar fi „taină”, iar călugăria „ierurgie”. Însă nu stau chiar aşa lucrurile. În multe cazuri de sfinți care au plecat de acasă fără să ştie soții lor şi copiii (Sf. Matroana, 9 noiembrie, Sf. Simeon şi Ioan - 21 iulie etc.). Acest fapt arată că nunta, în aspec trupesc, nu este scop în sine, ci un mijloc - ca şi călugăria în aspectul ei formal - ca omul să ajungă la unirea cu Dumnezeu. Dar în esența lor, atât căsătoria, cât şi călugăria trebuie trăite de orice creştin adevărat. Nuntă numim dobândirea conştiinței că toată omenirea este un trup, mai bine zis, toată creația (căci de aceea ia omul o soție străină şi o iubeşte mai mult decât pe cei de un sânge cu el, ca să se arate că scopul adânc al căsătoriei este de a ajunge la conştiința că trebuie să iubească pe tot omul la fel de mult), iar călugărie faptul că omul este unit singur cu singurul Dumnezeu, fără să-i mai despartă nimic creat.

36 Adică despre cei care s-au căsătorit pe când erau păgâni sau eretici şi apoi unul din ei a trecut la creştinismul dreptslăvitor. Doar pentru acest caz, repetăm, este valabil ceea ce spune Sfântul Pavel, şi nu pentru căsătoriile mixte de bună voie. Căsătoriile mixte do bună voie conțin în germene lepădarea de bună voie de dreapta credință. Aşa a făcut Ahav cu Isabela, în Vechiul Testament (III Regi 16, 31).

37 Deci, înțelesul este: sfințenia celui credincios este mult mai puternică decât necurăția celui necredincios, încât starea aceluia aproape că se pierde în fața puterii celui credincios cu adevărat.

Şi e firesc, căci în creştinul ortodox sălăşluieşte puterea lui Hristos Care e Dumnezeu, iar în necredincios, puterea satanei care e făptură. Atât de mare este diferenţa între sfinţenia creştinului şi necurăţia păgânului, cât este între puterea dumnezeiască şi cea drăcească, în plus, acest mod de adresare este şi un impuls dat celui necredincios spre a dori şi el adevărul. De remarcat că omul nebotezat nu poate avea decât dorirea adevărului, nu adevărul. Acţiunea celui credincios este tocmai să-l aducă pe celălalt la dorirea adevărului, căci adevărul se descoperă personal fiecăruia, fără ca omul să facă ceva din partea sa. Adevărul se descoperă omului ca răspuns la dorinţa lui de adevăr, dar experienţa adevărului nu poate fi produsă prin nici un act omenesc sau creat. Textul grecesc este acesta: ina ekperiusias tonfobon echele ţes gynaikos. Periusia înseamnă îmbelşugare, ceea de e de prisos. În traducere l-am înţeles cu referire la „bogăţia [periusia] curăţiei", despre care a fost vorba mai sus. Dar se poate înţelege şi cu privire la limbajul folosit de Sfântul Pavel, adică ceea ce numim azi un „abuz de limbaj" (atunci când se foloseşte puţin hiperbolic un cuvânt, pentru a se sublinia o idee anume). Şi atunci traducerea ar fi: „folosind un abuz de limbaj, ca să alunge frica femeii". Adică a spus că bărbatul necredincios se sfinţeşte, nu pentru că se sfinţeşte realmente, ci pentru ca să alunge frica femeii cu privire la o eventuală necurăţie a ei.

38 Păgână sau eretică.

39 „Necurat" ar fi fost dacă şi mama şi tata ar fi fost necuraţi şi lipsiţi de dreapta credinţă, iar „pe jumătate curat", dacă numai unul din soţi e în dreapta credinţă iar celălalt nu e.

40 Copilul devine sfânt doar prin botez, adică printr-un act în care e implicată libera alegere şi lăuntrul omului. Sfinţi i-a numit prin faptul că sfinţenia soţului drept slavitor are mai multă greutate decât necurăţia celui necredincios.

41 Necredinciosul care insistă ca cel credincios să renunţe la credinţa sa.

42 Deci, rămânerea cu cel necredincios nu trebuie să fie o complacere în acea situaţie, o resemnare indiferentă sau al cărei scop ţine doar de lumea aceasta (de pildă, să nu rămână copiii fără tată, că nu am alt acoperiş etc.), ci partea credincioasă trebuie să se roage, sfătuiască, să lumineze pe celălalt şi toată râvna lui să fie numai spre acest lucru. Dar de multe ori cel credincios rabdă ocara credinţei sale nu de dragul mântuirii celuilalt ci pentru confortul propriu şi atunci răbdarea lui nu atrage harul şi convertirea celuilalt.

43 În sensul că nu e obligatoriu să-l mântuiască. Mântuirea femeii nu este strict condiţionată de mântuirea soţului, pentru că el are liberă alegere şi ea nu-l poate obliga Dacă el nu vrea să se mântuiască, nu înseamnă că femeia, pentru că e legată de el prin căsătorie, nu se mântuieşte.

44 Toate aceste diferenţe ţin de chipul lumii acesteia trecătoare. Credinţa însă priveşte realităţile veşnice. Pentru cel ce trăieşte acolo, cele de aici nu mai au valoare.

45 Deci, atâta timp cât aceste elemente accidentale nu vătăma dreapta credinţă, omul nu trebuie să-şi facă probleme şi să dorească altceva. Trebuie să ia atitudine doar atunci când împrejurările îl obligară se lepede de credinţă. De pildă, dacă femeia necredincioasă îi cere bărbatului să se lepede de credinţă, atunci el trebuie să se despartă. Dar dacă ea îl acceptă aşa, trebuie să rămână

cu ea. În acest mod trebuie judecat faţă de toate celelalte care ţin de condiţia lumii acesteia trecătoare.

46 La fel inteligenţa, frumuseţea, talentele etc. sunt accidente care nu determină starea duhovnicească a omului. Depinde cum sunt folosite. Noi cei pătimaşi însă facem toate judecăţile de valoare în funcţie de accidente, nu de esenţa lucrurilor

47Prin botez, robul care avea până atunci conştiinţa de rob şi se întrista în starea aceea primea conştiinţa cîă el nu mai este rob. Nu se mai simţea rob chiar dacă în ochii oamenilor era încă rob. Criteriile sale lăuntrice nu mai ţineau de starea de rob.

48 Atunci când acceptă să facă păcatul pentru cele ale lumii.

49 Nu încălca pentru dorinţele oamenilor şi ale tale voia lui Dumnezeu.

52 De bunătăţile veacului viitor.

53 în sensul că nunta sau lipsirea de ea au implicaţii atât la nivelul realităţilor veşnice, cât şi la nivelul realităţilor trecătoare. Sfântul Pavel arată de ce e mai bună fecioria, dar îl Insă pe fiecare să aleagă.

54 Deci, întreaga înţelepciune - fecioria lăuntrică şi înfrânarea, în general este scopul şi al nunţii dintâi, şi al celei de-a doua. Sinonime pentru întreaga înţelepciune suni „înfrânarea" şi „sfinţirea".

55Se referă la tratatul Despre feciorie, EA. IBMBOR, Bucureşti, 2001.

56 Idee fundamentală. Scopul adânc atât al fecioriei, cât şi al nunţii este să-l aducă pe om la vederea lui Dumnezeu. Toate celelalte implicaţii şi scopuri ale nunţii sunt subordonate acestuia. Şi fiecare va primi darul în funcţie de scopul spre care tinde. Acest scop adânc a fost comentat de Sf. Maxim Mărturisitorul în Ambigua, când spune că la Schimbarea la Faţă erau prezenţi Moise şi Ilie, adică un căsătorit şi un necăsătorit. Scopul celor două căi, după Sf. Maxim, este vederea luminii taborice.

Despre petrecerea femeii în casă

(Migne, P. G. 59,340-342)

Căci, dacă în Ioan trebuia să creadă, cu atât mai mult în Acesta. Dacă fără semne au crezut în acela, cu atât mai mult în Acesta, Care avea împreună cu mărturia aceluia şi dovada semnelor. Vezi cât i-a folosit pe ei petrecerea în loc [pustiu] şi depărtarea de oamenii răi? De aceea, neîncetat îi scoate şi îi depărtează de la petrecerea cu aceia. Acest lucru l-a făcut şi în Vechiul Testament, formându-i în pustiu, departe de egipteni, şi dându-le [acolo] iudeilor, întru toate, un mod de vieţuire [rythmizein].

Acest lucru şi pe noi ne îndeamnă să-l facem, poruncindu-ne pe de-o parte să fugim de for2 şi de agitaţii şi de tulburări, iar pe de alta să ne rugăm în cămara [noastră] cu linişţire [meta esychias]. Căci şi corabia depărtată de tulburarea [valurilor] pluteşte cu vânt prielnic; [tot aşa] şi sufletul ce este în afara lucrurilor [lumii], şade în port. De aceea şi femeile trebuie să fie mai filosoafe decât bărbaţii, ca unele ce se preumblă mai mult în vântul prielnic al casei3. La fel şi lacov era în starea lui bună4 [aplastos] când locuia acasă şi era slobod de tulburările ce sunt în mijlocul [cetăţii]. Că nu degeaba a pus Scriptura acest lucru, când zice: „locuind în casă" (Facerea 25, 27).

- Dar şi acasă este multă tulburare, ar zice [careva].
— Pentru că tu vrei [asta] şi pui în jurul tău mulţime de griji. Căci bărbatul care petrece în mijlocul forului şi al tribunalelor este înconjurat şi îngreuiat, ca de nişte valuri, de tulburările din afară. Pe când femeia, şezând în casă, ca într-o şcoală de filozofie, şi adunându-şi mintea în sine [synagusa Ion nouri eis eayten], va putea să ia aminte la rugăciuni şi la citiri şi la cealaltă filosofie5. Şi precum cei ce locuiesc în pustietăţi nu au nimic care să-i îngreuieze, aşa şi ea, fiind pururea înlăuntrul [casei], poate necontenit să se bucure de linişte6.

Iar dacă, uneori, ar avea neapărată trebuinţă chiar să şi iasă7, nici atunci nu-i va fi [această umblare] până acolo [unde trebuie să meargă] pricină de tulburări. Căci venirea până aici [la biserică] sau trebuinţa de a-şi îngriji trupul la baie sunt ieşiri absolut necesare pentru femei8. Dar cel mai mult timp ea sade în casă şi poate şi ea să filosofeze, dar şi, primindu-l pe bărbat, să-l domolească [katastellein] dacă e tulburat, să-l potolească [rythmizein], să taie de la el gândurile sălbatice şi cele de prisos. Şi aşa, iarăşi să-l trimită înapoi, eliberat de relele câte le-a adus din for şi încărcat cu bunătăţile câte le-a învăţat de acasă.

Căci nimic, nimic nu este mai tare decât femeia evlavioasă şi înţeleaptă, spre a potoli [rythmizein] şi a modela sufletul lui prin cele care ea vrea9. Căci nu-i rabdă [bărbatul] aşa nici pe prieteni, nici pe dascăli, nici pe stăpânitori, cum [o îngăduie] pe îndemnâtoarea şi sfătuitoarea care locuieşte împreună cu el. Căci îndemnul ei are şi oarecare plăcere, din pricină că el o iubeşte foarte pe împreună sfătuitoarea sa. Şi vă pot spune de mulţi bărbaţi aspri şi neîncovoiaţi, care au fost domoliţi astfel. Căci aceastal0 este şi părtaşă a mesei şi a patului, şi a facerii de copii, şi a vorbelor, şi a lucrurilor de taină, şi a intrărilor, şi a ieşirilor, şi a multor altor lucruri, fiind legată întru toate de el şi atât de lipită de el, precum capul este legat în chip firesc de trup. Şi, dacă este înţeleaptă şi grijulie, peste toate va călca şi le va birui, pentru grija faţă de soţul ei.

De aceea o îndemn să facă lucrul acesta şi să-l sfătuiască cele de trebuinţă [pe bărbat]. Căci, după cum spre virtute, aşa şi spre răutate, are multă putere [să-l îndemne]. Aceasta [femeia] l-a pierdut pe Avesalom, aceasta pe Amon, aceasta era [să-l piardă] şi pe Iov. Aceasta l-a scăpat pe Nabal de ucidere, aceasta a salvat întregul neam. Căci şi Debora şi ludita au arătat isprăvi vrednice de bărbaţii conducători de oşti. Şi mii de alte femei.

De aceea şi Pavel zice: „Ce ştii tu, femeie, dacă îţi vei mântui bărbatul?" (I Corinteni 7,l6). Şi în acele vremuri vedem pe Persida şi Mariam, şi Priscilla că se ating de luptele apostoleşti. Pe care este de neapărată trebuinţă şi voi să le urmaţi cu sârguinţă, şi nu numai cu vorbele, ci şi cu faptele să vă domoliţi [rythmizein] soţul.

- Şi cum să-l educăm prin fapte?
- Când el nu te vede nicidecum fiind rea, nici doritoare de lucruri scumpe şi iubitoare de împodobire, nici cerând lucruri de prisos, ci îndestulându-te cu cele ce ai. Căci atunci, atunci te va îngădui când îl sfătuieşti. Iar dacă filosofezi cu vorbele, iar cu faptele faci cele contrare, va dispreţui multa ta flecăreală. Dar când împreună cu vorbele îi dai învăţătură şi cu faptele, atunci te va primi şi va fi mai mult convins. De pildă, când nu cauţi aur, nici mărgăritare, nici haine scumpe, ci, în locul acestora, cuviinţa, întreaga înţelepciune, cugetul cel bun; când aduci de la tine acestea şi ceri de la el [tot] acestea.

Căci, dacă e nevoie să faci ceva spre plăcerea bărbatului, atunci sufletul trebuie [să-l înfrumuseţezi], iar nu trupul să îl împodobeşti şi să-l strici. Căci nu o va face aurul atârnat de ea aşa de iubită şi dorită aceluia, cât întreaga înjelepciune şi cugetul bun [evnoia] faţă de el şi a muri pentru soţul ei. Acestea mai mult îl cuceresc pe bărbat. Căci acea podoabă [a trupului] îi este şi povară în plus, şi strâmtorare a banilor, şi îi dă şi multă grijă şi cheltuială. Pe când cele spuse îl vor pironi pe bărbat de femeie.

Căci cugetul bun şi prietenia şi dorul nu dau nici griji, nu fac nici cheltuială, ci cu totul dimpotrivă. Căci şi acea împodobire ajunge la saturaţie în urma obişnuinţeil2, pe când cea a sufletului înfloreşte în fiecare zi şi aprinde mai tare flacăra. Încât, dacă vrea să placă bărbatului, să-şi împodobească sufletul cu întreaga înţelepciune, cu evlavia, cu cârmuirea casei.

Acestea mai mult îl cuceresc şi nicicând nu încetează. Căci bătrâneţea nu destramă această podoabă, nici boala nu o pierde. Dar podoaba trupului, şi timpul îndelungat o destramă, şi boala o cheltuie, şi multe altele. Iar cele ale sufletului sunt mai presus de toate acestea. Şi acea podoabă [a trupului] mai aduce şi invidie, şi aprinde, şi rivalitatea, însă aceasta [a sufletului] este curată de orice boală şi depărtată de orice slavă deşartă. Aşa şi cele din casă vor fi mai uşoare şi venirea [bărbatului] plăcutăl3, când aurul nu este atârnat de trupul tău, nici nu-ţi înlănţuie mâinile, ci îngădui [să te preocupe doar] cele strict necesare, cum sunt de pildă, hrana slugilor, grija absolut trebuitoare [epimeleian anagkaian]l4 de copii şi celelalte pricini necesare.

Iar dacă nu sunt acestea, ci stau acelea [cele trupeşti] înaintea privirii [soţului], şi inima [lui] este strâmtorată, care este câştigul şi ce fel de folos este? Căci, când aceea [inima] este întristată, nu lasă să fie văzută minunăţia acesteia [a frumuseţii trupeşti]. Căci ştiţi, ştiţi că, şi dacă ar vedea cineva cea mai frumoasă femeie dintre toate, nu poate să-şi desfateze sufletul îndurerat. Căci ceea ce ar desfăta trebuie mai întâi să bucure şi să veselească. Şi tot aurul adunat spre împodobirea trupului femeiesc, când este strâmtorare în casă, nu aduce nici o desfătare soţului.

Aşadar, dacă vrem să plăcem bărbaţilor, să-i ţinem într-o stare de plăcere. Şi îi ţinem într-o stare de plăcere, dacă îndepărtăm împodobirea şi înfrumuseţărilel5. Căci toate acestea par că au o oarecare desfătare în vremea nunţii, dar mai pe urmă, cu vremea, se veştejesc. Căci dacă de cerul care este aşa de frumos şi de soarele care este aşa de strălucitor - decât care nici un trup nu este aşa [de frumos] - nu ne minunăm la fel, din pricina obişnuinţei [cu ele], cum ne vom minuna de un trup înfrumuseţat?
Acestea le spun pentru că vreau ca voi să vă împodobiţi cu podoaba cea sănătoasă pe care a poruncit-o Pavel: „Nu cu aur sau mărgăritare sau cu haine scumpe, ci cu ceea ce se cuvine

femeilor care au făgăduit să vieţuiască în cinstire de Dumnezeu, prin fapte bune” (I Timotei 2, 9-l0).

- Dar [dacă] vrea să placă celor din afară şi să fie lăudată de eil6?
- Aceasta, mai ales, nu este o dorinţă a unei femei cu întreagă înţelepciune. Dar, dacă vrea, şi pe aceştia îi va avea doritori aprinşi şi lăudători ai întregii ei înţelepciuni. Căci pe aceea [cu trupul împodobit] nici un [bărbat] care este blând şi măsurat nu o va lăuda, ci numai desfrânaţii şi poftitorii de cele trupeştil7. Ba, mai degrabă, nici aceştia nu o vor lăuda, ci o vor şi vorbi de rău, fiindu-le întraripate privirile de desfrâul faţă de femeie. Dar pe aceasta [cu sufletul împodobit] şi aceia, şi aceştia, şi toţi o vor încuviinţa, fiindcă nu primesc nici un rău de la ea, ci învăţătură de filosofie. Şi multă va fi lauda ei din partea oamenilor, şi multă plata din partea lui Dumnezeu.

Aşadar, acestei podoabe să-i râvnim, ca şi aici fără de frică să vieţuim şi de bunătăţile viitoare să avem parte. De care fie ca noi toţi să ne împărtăşim cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru lisus Hristos, Căruia !ie-I slava în vecii vecilor. Amin.

l Extras din Omilia a LXl-a a Comentariului la Sfânta Evanghelie după Ioan.

2 La romani avem termenul forum, la greci agora. Era locul central al unei cetăţi, unde era concentrată viaţa publică a acesteia. Corespunde aproximativ centrului unui oraş de azi. Un alt termen cu care ar putea fi tradus ar fi „piaţă” (nu în înţelesul comercial de loc unde vin ţăranii sau comercianţii să-şi desfacă produsele, ci în sensul în care e folosi în expresii de genul „Piaţa Romană”, „Piaţa San Marco” etc., adică de loc central).

3 Avem de a face cu o societate în care bărbaţii erau cei care se ocupau cu afacerii publice, iar femeile cu treburile gospodăriei. Femeia este centrul de greutate al unui cămin. De pacea ei lăuntrică atârnă mersul bun al familiei. Ea trebuie să fie ca o sugativă care absoarbe neregulile celorlalţi, pentru ca apoi să le topească în adâncul rugăciunii şi dragostea sa jertfelnică. Astăzi, de cele mai multe ori, femeia este incisivă, prea cutezătoare, şi asta se vede în starea generală a familiilor. Soţia, ca şi soţul, aleargă după bine şi confort. Amândoi sunt ca două pietre, şi când se ciocnesc ies scântei.

4 Neamestecat, neplămădit, necontaminat cu problemele lumeşti.

5 Filosofia este modul creştin de vieţuire. „Cealaltă filosofie” desemnează celelalte îndeletniciri virtuoase ale unui creştin adevărat: post, trezvie, milostenie, blândeţe etc. Femeia casnică a zilelor noastre este educată să ia aminte la telenovele, ştiri, reviste, discuţii la „o cară şi o ţigară”, bârfe, coafor, modă etc.

6 Duhul familiei creştine ar trebui să fie înlăuntru ca al unei chilii pustniceşti. Acest lucru ar putea speria pe mulţi, dar cine a intrat vreodată în chilia unui pustnic a simţit pacea adâncă de acolo, intimitatea, căldura chiliei. Acea pace covârşeşte sărăcia din jur, încât omul nu mai este deranjat de simplitatea locuinţei. Acea pace şi căldură - rod al unei vieţi de adâncă smerenie şi rugăciune - trebuie să locuiască în toate familiile. Mănăstirea Sludion, pe vremea Sf. Teodor, avea l000 de călugări şi era pace şi linişte şi trăire evanghelică. Dacă l000 de oameni puteau

viețui în pace, oare este greu să facă acest lucru 4-5 persoane? Aşa trăiau şi creştinii din Ierusalim pe vremea apostolilor: cu femei, copii etc., şi erau câteva mii.

7 De pildă, în biserică sau după vreo trebuință oarecare ivită pe neaşteptate.

8 Atunci puțini oameni aveau baie în casă. Existau băi publice unde se spălau, în general, cetățeni.

9 Aceasta este o capacitate firească a femeii. Dar ea o poate întrebuința şi pentru a obține ceva de la bărbat, nu pentru folosul lui.

10Soția care îl sfătuieşte.

11Podoabele sufletului.

12 Se satură şi bărbatul de ea, oricât ar fi de atrăgătoare. Schimbarea hainelor şi a modei, a cosmeticii şi a obiceiurilor arată tocmai inconsistența relațiilor dintre bărbat şi femeie. Fiecare se leagă, nu de adâncul celuilalt, care este inepuizabil, ci de accesoriile care pun în valoare trupul. Legarea de aceste lucruri trecătoare dovedeşte inconsisța relațiilor. Cu totul altceva este când cei doi se folosesc totuşi de cele trupeşti, dar pentru a adânci unirea lăuntrică.

13 Vin acasă spre uşurare sufletească, cu bucurie, nu ca să se încarce cu alte necazuri pe lângă cele avute peste zi, la muncă.

14 E vorba deci de grija absolut necesară pentru ei, nu de a le face mofturile şi poftele.

15 Adică las trupul natural, ca mediul cel mai potrivit de manifestare a lăuntrului. Prin creație există o conformitate a trupului şi a sufletului; şi sufletul se manifestă cel mai bine prin trupul propriu.

16 E vorba de femeia care vroia să fie plăcută în afara Bisericii, adică păgânilor. Azi, la fel, vrem să plăcem lumii şi modei decât lui Iisus Hristos.

17 Cel ce admiră pătimaş o femeie arată desfrâul din sine.

Despre modul de a depăşi piedicile de familie

(Migne, P. G. 62, 660-662)

- ***Şi cum este cu putință să fie atras harul*** [charis]?

- ***Făcând cele plăcute lui Dumnezeu şi supunându-ne Lui întru toate.*** Oare nu şi în casele mari vedem că acelea dintre slugi au trecere [charis] care nu se îngrijesc de ale lor, ci, cu tot sufletul şi sârguința, de cele ale stăpânilor? Şi le rânduiesc bine pe toate nu numai fiindcă sunt nevoiți aşa din pricina stăpânirii [sub care se află], ci şi din râvnă şi din iubire.

Când pururea ei se află în ochii lor [ai stăpânilor]2, când petrec în casă, când nu fac nimic pentru ei înşişi, când nu se îngrijesc de ale lor, oare nu au atunci mai degrabă în locul [câştigurilor] lor cele ale stăpânilor lor3? Căci cel ce a făcut cele ale stăpânului nu a făcut cele ale unui stăpân [oarecare], ci cele ale stăpânului său. Asemenea stăpânului porunceşte în cele ale stăpânului. Asemenea aceluia le deține [pe toate]. Şi multe dintre slugi mai degrabă se tem de el; şi ce zice el [sluga], aceasta zice şi acela [stăpânul]. Şi toți duşmanii lui au frică de el.

Iar dacă cel ce dispreţuieşte în cele lumeşti cele ale sale şi alege [să facă] cele ale stăpânului, nu a dispreţuit de fapt cele ale sale, ci mai degrabă are parte de şi mai mari bunătăţi, cu mult mai mult în cele duhovniceşti. ***Dispreţuieşte ale tale şi ai luat cele ale lui Dumnezeu.*** Chiar El însuşi vrea aceasta. Dispreţuieşte pământul şi răpeşte împărăţia cerurilor. Acolo să petreci, nu aici. De acolo vei fi înfricoşător, nu de aici. De acolo vei fi înfricoşător nu numai oamenilor, ci şi dracilor; şi însuşi diavolului4 îi vei fi înfricoşător. Dar de pe urma lucrurilor de aici vei fi şi acelora [diavolilor] uşor de dispreţuit, şi adesea şi oamenilor. Şi cu câte te vei îmbogăţi, în cele ale robilor te vei îmbogăţi.

Iar dacă treci cu vederea pe acestea vei fi strălucit în casa împărătească. Aşa erau apostolii: dispreţuiau casa robilor şi lucrurile de aici. Şi ia aminte cum porunceau în cele ale Stăpânului! Cutare a fost scăpat de boală, altul de draci. Leagă aceea şi dezleagă aceasta. Pe pământ s-a petrecut aceasta, dar ca şi cum ar fi fost în ceruri poruncit. „Câte veţi lega”, zice, „pe pământ, vor fi legate în cer” (Matei 18,18). Şi mai mare stăpânire le-a dat decât a Sa.

Iar că nu am minţit, ascultă ce zice El însuşi: „***Cel ce crede în Mine va face, mai mari decât fac Eu***” (cf. Ioan 14, 12)5. Cum aşa? Pentru că şi aşa la Stăpân trece cinstea. Fiindcă şi în treburile noastre, când sluga poate [face] lucruri mari, mai mult este admirat stăpânul. Căci dacă sluga este în stare de atâtea, cu cât mai mult cel ce-l stăpâneşte? Iar dacă cineva, lăsând slujirea stăpânului, se îngrijeşte de femeia lui şi de copil şi de slugă, şi vrea să se îmbogăţească şi să-şi strângă, fie furând, fie vătămând cele ale stăpânului, degrabă se pierde şi pe sine împreună cu lucrurile [sale]. De aceea, având aceste exemple, vă rog, să nu ne îngrijim de cele ale noastre, ca să ne îngrijim de noi înşine6. ***Să le dispreţuim tocmai ca să le dobândim!*** Dacă noi le dispreţuim, El însuşi Se va îngriji de ele. Dacă noi ne îngrijim de ele, Dumnezeu le va dispreţui, în cele ale lui Dumnezeu să ne ostenim, nu în ale noastre; ba, mai degrabă, în ale noastre. Căci ale Lui sunt ale noastre. Nu mă refer la cer, nu mă refer la pământ, nu mă refer la cele din lume, căci acestea sunt nevrednice de El. Acestea nu sunt doar ale noastre, ci şi ale necredincioşilor. Dar la care mă refer eu? La slavă, la împărăţie. Acestea sunt şi ale Lui şi ale noastre, din pricina Lui7.

-Cum?

- „Dacă murim împreună cu El”, zice, „vom şi trăi împreună cu El. Dacă răbdăm, vom şi împărăţi împreună” (II Timotei 2, 11-12). Împreună moştenitori ne-am făcut şi fraţi ne numim. Pentru ce ne pornim în jos, de vreme ce El ne trage sus la Sine? Până când suntem sărmani, până când săraci? Cerul ne stă înainte şi noi ne învârtim pe pământ? Împărăţia cerurilor ne e pusă în faţă şi noi alegem sărăcia de aici? Viaţa fără de moarte [ne e dată] şi noi ne cheltuim pentru lemne şi pietre şi ţarini?

Fii bogat! Asta vreau şi eu! Fii lacom şi răpeşte! Aici [în cele duhovniceşti] asta nu-i ruşine. Aici a nu fi lacom este vinovăție, aici a nu răpi este osândă. Ce înseamnă asta? „împărăția cerurilor”, zice, „se ia cu sila şi cei ce se silesc o răpesc” (Matei 11, 12). Fii silitor acolo! Fii răpitor! Nu micşora ceea ce este răpit! Că nici virtutea nu se împarte, nici dreapta cinstire, şi împărăția cerurilor nu se micşorează.

Atunci sporeşte virtutea, când răpeşti. Atunci se micşorează cele trupeşti, când răpeşti. Şi e lămurit [că e vorba de a răpi] de acolo [din cele duhovniceşti]. Să fie în oraş mii de bărbați. Dacă toți aceştia vor răpi virtutea şi dreptatea, au înmulțit-o [de fapt]. Pentru că prin mii [de fapte bune] devin drepți.8 Iar dacă nu o răpesc, o împuținează, căci nu se poate arăta nicidecum [dreptatea]. Vezi că prin faptul de a răpi [cele duhovniceşti] mai degrabă se înmulțesc bunătățile? Iar dacă se răpesc acestea [cele trupeşti], mai degrabă se micşorează?

Aşadar, să nu şedem în sărăcie, ci să alegem bogăția. Bogăția lui Dumnezeu este ca să fie mulți care să se bucure de împărăție. „Cel Ce îmbogățeşte pe toți”, zice, „pe toți cei ce-L cheamă pe El” (Romani 10, 12). Sporeşte averea Lui! Şi o vei spori dacă răpeşti, dacă te lăcomeşti, dacă sileşti. Cu adevărat este nevoie de silire.

- Cum aşa?

- Fiindcă mulți sunt cei ce ne opresc: femeile, copiii, grijile, treburile lumeşti, împreună cu acestea dracii şi însuşi diavolul, conducătorul dracilor. Aşadar, e trebuință de silire, e trebuință de răbdare. Cel ce se sileşte este în chinuri.

-Cum?

- Pe toate le rabdă şi stă [tare] în fața nevoilor.
-Cum?

- Se apucă de cele aproape cu neputință. Deci, dacă aşa sunt cei ce se silesc, iar noi nici de cele ce ne stau în putere nu ne apucăm, când vom avea parte de ele? Când ne vom bucura de cele râvnite? „Cei ce se silesc”, zice, „răpesc împărăția cerurilor”. E trebuință de silire şi de răpire. Căci nu ne este pur şi simplu pusă înainte [împărăția], nici de-a gata. Cel ce răpeşte este întotdeauna treaz, deşteptat, se frământă şi se grijeşte ca să facă la vremea potrivită răpirea. Nu vedeți în războaie că cel ce vrea să răpească priveghează toată noaptea? Toată noaptea stă înarmat.

Deci, dacă cei ce răpesc cele lumeşti, şi noaptea priveghează şi sunt înarmați, cum, dacă vrem să răpim cele duhovniceşti, care au trebuință de mai mare râvnă decât acestea, noi dormim şi sforăim şi ziua, şi pururea petrecem neînarmați şi goi? Căci cel ce petrece în păcate este neînarmat şi gol, după cum cel ce petrece întru dreptate este înarmat. Dar noi nu ne îngrădim cu milostenia, nu ne gătim candelele aprinse, nu ne înconjurăm cu arme duhovniceşti, nu ne învățăm calea care duce acolo, nu suntem treji, nu suntem deşteptați. De aceea nu putem răpi nimic.

Dacă cineva ar vrea să atace împărăția [cea lumească], nu s-ar da pe sine mai înainte la mii de morți? Nu se va îngrădi, nu va cugeta la pregătirea războiului, nu va face toate pentru [reuşita]

aceasta şi abia atunci va porni la atac? Însă noi nu aşa, ci dormind, vrem să răpim. Şi de aceea ne şi întoarcem cu mâinile goale.

Nu vezi pe cei ce răpesc cum fug, cum aleargă, cum taie toate [ce le stau în cale]? E trebuință de alergare. Că îndată aleargă mai înainte de tine diavolul şi porunceşte celor din fața ta să te țină9. Dar dacă eşti tare, dacă eşti treaz, pe unul l-ai lovit cu piciorul, pe altul 1-ai împins, şi ai scăpat de toți ca o pasăre. Iar dacă ai plecat de aici, dacă ai traversat forul şi multa tulburare -care este viața aceasta - vei merge la cele mai înalte decât acestea, adică la veacul viitor.
[Acolo e] ca în pustie: nu este nici o tulburare, nici cineva care să îngreuieze, nici cineva care să ne țină. Ai răpit? După răpire e trebuință de puțină încordare ca să nu ne fie pierdut ceea ce fost luat [de către noi]. Dacă alergăm, dacă nu ne uităm la nimic din cele ce stau înaintea ochilor [noştri], dacă nu ne grijim de nimic altceva, ci scăpăm de cei ce ne împiedică, vom putea să ținem în siguranță cele răpite.

Ai răpit întreaga înțelepciune? Nu sta! Fugi! Du-te departe de diavol! Dacă vede că nu te poate prinde, nu te va mai urmări. Aşa şi noi, dacă îi pierdem din privire pe cei ce au răpit ceva, renunțând şi noi, nu mai alergăm şi nu mai poruncim altora să-i țină, ci îi lăsăm să se ducă. Aşa şi tu, aleargă tare la început. Când vei fi departe de diavol, nu te va mai putea prinde, ci vei fi în siguranță, bucurându-te fără frică de bunătățile cele negrăite. De care fie ca noi toți să avem parte întru Hristos lisus Domnul nostru cu care Tatălui şi Duhului Sfânt slavă, putere, cinste şi închinăciune acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

1 Extras din Omilia a IX-a a Comentariului la epistola a doua către Timotei.

2 Adică fac totul ca si cum ar fi tot timpul prezent stăpânul lor lângă ei.

3 Dacă s-ar îngriji doar de ale lor, ar avea puțin, dar pentru că uită de treburile lor, stăpânul, văzând credincioşia lor, îi face părtaşi darurilor cuvenite stăpânilor.

4 Diavolul este căpetenia, iar dracii sunt îngerii căzuți, aflați sub stăpânirea lui.

5 Este uluitoare şi necercetată smerenia Domnului nostru. El, fiind Dumnezeu şi Stăpân, dă robilor Săi, desigur tot prin puterea Sa, putere mai mare decât a Sa. Mai exact, lasă ca în ei să se manifeste mai mult puterea Sa decât în Sine. Caută ca ei, robii, să fie slăviți mai mult decât El, Stăpânul. Şi deşi El Se slăveşte de fapt prin ei, totuşi slava le-o atribuie lor.

6„Ale noastre” sunt cele care nu țin de ființa noastră, ci sunt adăugate ființei: bani, averi, cunoştințe, poziție socială, frumusețe etc. Prin ele lucrează persoana noastră, se dezvoltă, se deschide spre ceilalți, dar nu ele sunt scop şi roadă.

7 Asta nu înseamnă că lumea sau cerul sau pământul nu sunt ale Lui, căci El le-a făcut, ci sfântul vorbeşte de finalitate. Nu creația este finalitatea, scopul omului, ci împărăția veşnică în care va fi înglobată şi creația şi vederea slavei veşnice. Tot efortul celor necredincioşi, oricât ar fi de inteligenți şi înzestrați, are ca finalitate lumea aceasta. Chiar şi cele mai nobile idealuri, fără Hristos, sunt asemenea pietrelor aruncate în sus care tot pe pământ cad, în cele din urmă.

8 Devenind drepți, se înmulțeşte şi dreptatea.

9 Cele din fața noastră sunt lucrurile lumii de care suntem legați. La început, diavolul se foloseşte de ele pentru a ne împiedica în calea duhovnicească.

Către cei ce lasă Biserica şi se întinează la hipodrom şi teatru

A celui între sfinţi părintele nostru Ioan Gură de Aur arhiepiscopul Constantinopolului, omilia către cei ce lasă Biserica şi se întinează la hipodrom şi teatru

(Migne, P.G. 56, 263-270)

1. Sunt de răbdat acestea? Sunt de suferit acestea? Căci către voi, împotriva voastră vreau să mă pornesc. Aşa a făcut şi Dumnezeu cu evreii, căci pornindu-Se împotriva lor a zis: „Poporul Meu ce ţi-am făcut Eu ţie şi cu ce te-am întristat s-au cu ce te-am asuprit? Răspunde-mi!" (Miheia 6, 3). Şi iarăşi: „Ce greşeală au găsit părinţii voştri în Mine?" (Ieremia 2, 5). Pe Acesta îl voi urma şi eu şi voi spune iarăşi către voi: „Sunt de răbdat acestea? Sunt de suferit acestea?"

După îndelungate revărsări de cuvinte şi atâta învăţătură, unii, lăsându-ne pe noi, s-au întinat prin privirea întrecerii cailor. Şi atât s-au aprins încât au umplut tot oraşul de ţipăt şi strigăt neorânduit care aduce mult râset, ba, mai degrabă, jale. Aşadar, eu, şezând acasă şi auzind glasul ţipător, am pătimit mai cumplit decât cei bătuţi de furtuni. Căci după cum aceia, în timp ce valurile sfarmă pereţii corăbiei primejduindu-se, se tem că [le-a sosit] vremea de pe urmă, aşa şi pe mine acele ţipete cumplite m-au sfărâmat şi m-au aruncat la pământ şi am fost acoperit [de ele]. Şi asemenea lucruri le fac pe de-o parte cei necuviincioşi din tribune şi, pe de altă parte, în mijlocul forului, cei ce ţin frâiele şi care strigă lucruri mai cumplite decât aceia.

Şi ce vom zice? Sau cum ne vom apăra, dacă un străin, venind de undeva, ne-ar învinovăţi şi ne-ar spune: acestea înseamnă oraşul apostolilor? Acestea înseamnă [cetatea] care a primit un asemenea vestitor al celor dumnezeieşti? Acestea înseamnă poporul cel iubitor de Hristos, teatrul cel nemeşteşugit şi duhovnicesc? Nu v-aţi ruşinat nici măcar de ziua aceasta în tare s-au săvârşit simbolurile [ta symbola] mântuirii neamului nostru [S f. Liturghie].

Ci în zi de vineri, când Stăpânul S-a răstignit pentru lume şi s-a adus u astfel de jertfă şi raiul s-a deschis şi tâlharul s-a reîntors în vechea patrie şi s-a dezlegat blestemul şi s-a nimicit păcatul şi războiul îndelungat a încetat şi s-a lăsat împăcarea lui Dumnezeu cu oamenii şi toate şi-au schimbat mersul, în acea zi când ar fi trebuit să postim şi să slavoslovim şi să înălţăm rugăciuni de mulţumire pentru bunătăţile din lume Celui Ce a făcut acestea, atunci tu, lăsând biserica şi jertfa duhovnicească, şi adunarea fraţilor, şi cuviinţa postului, prins de diavol, te-ai dus la acel spectacol?

Sunt de răbdat acestea? Sunt de suferit acestea? Căci nu voi înceta să zic acestea necontenit şi să mă mângâi în durerea mea cu aceasta: nu voi împiedica prin tăcere [asemenea lucruri], ci le voi scoate în mijloc şi le voi pune înaintea ochilor voştri. Cum vom putea să-L mai facem pe Dumnezeu milostiv? Cum vom împăca pe Cel mâniat?

Înainte cu trei zile o rafală de ploaie le-a nimicit pe toate, răpind, cum s-ar zice, de la gura lucrătorilor de pământ mâncarea şi plecând la pământ spicele coapte şi făcând să putrezească din

pricina lăcomiei2 toate celelalte. Litanii şi rugăciuni [au fost atunci] şi toată cetatea ca o revărsare a alergat la locurile [unde erau înmormântați] apostolii şi am luat părtaşi [în rugăciune] pe Sfântul Petru şi pe Fericitul Andrei, perechea apostolilor, pe Pavel şi Timotei. După aceea, fiind dezlegată mânia3, traversând marea şi înfruntând valurile, am alergat la verhovnicii [apostolilor], la Petru, temelia credinței, şi la Pavel, vasul alegerii, săvârşind adunare duhovnicească şi vestind luptele lor, trofeele şi biruințele împotriva dracilor. ***Şi nefiind nici loviți de frica celor întâmplate, nici învățați de măreția isprăvilor apostoleşti, aşa dintr-o dată, fiind la mijloc doar o singură zi, tu sari şi strigi şi treci cu vederea sufletul tău robit şi tras de patimi?***

Iar dacă vroiai să vezi alergarea celor necuvântătoare, pentru ce nu te-ai înjugat cu patimile cele necuvântătoare din tine, adică cu mânia şi cu pofta, şi nu ai pus asupra lor jugul filosofiei care este bun şi uşor, şi nu ai aşezat peste ele cugetul drept şi să fi țintit către premiul chemării de sus, alergând nu de la necurăție la necurăție, ci de la pământ la cer? Căci acesta ar fi chipul alergării de cai care aduce împreună cu plăcerea şi mult folos. Dar tu, lăsând cele ce țin de tine să fie cum s-o nimeri, şezi la hipodrom pentru biruințele altora, cheltuindu-ți atâta ziulică în zadar pentru un lucru rău.

2. Sau nu ştiți că precum noi încredințăm slugilor noastre bani şi îi facem răspunzători de ei, cerându-le înapoi până la ultimul bănuț, ***aşa şi Dumnezeu ne va cere socoteală pentru zilele vieții noastre: cum am cheltuit fiecare zi?*** Aşadar, ce vom spune? Cum ne vom apăra cân ni se va cere socoteala acelei zile [pierdute]?

Soarele a răsărit pentru tine şi luna a luminat noaptea şi mulțimi felurite de stele au strălucit. Au suflat vânturi pentru tine şi au curs râuri. Au odrăslit semințe pentru tine şi răsaduri au fost date, şi mişcarea firii păzeşte rânduiala ei, şi ziua se arată, şi noaptea trece, şi toate aceste s-au făcut pentru tine. Iar tu, deşi îți slujesc făpturile, plineşti pofta diavolului. Şi fiind răsplătit cu asemenea casă din partea lui Dumnezeu, mă refer la lumea aceasta, tu nu-I dai înapoi nici o plată. Şi nu a ajuns prima zi, ci şi a doua - când trebuia să încetezi puțin de la răutatea petrecută - iarăşi te-ai dus la teatru, alergând de la fum la foc şi aşezându-te în altă groapă mai cumplită4.

Bătrânii au făcut de ruşine cărunteţea şi tinerii au zvârlit jos tinereţea şi părinții i-au crescut pe copii ducându-i de la început, din vârsta lipsită de răutate, prin gropile răutății, încât nu ar păcătui cineva dacă i-ar numi pe unii ca aceştia ucigaşi de copii în loc de părinți şi pierzători, prin răutate, ai sufletului odraslelor lor5.

- Şi ce fel de răutate, ar zice careva?
- De aceea mă şi îndurerez că, bolnav fiind, nu ştii că eşti bolnav ca să cercetezi un doctor. Eşti plin de adulter şi te aprinzi de iubire trupească [şi spui]: „Ce fel de răutate?” Sau nu ai auzit pe Hristos Care zice: „Cel ce se uită la femeie ca s-o poftească deja a făcut adulter cu ea?” (Matei 5, 28)
- Dar dacă nu o voi privi spre a o pofti, [spui tu]?
- Şi cum vei putea să mă convingi? Căci cel care nu se înfrânează de la a privi, ci pune atâta sârguință pentru un astfel de lucru, cum va putea, după ce a privit, să rămână nepătat? Nu cumva e piatră trupul tău? Nu cumva e fier? Carne te înconjoară, carne omenească care se aprinde de

poftă mai cumplit ca iarba.
Dar ce zic de teatru? Dacă în for, adesea, întâlnim o femeie, ne tulburăm. Iar tu, şezând sus [în tribune], unde este atâta îndemnare spre necuviinţă, şi privind o desfrânată cu capul gol, intrând cu multă neruşinare [pe scenă), îmbrăcată cu haine aurite, făcând gesturi molatice şi dezlânate, cântând cântece desfrânate şi având mădulare unduioase şi rostind cuvinte de ruşine şi lăsând asemenea necuviinţe, pe care cel ce le priveşte, primindu-le în minte, se pleacă în jos de ruşine, tu îndrăzneşti, dar, să spui că nu pătimeşti nimic omenesc?

Nu cumva e piatră trupul tău? Nu cumva e fier? Căci nu voi spune iarăşi aceleaşi lucruri. Nu cumva eşti tu mai filosof decât acei mari şi adevăraţi bărbaţi care au fost doborâţi dintr-o simplă privire? Nu ai auzit ce zice Solomon? „Va umbla cineva pe cărbuni de foc şi nu se va arde pe picioare'?" (Pilde 6, 28) Va da cineva foc în sân şi nu vor arde hainele? (cf. Pilde 6, 27) .Aşa e şi cel ce intră la femeie străină. Căci chiar dacă nu ai îmbrăţişat pe desfrânată, însă ai fost împreună cu ea prin poftă şi ai lucrat păcatul cu voia.

Şi nu numai în vremea aceea [când priveşti], ci şi când se termină teatrul şi ea pleacă, imaginea [idolul] [to eidolon] aceleia zace în sufletul tău, asemenea şi vorbele, gesturile, privirile, mersul, modul ei de a gândi şi de a se purta [diakrisis kai rytmos], mădularele ei cele desfrânate, şi pleci [de acolo] după ce ai primit mii de răni.

Nu de aici se răstoarnă familiile?

Nu de aici se nimiceşte întreaga înţelepciune?

Nu de aici se despart căsniciile?

Nu de aici sunt lupte şi războaie?

Nu de aici neplăceri care nu au sens? Pentru că fiind plin [în suflet] de aceasta [de desfrânata văzută] şi venind robit de ea, şi femeia ţi se pare mai neplăcută, şi copiii mai împovărători, şi slugile o greutate, şi familia de prisos, şi grijile obişnuite pentru orânduirea celor necesare par că sunt apăsătoare, şi fiecare merge acasă apăsat şi îngreuiat.

3. Iar pricina este că nu se întoarce singur acasă, ci având-o pe desfrânată cu sine, desigur nu pe faţă - căci asta ar fi fost mai uşor, fiindcă degrabă ar fi alungat-o soţia -, ci [în minte] şi voinţă [gnome], aşezată în chip conştient [în om] şi aprinzând înăuntru cuptorul Babilonului, ba unul cu mult mai cumplit. Căci nu smoala şi butucii, ci cele spuse [mai înainte] sunt hrana focului6 şi toate se dau cu susul în jos.

Şi după cum cei ce au friguri, dacă nu au nimic cu ce să-i învinovăţească pe cei ce le slujesc, din pricina răutăţii bolii sunt ţâfnoşi faţă de toţi, respingând mâncarea şi făcând rău doctorilor, şi pornindu-se asupra casnicilor, şi luptându-se contra celor ce le slujesc, aşa şi cei ce bolesc de această boală cumplită, se schimbă şi nu pot suferi dacă nu privesc pururea pe acea desfrânată.

O, lucruri cumplite! Lupul şi leul şi celelalte sălbăticiuni, când sunt săgetate, fug de vânător, iar omul cel prea mintos, când e rănit, aleargă după ceea ce l-a rănit ca să primească mai mult

cumplita săgeată şi să se îndulcească cu rana lui. Cu adevărat asta este mai amar decât toate şi face boala de nevindecat. Căci cel ce nu urăşte rana şi nici nu vrea să scape de ea, cum va căuta doctor?

De aceea mă îndurerez şi mă frâng, fiindcă primind atâta vătămare, [tot] acolo vă duceți, şi pentru o mică plăcere răbdați o necontenită durere7. Căci şi mai înainte de gheenă şi pedeapsă, aici vi se va face cea mai aspră judecată. Sau nu este cea mai aspră pedeapsă, spune-mi, a hrăni o asemenea poftă şi a te aprinde neîncetat, şi a fi purtat pretutindeni de cuptorul iubirii nelalocul ei, şi a avea osânda conştiinței?

Cum păşeşti înaintea acelor uşi sfinte?

Cum te atingi de masa cerească?8 Cum asculți cuvântul despre întreaga înțelepciune, fiind tu plin de atâtea răni şi lovituri, şi având mintea robită patimi?9 Şi ce trebuie să mai spunem de celelalte? Din cele spuse acum de noi se poate vedea durerea cugetului [vostru]. Văd acum, printre cuvintele acestea, pe unii că-şi lovesc fruntea şi am multă bucurie pentru voi că sunteți un popor aşa de simțitor. Şi cred că mulți din cei care nu au păcătuit nicidecum fac acestea, îndurerându-se pentru rănile fraților lor.

De aceea mă îndurerez şi plâng: că diavolul provoacă o asemenea durere. Dar dacă ați vrea, degrabă am sfărâma intrarea lui. Cum şi în ce fel? Dacă îi vedem pe cei bolnavi sănătoşi. Dacă, întinzând mrejele învățăturii, căutăm să-i cuprindem pe cei prinşi în capcană şi îi scoatem din chiar gâtlejul leului.

Să nu-mi spui: „Puțini sunt cei pierduți de turmă”. Chiar dacă ar fi numai zece, nu este mică paguba. Chiar dacă ar fi cinci sau doi sau unu. Fiindcă şi păstorul acela pentru aceea a lăsat cele 99 de oi, ca să fugă după una, şi nu s-a întors până iarăşi nu a adus-o înapoi şi nu a plinit numărul celor o sută prin revenirea celei rătăcite. Să nu spui că este una, ci gândeşte-te că este un sullcl pentru care s-au făcut toate cele văzute, pentru care sunt legile şi pedepsele, şi chinurile, şi miile de minuni, şi feluritele purtări de grijă ale lui Dumnezeu, pentru care nu a crutat nici pe Unul-Născut.

Gândeşte-te câtă cinste s-a dat chiar şi unuia singur şi nu dispreţul mântuirea lui, ci ducându-te întoarce-l la noi şi înduplecă-l să nu mai cadă în aceleaşi [rele] şi atunci vom avea apărare îndestulătoare10. Iar dacă el nu va suferi nici după ce noi îl vom sfătui, nici după cei voi îl îndemnați, mă voi folosi mai departe de puterea [exusia] pe care Dumnezeu ne-a dat-o nu spre pierzanie, ci spre zidire11.

4. De aceea vă spun mai dinainte şi strig cu glas luminat că dacă cineva, după acest îndemn şi învățătură, se va mai întina de bună voie cu vătămarea nelegiuită a teatrelor nu îl voi primi înăuntrul bisericii, nu voi mai împărtăşi [Sfintele] Taine şi nu îl voi lăsa să se atingă de masa sfântă12. Ci, precum.păstorii despart oile pline de râie de cele sănătoase ca să nu le dea şi celorlalte boala, aşa voi face şi eu. Căci dacă în Vechiul Testament celui lepros i se poruncea să şadă afară din tabără - şi chiar de ar fi fost împărat era scos afară împreună cu corona - cu mult mai mult noi, pe cel lepros la suflet îl scoatem afară din această sfântă tabără. Căci după cum la început ne-am folosit de îndemn şi sfătuire, aşa acum, după atâta îndemn şi învățătură, trebuie

neapărat să adăugăm şi tăierea. Căci deşi am doar un an de când am păşit în oraşul vostru, nu am încetat îndemnându-vă acestea adeseori şi necontenit.

Aşadar, fiindcă unii au rămas în putreziciune, hai să adăugăm mai departe tăierea. Şi chiar dacă nu am sabie, însă am cuvânt mai ascuțit decât sabia. Şi chiar dacă nu am foc, dar am o învățătură mai caldă decât focul şi care poate să ardă mai tare. Deci nu disprețui hotărârea noastră. Căci chiar dacă suntem noi uşor de îmbunat şi milostivi, însă ni s-a încredințat de la harul lui Dumnezeu o vrednicie care poate face acestea.

Să fie, dar, scoşi afară unii ca aceştia, ca şi cei sănătoşi să devină mai sănătoşi şi cei bolnavi să se refacă de pe urma cumplitei boli. Şi dacă v-ați înfricoşat auzind această hotărâre (căci văd pe toți speriați şi smeriți), să se schimbe şi atunci sunt dezlegate cele ce țin de hotărâre. Căci după cum am primit puterea de a lega aşa şi a dezlega şi iarăşi a ne întoarce [la ceea ce era înainte]. Căci noi nu vrem să-i alungăm de la noi pe frații noştri, ci să alungăm ocara Bisericii. Fiindcă acum şi păgânii ne batjocoresc şi iudei râd când ne îngăduim pe noi înşine aşa de păcătoşi. Dar atunci13 şi aceia ne vor lăuda foarte şi vor admira Biserica, fiind ruşinați de legile noastre.

Deci nimeni care rămâne în aceeaşi desfrânare să nu mai calce în biserică, ci şi de voi să fie certați şi comună să ne fie războirea14. „Că dacă cineva”, zice, „nu se supune cuvântului nostru prin epistolă pe acesta, însemnați-l şi nu vă mai amestecați cu el” (II Tesaloniceni 3, 14). Asta să faceți. Nici de vorbă cu el nu stați, nici în casă nu-l primiți, nici la masă cu el nu stați, nici să nu aveți ceva comun cu el: nici intrare, nici ieşire, nici chiar pe stradă. Şi aşa cu uşurință îi vom recâştiga. Şi precum gonacii nu le fugăresc pe fiarele greu de prins dintr-o singură parte, ci din toate le împing spre cursă, aşa şi noi să fugărim pe cei sălbăticiți, şi degrabă îi vom împinge în plasa mântuirii: noi de aici, voi de acolo.

Deci, pentru ca să se întâmple asta, luptați şi voi împreună cu noi şi mai mult îndurerați-vă pentru legile lui Dumnezeu şi întoarceți câte puțin pe aceşti bolnavi şi frați nelegiuiți de la unele ca acestea ca să-i țineți neîncetat [spre voi]. Că nu osândă mică veți avea dacă treceți cu vederea o atât de mare pierzanie a lor, ci veți avea cea mai mare pedeapsă. Căci dacă în casele oamenilor, dacă o slugă sustrage aur sau argint, nu numai el este pedepsit, ci şi cei care au ştiut şi nu au spus, cu mult mai mult în Biserică. Căci îți va spune Dumnezeu: „Dacă ai văzut că se fura din casa Mea nu vas de argint sau aur, ci întreaga înțelepciune adunată, şi [ai văzut] pe cel care a primit cinstitul Trup şi s-a împărtăşit de o asemenea jertfă, ducându-se în țara diavolului şi făcând asemenea fărădelegi, pentru ce ai tăcut? Cum ai suferit? Cum nu ai vestit preotului?”. Şi [să ştiți] că nu vă va cere socoteală mică.

De aceea şi eu, deşi mă întristez, ***nu voi cruța pe nici unul din cei mai îndărătnici.*** Căci cu mult mai bine este ca aici să fim întristați şi să scăpăm de judecata viitoare decât, dăruindu-vă [aici numai] cu vorbe, atunci să fiu pedepsit împreună cu voi. Căci nu ne este fără primejdie şi alunecare să tăcem unele ca acestea. Căci fiecare dintre voi va da socoteală numai pentru sine, eu însă voi da socoteală pentru mântuirea tuturor.

De aceea nu voi înceta să tac şi să spun aceasta, chiar dacă trebuie să mă întristez, chiar dacă trebuie să mă arăt supărat, chiar dacă par înfricoşător, ca să pot să mă înfățişez la acel înfricoşat scaun de judecată neavând pată sau întinăciune sau ceva din acestea. Şi fie ca, prin rugăciunile

sfinților, şi cei deja stricați degrabă să se întoarcă şi cei ce au rămas nevătămați spre mai mare cuviință şi întreagă înțelepciune să înainteze, ca şi voi să vă mântuiți şi noi să ne veselim şi Dumnezeu să fie slăvit acum şi pururea şi în nesfârşiții veci ai vecilor. Amin.

1 În concret, este vorba despre publicul spectator şi despre sportivii care se întreceau în arenă. Ambele aceste tabere urlau şi țipau , cum se intâmplă si ayi adesea.

2 Recoltele care erau strânse de mai multă vreme în stocuri mari şi care nu au fost împărțite la timp săracilor au fost distruse de ploile abundente.

3 Pentru calamități se făceau privegheri cu litie.

4 Dar azi, când omul nu se uită la TV doar două zile, ci zilnic – şi asta o viață întreagă, ce mai putem spune?

5 Acelaşi este efectul calculatorului şi al televizorului. Desigur, nu TV-ul sau calculatorul în sine este de vină, ci modul în care acestea sunt folosite.

6 Aceste imaginii vor fi şi hrana pentru focul iadului.

7 Iadul şi raiul depind de voința omului. De aceea o patimă acceptată cu voia de om rămâne în el pentru veşnicie, căci el o primeşte în acest chip. Iar pocăința înseamnă desfacerea minții şi a voinței de acel idol al patimii întipărit în inima omului.

8 E vorba de venirea oamenilor spre a se împărtăşi cu Sfintele Taine înaintea sfântului altar.

9 În mod similar, cei care azi se uită la TV la programe desfrânate şi la manifestări sportive ar trebui opriți de la împărtăşanie, dacă nu se pocăiesc, cum făcea şi Sfântul Ioan cu cei ce mergeau la teatre şi hipodrom.

10 În sensul că Dumnezeu nu ne va mai socoti vinovați de nepurtare de grijă față de aproapele.

11 Puterea de a lega şi dezlega. Dacă omul nu se îndrepta, era oprit de la Sfânta împărtăşanie.

12 O altă formulare care înseamnă acelaşi lucru: oprirea de la Sfânta împărtăşanie.

13 Dacă nu îngădui păcatul în Biserică.

14 Nu doar preotul trebuie să îndrepte, ci şi credincioşii

Despre iubirea trupurilor

(Migne, P G. 61,448-454)

Ce înseamnă: „slava Domnului ca prin oglindă privind, în acelaşi chip ne prefacem”(II Corinteni 3, 18)? Acest lucru se arăta mai limpede când lucrau harismele minunilor şi semnelor. Dar nici acum nu este greu să vadă acest fapt cel ce are ochii credinţei. Căci atunci când ne botezăm, sufletul nostru luminează mai tare şi decât soarele, fiind curățit de Duhul.

Şi nu numai noi ne uităm la slava lui Dumnezeu, ci şi de acolo primim oarecare strălucire. Şi după cum o suprafaţă argintată şi curată, dacă este pusă către razele soarelui, şi ea va emite raze, nu singură, din firea ei, ci pentru că există strălucirea solară, aşa se întâmplă şi cu sufletul curățit -care de altfel devine mai luminos decât argintul; şi el primeşte rază din slava Duhului şi apoi o reflectă. De aceea şi zice: „privind ca prin oglindă, ne prefacem în acelaşi chip de la slavă”, e vorba de cea a Duhului, „spre slavă”, adică a noastră, şi care devine în chip firesc cum e aceea de la Duhul Domnului. Ia aminte cum şi aici îl numeşte pe Duhul Domn.

Dar şi de altundeva este cu putinţă a se vedea domnia Lui. „Slujind ei Domnului şi postind, a zis Duhul: Osebiți-Mi pe Pavel şi Barnaba” (Faptele Apostolilor 13, 2). De aceea a zis [Scriptura] „slujind ei Domnului” şi „osebiți-Mi”, ca să arate că [Fiul şi Duhul] sunt de aceeaşi cinste. Şi iarăşi zice Hristos: „Robul nu ştie ce face stăpânul lui” (loan 15, 15). Dar Duhul, după cum omul ştie cele ale sale, ştie cele ale lui Dumnezeu şi nicidecum nu este învăţat [de cineva].

Chipul nu rămâne [la nesfârşit]2. Iar a lucra după cum vrea, arată libera determinare şi stăpânia Lui. Acesta [Duhul] ne preschimbă. Acesta nu ne lasă să ne potrivim veacului acestuia. Acesta este făcătorul unei astfel de zidiri3. Căci după cum zice: „zidiți în Hristos Iisus” (Efeseni 2, 10), tot aşa zice: „inimă curată zideşte întru mine Dumnezeule şi Duh drept înnoieşte întru cele din lăuntru ale mele” (Psalmi 50, 12).

Vrei să-ți arăt acestea şi din lucrurile mai concrete ale apostolilor? Cugetă la Pavel ale cărui haine erau lucrătoare şi la Petru a cărui umbră era puternică. Şi nu ar fi lucrat atâtea [minuni] hainele şi umbrele lor şi nu ar fi fost înfricoşate prin strălucire, dacă nu ar fi avut pe ele chipul împăratului. Căci hainele împăratului sunt înfricoşate şi pentru tâlhari.

Vrei să vezi că slava [aceasta] luminează şi prin trup? „Privind”, zice, „la faţa lui Ştefan, au văzuta ca o faţă de înger” (Faptele Apostolilor 4,15). Dar nimic nu era acest lucru faţă de slava care fulgera dinlăuntrul lui4. Ceea ce Moise avea pe faţă, aceştia [creştinii] purtau pe suflet, ba a acestora era cu mult mai însemnată [decât a lui Moise]. Fiindcă a lui Moise era oarecum mai trupească5 [aisthetikos], pe când a acestora este netrupească6. Şi după cum corpurile care emană strălucire, răsfrângându-şi luminarea spre corpurile care pot reflecta lumina, le dau şi acelora din strălucirea lor, aşa se întâmplăşi cu cei credincioşi7. Şi de aceea cei care pătimesc aceasta lasă pământul şi visează8 cele din ceruri.

Vai mie! Bine este acum să plâng cu amar căci, având parte de atâta cinste şi bun neam [eygheneia]9, nu cunoaştem cele ce le-am spus [ta legomena], din pricină că degrabă se pierd lucrurile [realitățile] [ta pragmata]10 şi ne aprindem către cele ale simțurilor. Căci această slavă

negrăită şi înfricoşată rămâne în noi o zi sau două, iar mai apoi o stingem, aducând asupra ei vijelia treburilor lumeşti [tapragmata biotika]11, forțând [astfel] razele [slavei] să plece de la noi, prin desimea norilor [grijilor lumeşti]. Căci vijelie [şi furtună] sunt cele lumeşti [ta biotika], ba mai crâncene decât furtuna. Căci nu ger se naşte de aici, nici ploaie, nici noroi nu se face sau bălți, ci lucruri mai cumplite decât acestea care alcătuiesc gheena şi răutățile gheenei12.

Şi precum, când e ger aspru, toate mădularele sunt înțepenite şi moarte, aşa şi în iarna şi furtuna păcatelor, sufletul îngheață şi tremură, şi nu lucrează nimic din cele ale sale, înțepenit fiind de conştiință ca de către ger. Căci ceea ce este frigul pentru trup, aceea este viclenia conştiinței pentru suflet13. De aici vine şi laşitatea [şi frica, şi ticăloşia] [deilia]14. Căci nimic nu este mai laş [şi mai ticălos] decât cel care se pironeşte de lucrurile lumeşti. Unul ca acesta trăieşte viața lui Cain15, tremurând în fiecare zi.

Şi ce să vorbesc eu de morți şi pagube, şi lupte, şi linguşiri, şi slugărnicii, când şi fără acestea el se teme de mii de schimbări? Chiar de gem cămările de aur, sufletul tot n-a scăpat de frica de sărăcie. Şi e firesc, căci el se aprinde pentru lucruri stricăcioase şi care uşor se răstoarnă. Şi chiar dacă el nu suferă nici una [din aceste] schimbări [de situație], văzând răsturnările de situații ce se petrec cu alții, se pierde şi el. Şi multă este laşitatea şi ticăloşia lui, multă lipsa de bărbăție. Căci nu numai în fața primejdiilor este lipsit de curaj unul ca acesta, ci şi față de toate celelalte. Căci dacă vine asupra lui iubirea de bani, nu respinge atacul ca un bărbat liber, ci se comportă în toate ca un nebun după bani, robind iubirii de argint ca unei stăpâne cumplite.

Iar dacă vede vreo fetişcană arătoasă [eymorfos], îndată se lasă robit şi o urmează ca un câine turbat, când ar trebui să facă tocmai pe dos. Când vezi o femeie frumoasă [oraia], nu te folosi de această situație16 ca să îți satisfaci pofta, ci caută cum să-ți lepezi pofta.

- Şi cum e cu putință acest lucru?, ar zice cineva, căci faptul de a o dori pătimaş [erao] nu ține de mine17.

- Dar de cine ține, spune-mi?

- De vrăjmăşia diavolului.

- Socoteşti ca diavolul este întru totul [vinovat] de acest sfat rău? Păi atunci luptă-te şi bate-te cu boala.

-Dar nu pot, zice el.

- Atunci hai să te învățăm mai întâi că acest lucru se întâmplă din uşurătatea [şi delăsarea ta] [ratymia] şi că tu ai dat la început cale [paradox] diavolului. Iar dacă vrei, chiar şi acum, cu multă uşurință, poți să-l alungi18. Ia spune-mi, adulterii fac adulter pentru că iubesc pătimaş [eras], sau pur şi simplu că îşi doresc să se primejduiască?

- Este limpede că din pricina iubirii pătimaşe [eros].

- Prin urmare, sunt vrednici de iertare?

- Nicidecum.

- Şi de ce să nu fie?

- Pentru că păcatul este al lor [şi nu altul e vinovat de el].

- Dar ce-mi împleteşti mie argumente, ar zice careva, eu ştiu bine[19] că vreau să alung patima, dar nu pot. Iar patima stă asupra mea şi mă apasă rău, şi mă chinuieşte cumplit.

- Oare vrei [cu adevărat] omule să o alungi? Atunci de ce nu faci cele ce se cade să le facă cel ce alungă pe cineva? Tu păţeşti exact ce păţeşte unul care, având febră şi fiind pus în apă rece, zice: „La câte nu m-am gândit vrând să sting aprinderea mea şi tot nu pot? Ba mai mult îmi aprind flacăra[20].” Aşadar, ia să vedem, nu cumva faci tu de fapt cele ce te aprind mai tare, crezând că te gândeşti la acelea care ţi-ar stinge flacăra?

- Nici vorbă, zice el.

- Păi atunci, ia spune-mi, ce ai făcut tu vreodată ca să stingi patima? Ce este ceea ce sporeşte într-adevăr patima?

Căci chiar dacă nu toţi suntem acuzaţi de aceste învinovăţiri (pentru că am găsi mai mulţi robiţi de pofta banilor decât de iubirea pătimaşă [ems] a trupurilor), însă leacul este comun tuturor, şi unora, şi altora[21]. Căci şi acea iubire [ems] [a banilor] este anormală, şi aceasta; însă aceasta [a trupurilor] este mai tăioasă şi mai ascuţită. Deci, când biruim pe cea mai mare, e limpede că o nimicim cu uşurinţă şi pe cea mai mică[22].

- Şi cum este mai tăioasă aceasta [a trupurilor], ar zice cineva, când nu toţi sunt robiţi de această răutate, ci mai mulţi sunt cei înnebuniţi după bani?

- Fiindcă, mai întâi, această poftă [a trupurilor] pare că nu este primejdioasă, iar apoi, deoarece chiar dacă mai ascuţită este [pofta] trupurilor, însă mai repede se stinge decât cea a [banilor], hai, dar, să vă vorbim despre aceasta, adică de cea a trupurilor şi să vedem de unde sporeşte această răutate. Căci astfel vom şti dacă vina este a noastră, sau nu. Iar dacă este a noastră toate să le facem ca să fim biruitori, iar dacă nu este a noastră, pentru ce ne ostenim în zadar? Şi ce anume nu iertăm celor robiţi de [patima aceasta] şi de care îi şi învinovăţim? De unde se naşte această iubire pătimaşă [eros]?

- Din frumuseţea [eymorfia] feţei, ar zice careva. Când [faţa] e frumoasă [kale] şi cu bună alcătuire [eyeides] răneşte [pe privitor].

- În zadar şi degeaba zici acestea[23]. Căci dacă de frumuseţe [eymorfia] ar ţine atrasul ibovnicilor, o astfel de fetişcană i-ar avea pe toţi [bărbaţii] ca ibovnici. Iar dacă nu-i are pe toţi, înseamnă că acest lucru nu ţine de fire, nici de frumuseţe, ci de neînfrânarea ochilor[24]. Când tu, privind-o cu iscodire[25], o admiri şi o doreşti, ai primit săgeata.

- Dar cine ar putea ca, văzând o femeie frumoasă [kale], să nu o laude?, ar spune cineva. Prin urmare, dacă nu ar porni de la libera noastră voință admirația față de una ca aceasta, rezultă că nu ar mai fi nici dorirea [pătimaşă | [eros] în noi26.

- Ia aminte omule! Pentru ce le amesteci pe toate la un loc şi alergi în toate părțile şi nu vrei să vezi rădăcina răului27? Căci îi văd pe mulți că admiră şi laudă [o astfel de femeie], dar nu o doresc [pătimaş] [erao].

- Şi cum e cu putință ca cei care admiră [o astfel de femeie] să n-o dorească [erao]?

- Nu te tulbura, căci asta urmează să-ți spun. Dar aşteaptă [puțin] şi ascultă pe Moise care a admirat pe fiul lui lacov şi a zis: „Şi era losif frumos [kalos] la înfățişare şi oacheş [horaios] la față foarte” (Facerea 39,6). Aşadar, nu cumva s-o fi aprins de dorire [erao] cel ce a zis aceste [cuvinte]?

- Nicidecum. Dar asta [s-a întâmplat] pentru că nu l-a văzut pe cel lăudat.28
- Însă şi față de lucrurile frumoase de care auzim suferim ceva asemănător, şi nu numai dacă le vedem. Dar, ca să nu ne certăm în aceste chestiuni, iată, David nu era oare chipeş [horaios] foarte şi cu ochii nespus de frumoşi? Şi [ştim cu toții] că mai cu seamă aceasta este partea cea mai / tiranică a frumuseții, anume cea a ochilor. Prin urmare, nu cumva l-a dorit [erao] cineva?
- Nicidecum.

- Aşadar,(admirația nu este legată de dorirea [pătimaşă]. Căci mulți au avut mame care au înflorit foarte tare prin frumusețea [hora] trupului, şi oare le-au dorit pătimaş [erao] copiii lor? Să nu fie! Ci ei au admirat ceea ce au văzut29, dar nu au căzut în ruşinea poftei pătimaşe [eros].

- Păi da, dar asta nu e decât isprava firii.

- A cărei firi, spune-mi?

- A faptului că sunt mame, ar zice cineva.

- Păi tu n-ai auzit că perşii, de nimic fiind siliți, se împreunează cu mamele lor?; şi asta o fac nu unul sau doi, ci tot neamul lor. Şi în afară de acestea, şi din următorul fapt este limpede că boala asta nu vine din frumusețea [hora] trupului, nici pur şi simplu din înfățişarea plăcută şi armonioasă [eymorfîa], ci ea ține de un suflet uşuratic şi nestatornic [rathymos hai planemene]3°: mulți, adeseori, au trecut cu vederea mii de femei distinse [eyprepes]31 şi s-au dat pe sine celor mai de ruşine. De unde e limpede că pofta [pătimaşă] [eros] nu ține de frumusețe. Ba [adesea] cele urâte au pus mâna înaintea celor frumoase pe cei ce au căzut [în pofta].

- Aşadar, care e cauza? Căci dacă iubirea [trupurilor] [eros] nu ține de frumusețe [eymorfîa], de unde, atunci, îşi are începutul şi rădăcina?, zice careva. Oare de la vicleanul diavol?

- Are şi de acolo, însă nu acest lucru îl cercetăm, ci căutăm să aflăm dacă nu cumva şi noi suntem pricina ei. Căci această rea sfătuire nu ține numai de aceia [de diavoli], ci împreună cu ei ține şi de noi. Ba de noi în primul rând. Şi de nicăieri de altundeva nu se naşte această boală rea ca din

obişnuinţă şi din cuvinte linguşitoare şi dulci, şi din pierderea timpului [lipsa de ocupaţie], şi din nelucrare, şi din aceea că nu avem nimic de făcut. 32

Mare, mare de tot este tirania obişnuinţei. Atât de mare că instaurează sila în natură33. Iar dacă obişnuinţa o naşte, e limpede că tot ea o şi stinge. Mulţi care iubeau pătimaş [erao] au încetat când nu au mai văzut pe cei iubiţi. Acest lucru, pentru o scurtă perioadă, pare amar şi foarte neplăcut, dar în timp devine dulce şi, celor care doresc, le este cu putinţă să nu le mai revină patima.

- Dar ce fac când, fără să fiu obişnuit, eu sunt robit de la prima privire?

- Aici [pricina] este nelucrarea [trândăvia] trupului sau [vieţuirea] în desfătare şi confort, şi faptul că nu ne grijim de datoriile şi obligaţiile noastre, nici nu ne restrângem la lucrurile de neapărată trebuinţă34. Un pierde-vară care umblă hai-hui cade în toate relele, căci este ca un copil fugit de-acasă, şi oricine vrea robeşte un astfel de suflet. Obişnuinţa [etos] este cea care lucrează [energheo] în el. Iar dacă întrerupi lucrarea [energheia] în cele bune - pentru că fără lucrare nu poate exista -, neapărat va odrăsli pe cele rele. Iar pământul, când nu-l semeni, nu stă să nu odrăslească, ci scoate ierburi la întâmplare.

Tot aşa-i şi cu sufletul: când nu are de făcut ceva din cele absolut de trebuinţă - pentru că doreşte fără discuţie să lucreze ceva -, se va da pe sine faptelor rele. Şi precum ochiul nu încetează să vadă [ceva] - căci când nu îi sunt puse în faţă cele bune le va vedea pe cele rele -, aşa şi cugetul [loghismos], când se depărtează de cele absolut necesare, se întoarce către cele nefolositoare. Iar că cel dintâi atac al patimii îl poate respinge starea de lucrare şi grija [atentă), este limpede pentru toţi36. Aşadar, când vezi o femeie frumoasă şi simţi vreo împătimire faţă de ea, nu te mai uita la ea şi ai scăpat.37

- Şi cum voi putea să nu mă mai uit de vreme ce sunt tras de poftă?18, zice careva.

-Dă-te pe sineţi39 altor lucruri care să atragă sufletul: cărţilor, grijilor de neapărată trebuinţă, grijii de alţii, ajutorării celor nedreptăţiţi, rugăciunii, filosofării despre cele viitoare40. Cu unele ca acestea leagă-ţi pe de-a-ntregul sufletul. Făcând astfel, vei vindeca nu numai o rană proaspătă, ci şi pe cea înrădăcinată de multă vreme o vei curaţi cu uşurinţă. Căci dacă, după proverb, ocara şi defăimarea [hybris] 41 îl înduplecă pe cel îndrăgostit să se despartă de cel iubit42, cum nu vor fi cu mult mai puternice decât răul aceste „descântece" duhovniceşti43, numai să vrem să alungăm răutatea. Iar dacă noi pururea ne întreţinem [prosomileo] şi vieţuim [synanastrefometha] cu cele care ne rănesc cu asemenea săgeţi, şi vorbim şi auzim cele ale lor, hrănim boala.44 Cum vei fi în stare să stingi focul, dacă tu în fiecare zi aprinzi flacăra?

Iar aceste [metode] care privesc obişnuinţa trebuie spuse celor tineri. Dar celor ajunşi la vârsta bărbăţiei şi care ştiu să filosofeze, mai mari decât toate aceste [metode] sunt frica de Dumnezeu şi pomenirea gheenei, şi dorirea după împărăţia cerurilor45. Căci îndestulătoare sunt acestea ca să stingă focul.

Iar împreună cu acestea tu cugetă şi aceea, că [trupul] pe care îl priveşti nimic altceva nu este decât umori şi sânge, şi sucuri provenite din hrană putredă.

- Dar strălucită este floarea feței [acelei feMei], zice el.

- Dar nimic nu este mai strălucit decât florile pământului, însă şi acestea putrezesc şi se veştejesc. Aşadar, nici în acest caz nu lua aminte la floarea [feței], ci străbate mai înăuntru cu cugetul şi dă la o parte cu mintea pielea aceea frumoasă şi cercetează cele care sunt sub ea. Fiindcă şi trupul hidropicilor străluceşte luminat şi la suprafață nu are nici un cusur, însă pentru că suntem dezgustați de sucul care zace în ei şi pe care îl vedem prin cugetare, nu putem să-i iubim pe unii ca aceştia46.

- Dar are ochi galeş şi ucigător, şi sprâncene bine arcuite, şi gene ca pana corbului, şi este blândă fetişcana, şi are privire liniştită.

- Nimic nu sunt aceste lucruri decât nervuri şi vine, şi pielițe, şi artere. Iar tu cugetă la ochiul acesta când este bolnav sau îmbătrâneşte, sau este veştejit de deznădejde, sau umflat de mânie. Cum îl vei primi atunci? Nu cumva vor pieri degrabă toate acestea, mai degrabă chiar decât au fost scrise? Dar tu, [când priveşti o femeie], de la această [frumusețe] mută-ți mintea la frumusețea cea adevărată.

- Dar eu nu văd frumusețea sufletului, zice el.

- Dacă vei vrea, o vei vedea. După cum ochilor, chiar dacă nu le văd, le este cu putință, cu ajutorul minții, să admire frumusețile care nu sunt în fața lor, tot aşa este cu putință ca să vezi frumusețea sufletului şi fără ochi. Nu ți-ai zugrăvit vreodată din adâncul tău vreo formă frumoasă şi te-ai împătimit cumva față de felul cum era plăsmuită47? Întipăreşte-ți iarăşi48 şi acum frumusețea sufletului şi desfătează-te cu ea.

- Dar eu nu văd cele netrupeşti, zice el.

- Într-adevăr. Dar din cele trupeşti le vedem şi pe cele netrupeşti, mai mult cu mintea. Aşa îi admirăm pe îngeri şi pe arhangheli, deşi nu-i vedem. Tot aşa-i şi cu obiceiurile [virtuoase] ale viețuirii noastre şi cu virtutea sufletului49. Dacă vezi un om blând şi cumpătat, mai mult admiri pe acesta decât fața frumoasă a acelei [femei]. Dacă vezi pe unul ocărât şi suferind nedreptatea, te îndrăgosteşti de el şi-l admiri, chiar dacă este bătrân. Astfel este frumusețea [to kallos] sufletului: şi la bătrânețe are mulți ibovnici, şi niciodată nu se veştejeşte, ci înfloreşte necontenit.

Aşadar, ca pe aceasta s-o dobândim să-i pândim [să-i vânăm] pe cei care o au şi să ne facem ibovnici ai acestora50. Căci astfel şi noi vom putea ca, primind această frumusețe [eymorfia]51, să avem parte de bunătățile cele veşnice, de care fie ca noi toți să ne împărtăşim cu harul şi cu iubirea de oameni [a Domnului nostru Iisus Hristos. Amin.]

1 Extras din Omilia a VII-a a Comentariului la Ep. a doua către Corinteni.

2 Chipul reflectat în oglindă nu rămâne decât atâta timp cât modelul stă în fața oglinzii. Odată ce modelul se depărtează, chipul nu rămâne imprimat în oglindă. Omul poate şti de la Dumnezeu doar atât cât îi arată Acesta şi cât timp îi arată, asta desigur dacă are suprafața sufletului curată şi strălucitoare. Dar chiar cu suprafața curată, dacă Dumnezeu Se ascunde, sufletul nu mai reflectă

nimic. Duhul, în schimb, nu cunoaşte în felul acesta căci El nu este ca o oglindă în care să se reflecteze, căci El Însuşi este Dumnezeu şi Învăţător.

3 Zidirea cea înnoită a omului în Hristos.

4Slava care uneori apare în trupurile sfinţilor nu este ceva deosebit faţă de strălucirea care ??? în inima lor. Cea dintâi nu este decât „materializarea”, concretizarea - dacă ne putem exprima astfel - celei din urmă. Creştin este cel care poartă în sine tot timpul strălucirea slavei dumnezeieşti, nu numai din când în când.

5 Literal: „mai simţuală”.

6 Aceeaşi slavă necreată era şi pe faţa lui Moise ca şi în inimile sfinţilor după venirea lui Hristos. Atunci la ce se referă faptul că prima era „mai simţuală” iar ultima „netrupească”, căci, de fapt, şi în cazul Sfântului Ştefan ea era la fel de vizibilă şi strălucitoare, deci simţuală, ca şi a lui Moise? Răspunsul îl lăsăm tot sfinţilor să-l dea. Iată ce spune Sfântul Macarie Egipteanul în Omilia 32, paragraful 4: „Moise, îmbrăcat fiind în trup, n-a putut să intre în inimă şi să îndepărteze veşmintele cele murdare ale întunericului; numai Duhul (provenit) din Duhul (Sfânt) şi focul (provenit) din focul (divin) nimiceşte puterea întunericului viclean” (traducere preluată din voi. 34, colecţia PSB). Deci trupescul sau netrupescul slavei, adică gradul de interioritate unde se sălăşluise este dat de intrarea, sau nu, în inimă şi scoaterea din adâncul omului a duhurilor care au intrat de la Adam în noi. Acest lucru nu l-a făcut decât Hristos. De aceea şi drepţii, oricât de virtuoşi păreau a fi, tot, în iad mergeau înainte de Hristos, căci nu reuşiseră de unii singuri să intre în adâncul inimii şi să izgonească de acolo puterea întunericului. Deci aceeaşi slavă dumnezeiască sălăşluise şi în Moise şi în Ştefan, dar în „locuri” diferite: una mai în exterior, căci în adâncul lui Moise era încă întunericul, iar una în adâncul inimii, pentru că inima Sfântului era curăţită prin botez. Dar în ambele cazuri slava se manifestă şi trupeşte.

7 Duhul Sfânt este Cel Ce emană, iar credinciosul este cel ce se curăţă pentru a primi lumina.

8 În sensul că se ocupă cu acelea, că inima lor este la acelea. Visul este locul unde ne refugiem de realitatea aceasta trecătoare şi apăsătoare. Cugetarea la cele cereşti ne desprinde de grijile lumeşti.

9 Bunul neam îl primeşte creştinul la Botez, când se îmbracă cu Hristos. Atunci el se naşte din nou, de sus.

10 Ta pragmata sunt realităţile despre care sfântul vorbeşte. Ta legomena sunt vorbele despre acele realităţi, în general, noi ne cunoaştem verbal învăţătura de credinţă şi subtilităţile teologice, dar, pentru că ne pornim spre cele trupeşti, nu putem avea experienţa realităţilor despre care vorbim- sau o avem de scurtă durată. În acest caz suntem asemenea lihniţilor de foame care, abia târându-se, discută aprins despre ipotetice banchete şi mese fastuoase. Trecem pe lângă experienţa celor pe care le cunoaştem la nivel intelectual, tocmai pentru că nu le luăm în serios. Pentru noi cele serioase tot ale trupului sunt. De pildă, cum putem să facem teologie sau să convertim pe alţii, când pururea noi căutăm binele şi confortul nostru pe lumea aceasta, pe când învăţătura pe care o propovăduim spune, din contră, să renunţăm la noi pentru ceilalţi. Un astfel

de dezacord între ce spunem şi ce trăim ne face foarte asemănători diavolului, care în rai s-a folosit de creația lui Dumnezeu pentru succesul propriu, oferind o foarte fin deformată privire asupra realității față de cea corectă.

11 Faptul că se vorbeşte de păstrarea oarecum ciclică - prin pierderi şi reveniri succesive - a acelei slave în suflet arată că ea se „împrospătează" periodic, „împrospătarea" se făcea la Sfânta Liturghie prin Sfânta împărtăşanie. Experiența creştinului care se împărtăşeşte cu pregătirea cuvenită este prezența simțită a lucrării harului. Dacă omul vine cu mare căință, are experiența strălucirii slavei. Dacă nu este pregătit suficient, dar totuşi pregătit, simte pace adâncă, potolirea mişcărilor gândurilor, putere de concentrare şi de a lucra poruncile lui Hristos, dragoste pentru toți, puterea de a trece peste toate întristările lumeşti, puterea de a ierta pe vrăjmaşi, simțirea neputinței proprii etc. Paleta de trăiri este variată ca intensitate, funcție de pregătirea lăuntrică a omului şi de folosul pe care Duinnezeu ştie că-l are. Cât timp pentru mine, cel împărtăşit, cea mai importanta realitate -de fapt singura realitate - este simțirea lui Dumnezeu şi făptuirea poruncilor Lui, harul rămâne şi mă luminează înăuntru şi mă ajută să sporesc în creşterea duhovnicească. Când din neatenție sau din atacul unei patimi pe care nu o resping de bună voie - e de-ajuns pentru a se retrage harul chiar numai un gând rău, dacă nu mă pocăiesc imediat pentru el - pentru mine realitatea vieții lumii acesteia devine mai importantă decât legătura cu Hristos, harul se retrage pentru că eu am ales să fiu cu lumea mai mult decât cu Dumnezeu. Retragerea nu este decât pecetluirea opțiunii mele. Dacă plâng şi mă căiesc şi mă îndrept, dorind iarăşi prezența harului, el revine, dacă nu, tulburarea mea se amplifică. Harul nu pleacă imediat, ci numai dacă noi îl forțăm să plece, dacă îl silim să ne părăsească prin faptul că nu vrem să ne pocăim, de gândul, vorba sau fapta rea. Realități [treburi] lumeşti nu sunt, prin urmare, activitățile în sine pe care le desfăşurăm în viață, ci învestirea lor cu o importanță mai mare decât li se cuvine. Când noi, cu alegerea noastră liberă, le dăm o consistență mai mare decât au, harul ne părăseşte, în general, izbăvirea de legătura pătimaşă față de lumea aceasta nu se poate face decât prin lupta pentru dobândirea şi păstrarea harului. E nevoie de o viețuire foarte atentă la cele mai fine mişcări ale minții şi ale inimii. Această atenție se dobândeşte în botez sau, în caz de cădere din har, prin pocăință.

12 Chinurile iadului sunt date şi de faptul că omul nu mai are realitățile care alcătuiau pentru el viața sa, rațiunea lui de a exista. Când realitățile lumeşti sunt pentru noi consistența vieții, lipsa lor provoacă o suferință chinuitoare (să ne gândim la suferința celor închişi în temniță). Iadul este trăit de om de aici, şi anume, atunci când viața pentru el se reduce la o relație cu mai mult sau mai puține obiecte - sau persoane transformate în obiecte - şi care îi susțin existența. Pentru un astfel de om obiectele sunt hypostasis-ul [ceea ce susține] vieții sale, şi nu Dumnezeu ca Ipostas. Lumea de azi a început deja să devină un iad.Relațiile dintre oameni sunt contractuale, nicidecum relații de dăruire iubitoare şi jertfelnică.

13 De aceea, primul pas în eliberarea de lume este conştientizarea şi spovedania serioasă a păcatelor. Această pocăință integrală atrage harul care eliberează şi încălzeşte, şi revigorează conştiința care a fost omorâtă prin pironirea de lucrurile lumii. Conştiința silei revigorată şi încălzită prin spovedanie şi lacrimi, dezmorțeşte încetul cu încetul toate mădularele sufletului, şi acesta devine în cele din urmă apt de a lucra cele proprii ale sale. Pocăința necontenită, de altfel, este semnul căldurii şi sănătății sufletului.

14 Deilia este starea omului lipsit de orice demnitate, josnic, ticălos, parvenit, laş, fricos, egoist, care pururea îşi caută plăcerile şi confortul propriu, care se teme pentru vătămarea sa etc. Este omul care nu are măreția de a se jertfi pentru ceilalți şi pentru viața veşnică.

15 A se observa în Cartea Facerii că urmaşii lui Cain sunt cei care au inventat civilizația şi distracțiile.

16 Literal: „nu privi [skopeo] aceasta ca să-ți bucuri pofta”. Skopeo nu înseamnă simpla privire, ci privirea îndreptată cu un anumit scop spre ceva (de la aceeaşi rădăcină avem în greacă skopos şi în română şi latină „scop”), o privire cercetătoare, direcțională, calculată. Este o privire premeditată. Acest tip de privire este legată de atitudinea lăuntrică care o însoțeşte. Dacă patima e în mine, şi privirea mea e vinovată şi pătimaşă, dacă inima e curată, şi privirea e curată. Epitetul oraia (frumoasă, pârguită, plină de rod) indică şi faptul că acea femeie este pregătită fizic, este aptă ca cel pătimaş să îşi poate împlini pofta. Fiecare creatură are frumusețea ei, dar cel pătimaş nu ştie să vadă decât acea frumusețe şi sub aspectul care convine patimii lui - care este aptă să împlinească patima lui. Cel pătimaş dispreţuieşte făptura lui Dumnezeu. Dacă el spune: „Ce frumoasă e femeia aceasta!”, dar nu vede frumusețea alteia, care nu convine patimii lui, batjocoreşte pe Creator, şi prin asta demonstrează că şi când a privit la prima nu l-a lăudat pe Dumnezeu, ci doar şi-a satisfăcut egoismul. Pe cel pătimaş creația nu-l duce spre Făcător, ci îl închide în egoismul său. Şi această închidere egoistă este o parte a iadului. Este incredibil şi aproape de neînțeles cum, desfătându-ne de minunăția creației lui Dumnezeu, de fapt ne făurim iadul veşnic.

17 E vorba de privirea orientată sexual a unui bărbat sau a unei femei față de cel de sex opus. În general, omul pătimaş nu se uită la cel de sex opus ca la o persoană, ca la un suflet, ci îl priveşte doar după gradul în care corespunde satisfaceri patimii lui. În concret un bărbat se uita la o femeie cum arată conformația trupului, fața, etc. şi prea puțin îl interesează cine este în adâncul ei. La fel femeia se uită la trupul bărbatului şi la accesoriile care îl pun în postura unui mascul puternic (maşină, haine, bani etc.). Dar pentru a te uita în acest mod la cineva, de cum îl vezi prima dată, nu ține de fire, ci de educația şi mentalitatea pe care o primim. De pildă, un copil nu se uită pătimaş la nimeni. Dar dacă de când este mic vede doar imagini sexuale (şi azi totul e impregnat de sex, până şi prezentatoarele ştirilor celor mai onorabile), aşa se va raporta față de semeni. Plaga societății civilizate este stricarea adâncă, mult prea adâncă, a minții oamenilor. Şi atunci, într-adevăr, omul simte că nu ține de el să privească aşa pe semeni, de vreme ce, de când se ştie, el aşa i-a privit, căci aşa a fost educat. Sfântul Ioan vrea să ne arate că această mentalitate nu este firească şi că poate fi schimbată, chiar dacă suntem foarte vătămați de ea - adesea din neştiință.

Poate în acest text al Sfântului Ioan ar fi bine să se țină seama, ori de câte ori se întâlneşte cuvântul erao (tradus prin „iubire pătimaşă”), de un înțeles mult mai larg, şi anume acela de raportare sexuală, relaționare cu tentă sexuală a unei persoane la alta. În acest caz de eros ține nu doar actul sexual în sine, ci tot comportamentul şi lucrurile adiacente care preced sau urmează unei relații sexuale. Ba chiar dacă nu se ajunge la actul sexual, tipurile de comportament sexual intră tot în categoria lui eros. Aşadar, eros pot fi atitudinile, gesturile, vorbele, aluziile, pe scurt, un anumit mod de a fi. Prin urmare, adulter, de pildă, nu este doar cel care desfrânează cu soția altuia, ci şi cel care îşi îngăduie să privească sau să gândească pătimaş față de soția altuia.

Adulter este şi cel care se uită la TV la trupurile altor femei şi face acest lucru cu plăcere, ba chiar când e soția de față. Orice om simte imediat în inima lui dacă relaționarea lui față de o altă persoană are tentă sexuală sau este curată, numai că mai nimeni nu are curajul să mărturisească şi să se pouăiască.

18 Dacă dăm la început diavolului intrare în noi, prin acceptarea gândurilor şi a excitațiilor simțuale, după aceea el ne insuflă să credem că este absolut natural să gândim pătimaş şi că de fapt nu mai ține de noi să ne schimbăm, ci că aşa este firesc. Dacă aşa-i firescul, cine se va lupta împotriva firescului? Şi astfel diavolul ne biruieşte iară să ne mai lupte, prin faptul că acceptăm mentalitatea oferită de el ca firească. Sfântul vrea să ne arate că, dacă vrem, ne putem scutura de acea deviere a minții şi de duhul care a intrat odată cu ea.
Să mai limpezim câteva chestiuni: thymos-ul - sau partea irascibilă a omului - este sediul voinței şi al hotărârilor noastre de a face toate câte le facem. Acolo se aprinde râvna pentru a face un anumit lucru şi de acolo avem sârguința şi răbdarea de a lupta. Cât timp în thymos se află harul lui Dumnezeu şi puterile firii lucrează normal - aceasta înseamnă că ele conlucrează întru totul cu harul -, avem putere şi greutate în fapte şi în cuvânt (simțământul greutății şi puterii în thymos îl avem mai ales după Sfânta împărtăşanie iar acest simțământ este împreunat cu conştiința şi simțirea faptului că tăria şi focul din tine nu este din tine deşi este al tău, ci este dar al Altuia). Când din neatenție lăsăm să se furişeze - sau dăm intrare şi cale [parodos] - duhului celui rău, harul ne părăseşte, şi pe tronul inimii stă duhul viclean care este lipsit de conținut şi uşor. În acest moment starea thymos-ulm nostru devine una de uşurătate şi delăsare [ra-qumia] (raos înseamnă în greacă „uşor”, deci rathymia înseamnă mot a mot „thymos uşor”) şi se pierde adunarea minții şi atenția lăuntrică, în general. Voința se paralizează şi nu mai are vigoare în lupta pentru virtute. În această stare, pe lângă ajutorul harului avem nevoie şi de opintirea voinței. Dacă noi facem ce ține de noi, Dumnezeu ne ajută şi alungă duhul viclean de la noi şi se risipeşte starea de neatenție lăuntrică, delăsare şi lâncezeală. În general, oamenii nu sunt dispuşi să meargă pe calea ostenitoare a virtuții şi nu au curaj pentru acest lucru, tocmai din cauza acestei stări de lâncezeală a thymos-ului, stare dobândită în ani îndelungați de satisfacere a poftelor şi de dobândire a mentalității lumeşti. Şi persistăm în această stare, pentru că o acceptăm de bună voie. Şi o acceptăm de bună voie, pentru că mintea crede cu tărie că acesta e adevărul existenței. Deci, pentru revenire avem trebuință de metanoia, de pocăință, adică de schimbarea modului de a gândi. De aici vine apoi hotărârea de a lupta şi apoi alungarea duhurilor din noi şi revenirea la starea după fire, aşa cum ne-a făcut Dumnezeu. Toate aceste etape nu sunt cu putință fără conlucrarea harului - iar ajutorul acestuia sigur îl avem întotdeauna, căci aşa ne-a făgăduit Hristos Cel Ce ne-a creat.

19 Synoidaemayto- în sens mai tare se poate înțelege: „sunt conştient, deci oarecum şi responsabil”. Tocmai pe această conştientizare tacită a noastră - pe care ne e teamă să o recunoaştem cu toată inima - îşi construieşte sfântul argumentația mai departe.

20 Se ştie că atunci când ai febră, corpul trebuie să stea la căldură şi nicidecum la frig, căci în acest caz febra creşte.

21 În esența lor patimile nu se deosebesc, ci ele sunt diferențiate numai după materia pe care o au ca obiect. Patima, în general, este legarea de materie, ca finalitate în sine. Dezlegarea de orice

patimă are, prin urmare, un singur leac esențial: legarea de Creatorul materiei. Datorită apropierii patimilor ele se pot foarte uşor metamorfoza din una în alta.

22 Deci cel care a biruit desfrâul şi legarea de trup va dispreţui foarte uşor lucrurile şi banii.

23 În ultimă analiză, vinovat în acest caz pentru patimile noastre ar fi Dumnezeu Care a alcătuit - sau a conlucrat, dacă ţinem cont şi de faptul aportului genetic al părinţilor frumuseţea feţei cuiva.

24 Sfântul spune că raportarea cu tentă sexuală sau nu la o altă persoană nu ţine nici de firea celui care priveşte, nici de frumuseţea celui privit, ci de folosirea liberei voinţe şi a felului de a gândi a celui ce vrea să se uite. Atenţie deci, că desfrâul se face mai întâi în inimă. Dacă cineva se uită fie şi numai puţin cu poftă la o persoană, să ştie că trebuie să se pocăiască de acel gând, căci deja a intrat într-o relaţie de tip sexual cu acea persoană.

25 Privirea cu iscodire este privirea care zăboveşte asupra unui lucru, care caută să-l aprofundeze, care se preocupă de el.

26 Foarte subtil şi viclean argumentul. Dezvoltat, ar suna cam aşa: „Dumnezeu face frumuseţea acelei femei. Tot Dumnezeu este Cel Care ne-a dat libera voinţă şi a făcut toată creaţia frumoasă, încât noi, de bună voie, să o admirăm. Atunci, dacă de la Dumnezeu este şi porunca să admirăm, de la El şi frumuseţea femeii, iar admiraţia este legată în chip natural de dorirea lucrului admirat, pentru ce suntem vinovaţi dacă poftim pe acea femeie? Dumnezeu este de vină, căci El ne-a azvârlit în toată această încurcătură. De ce ne-a dat liberă voinţă sau de ce a făcut frumoasă creaţia? Prin urmare, El ar cam fi de vină”, în continuare sfântul răstoarnă această subtilă şi întortocheată sofisticărie silogistică. Dezlegarea şi pentru noi ar fi simplă dacă ne-am vedea adâncul patimilor din noi şi am accepta că suntem astfel. Atunci am primi tămăduire.

27 Când nu vrem să acceptăm patimile noastre, căutăm să ni le justificăm şi atunci nu ne mai putem vindeca. Rădăcina oricărei patimi care mă priveşte este în mine şi nu în altul.

28 „Moise, ar putea spune cineva, nu putea să-l dorească pe Iosif pentru că nu l-a văzut”. Să nu uităm că ne aflăm în lumea antică unde uneori nu era trasată o graniţă trainică între iubirea faţă de un bărbat şi cea faţă de o femeie. Acelaşi bărbat se putea aprinde şi după alt bărbat, la fel ca după o femeie. Termenul eros se aplică atât relaţiilor dintre bărbat şi femeie, cât şi acelora dintre bărbat şi bărbat. La fel tinde să devină şi lumea de azi.

29 Le-au admirat frumuseţea.

30 Primul termen, rathymos [uşuratic, delăsător], a fost explicat într-o notă anterioară. Cel uşuratic este şi nestatornic [în rătăcire] [planomene], căci şi frunza uşoară o duce orice adiere de vânt în toate direcţiile. Ea se mişcă după cum bat vânturile, fără o direcţie precisă. Sensul exact al cuvântului grecesc este: „a călători fără direcţie, a rătăci, a umbla hai-hui, a se abate de la cale”. Sufletul de acest tip se lasă dus de toate poftele şi impulsurile care îl atrag din afară sau dinăuntru. Acest mod de a fi nu este al sufletului prin natură, ci el se dobândeşte prin educaţie. Omul care are o direcţie morală în viaţă, un program duhovnicesc riguros zilnic, poate scăpa de această stare dezastruoasă. Problema mare este că majoritatea oamenilor astăzi aşa sunt, şi ei

confundă starea aceasta cu libertatea. Această stare lăuntrică este cea care generează mai târziu, după ce copilul iese din primii ani de¬viață, erotismul şi slava deşartă în toate aspectele lor. Copiii sunt atât de vătămați, încât se vede aceasta şi din faptul că se plictisesc repede de orice. Tot timpul vor ceva nou şi apoi îl aruncă. Nu au timp să aprofundeze ceea ce doresc, pentru că aşa îi formează societatea. Nestatornici şi răsfățați sunt si în hrană şi îmbrăcăminte, jucării, preocupări etc. Singura soluție este o mai mare rigoare din partea părinților, dar nu prin „militărie" ci prin schimbarea atmosferei din familie.

31 Eyprepes nu se refera numai la frumusetea si delicatetea infatisarii exterioare si a rangului social, ci si la nobletea sufleteasca.

32 Sugerăm cititorului să se oprească la fiecare din acest cauze, să le mediteze şi să le descopere înfățişările sub care, foarte subtil, se prezintă în societatea de azi. Obişnuința, în cazul acesta, este traiul într-un climat impregnat în cele mai mici detalii de desfrâu. Ne-am obişnuit cu imaginile şi vorbele sexuale la tot pasul. Nu ne referim aici doar la acele excitații senzoriale cu vădită tentă desfrânată, ci şi la situații unde nimeni nu pare să se gândească. De pildă, nimeni nu mai are astăzi curajul să apară la TV, dacă nu este aranjat şi împodobit, după canoanele modei cu tentă sexuală. Toate hainele, chiar la cei mai distinşi oameni, poartă mesaj erotic. Şi asta pentru că oameni vor să fie admirați de oameni, iar ca să fie admirați, trebuie să satisfacă patimile admiratorilor. Dacă un produs, de exemplu, nu este prea bun, dar reclama este bine realizată, şi mai apare şi un sex simbol prin ea, produsul va fi cumpărat.

33 Obişnuința îndelungată pur şi simplu te face robot, încât firea nu mai poate acționa altfel decât cum îi dictează obişnuința. Obişnuința devine pentru om normalitatea şi el nu mai poate gândi în alte cadre. Devine astfel sclavul patimilor sale.

34 Pentru a scăpa de iubirea şi dorirea trupurilor trebuie să viețuim cu strictul necesar şi să nu avem nimic în plus. Aproape nimeni azi nu mai deține doar strictul necesar. De pildă, ne-ar fi de-ajuns 2-3 rânduri de haine, iar în cameră o masă simplă, câteva scaune, două-trei rafturi şi un pat, iar acestea să fie fără nici o pretenție, ci doar funcționale. Însă noi umblăm după toate nimicurile despre care ni se spune că sunt indispensabile.

35 Toată creația lui Dumnezeu are imprimată în sine, prin actul creației, o mişcare numită mişcare ființială. Fiecare făptură trebuie să se mişte cumva, adică să-şi dezvolte într-o direcție oarecare potențele, resursele puse de Dumnezeu în ea. Nici o făptură nu poate exista fără o lucrare dinamică. Dacă acea făptură nu lucrează în sensul şi scopul pus de Dumnezeu, ea se desfigurează, se rupe de Dumnezeu şi acesta e iadul. Sufletul trebuie să lucreze permanent cele bune, altfel prin însăşi condiția existenței lui va trebui să facă cele contrare. Acesta este principiul educației în general. Educație înseamnă etimologic a duce pe cineva din lăuntru în afară, a scoate la iveală ceea ce e înlăuntru. Deci, adevărata educație, nu se poate face decât dacă se dezvoltă puterile puse de Creator în noi. Orice alt tip de educație este deformare a chipului lui Dumnezeu. Educația este drumul de la chip la asemănare. In general, ethos-ul îl primim o parte genetic, o parte prin educație, dar el poate fi modificat prin har şi nevoință. Dacă nu intervine Hristos, în om lucrează moştenirea dobândită sau, mai concret, inconştientul pe care îl poartă în sine. Dar aceasta este o robie extrem de subtilă şi, pentru aceea, mult mai cumplită. Omul civilizat, rupt de Hristos, se crede liber, fără să-şi dea seama că în el lucrează puteri ascunse,

acumulate de sute sau mii de ani, şi că el nu se poate elibera de influența lor decât prin botez şi viețuire conştientă în Hristos. Toată nevoință creştină nu este decât o eliberare progresivă de toate aceste duhuri, rămăşițe, influențe pe care omenirea le-a acumulat de la căderea în păcat şi ne-au fost transmise fiecăruia prin lungul şir al predecesorilor. Pe om, dacă nu va fi într-o permanentă încordare nevoitoare şi smerită, îl vor cuprinde patimile transmise de la predecesori sau dobândite şi actualizate în viața de dinainte de a-L cunoaşte pe Hristos.

36 Dacă primul atac, în general venit prin gând, nu este respins, şi patima intră în noi, nu mai avem putere să luptăm şi ne biruie. Problema este că omul poate face aşa ceva numai dacă în toată clipa se găseşte în lucrarea celor bune şi în trezvia minții. Aşadar, să nu ne îngăduim să fim neatenți la mişcările inimii sau gândurilor, indiferent ce am avea de făcut. Această pază şi lucrare a celor bune este mai importantă decât orice pe lumea asta.

37 Împătimirea se referă la orice mişcare pătimaşă a inimii sau cugetului - nu mai vorbim de cuvinte, gesturi etc. Ca să scap, trebuie să mă silesc printr-o hotărâre fermă şi să nu mă îndulcesc cu patima.
să nu mă îndulct

38 Orice excitație senzorială, dacă găseşte în noi lipiciul patimii corespunzătoare, se lipeşte de inima noastră şi trebuie uin pic efort – eventual durere – pentru a o dezlipi.

39 Este vorba deci de o reorientare a întregii ființe, nu numai în încercarea anemică şi nesinceră de a scăpa de poftă. Iar această mişcare nu poate fi decât un act al angajării unei voințe ferme şi hotărâte să lupte pentru Hristos. Dacă cochetăm cu patima, Hristos ne părăseşte.

40 O patimă, în general, mă rupe de mine însumi, de aproapele şi de Dumnezeu. Funcție de context, unul din aceste efecte poate fi mai puternic. Atunci el trebuie contracarat cu leacul potrivit acelei situații: uneori cu accentuarea adunării în sine, alteori prin strângerea legăturilor cu aproapele, alteori prin sporirea legăturii cu Dumnezeu. Deşi prin orice virtute se repară, în general, fiecare din cele trei legături, totuşi funcție de tipul virtuții şi context se lucrează mai intens la unul din cele trei aspecte. Pentru aceea Sfântul Ioan dă atâtea exemple de modalități de refacere a legăturii noastre cu Dumnezeu şi cu creația.

41 Hybris caracterizează comportamentul care alunecă dincolo de cadrele specifice ale unei relații.

42 Text neidentificat.

43 Astfel numeşte preocupările enumerate mai sus care, cu ajutorul harului, ne pot vindeca patimile.

44 Nuanța textului grecesc este că noi, de bună voie, acceptăm să ne împletim aspecte ale vieții cu situațiile din care primim răni în suflet. Cumva contextul lumii ne-a devenit familiar nouă şi nu prea vrem să renunțăm la el, deşi vedem că ne răneşte permanent. Aceasta va fi osânda noastră, că, ştiind că ne vătăma, nu vrem să-l lăsăm. (Desigur e vorba de o lepădare lăuntrică, dar, dacă suntem prea slabi să facem un asemenea act eroic, va trebui mai întâi - şi nu mai la

urmă cum ne amăgim adeseori - să ne dezlipim fizic de lume, ca mai apoi să reuşim şi lăuntric s-o facem şi, într-un târziu, dacă Dumnezeu va vrea, să revenim la a trăi în contextul ei, dar de data aceasta fără să fim vătămați. Dezlipirea fizică se referă lase referă utilizarea din ce în ce mai sumară a tot ceea ce ne oferă lumea pătimaşă, a tuturor mijloacelor ei).

45 Pentru cel proaspăt intrat în viața duhovnicească este nevoie de formarea unei obişnuințe foarte concrete (citire, rugăciune, metanii, lucru manual, milostenie cu osteneală), căci mintea lui nu poate birui încă vechile deprinderi păcătoase. Pentru cel sporit este destul un gând adânc şi statornic ca să stingă orice săgeată a vreunei patimi. Metodele utilizate de către începător, pentru a dobândi obişnuința, sunt mai trupeşti ca unele ce se folosesc de contextul şi condițiile veacului acestuia, iar cele ale celor desăvârşiți se referă la condiția noastră din veşnicie (rai, iad, Dumnezeu ca persoană) deşi nici cele dintâi nu sunt lipsite de raportarea la veşnicie, dar această raportare este mai diminuată. Pentru cel tânăr duhovniceşte, gândul la iad nu are o putere prea mare, căci el nu a gustat încă ce înseamnă chinul iadului şi de aceea are nevoie de ceva mai „pământesc."

46 În sensul că nu le putem dori trupurile.

47 Este vorba de imaginile pe care ni le formam cu ajutorul imaginatiei, si apoi le dorim patimas.

49 Pe îngeri îi vedem din simțirea acțiunii lor asupra noastră. La fel frumusețea virtuții sufletului o vedem din manifestările concrete ale faptelor bune. Nu este vorba de folosirea imaginației pentru a medita la tot felul de lucruri şi pentru a ne aduce închipuiri ale unor realități neexperimentate, închipuirea „naturalizează" experiența duhovnicească. Acesta este conținutul amăgirii: dracul care se arată sub chipul îngerului („chip" în înțeles de imagine primită prin imaginație). Este o mare diferență între contemplarea nevăzutului prin cele văzute şi folosirea imaginației pentru a produce cele nevăzute. Prima este dată unei minți curățite, cea de a doua poate fi dată şi unei minți împătimite, dar foarte înzestrate. De asemenea, este o mare diferență între a citi despre vederea celor nevăzute prin cele văzute, şi a nu le experimenta - caz în care tot de imaginație ne folosim - şi cazul când, având o oarecare experiență a acestor lucruri, le poți recunoaşte sau pricepe când le citeşti. J

50 Ca să dobândeşti suflet frumos, trebuie să fii de-a dreptul îndrăgostit de oamenii virtuoşi. Iar că omul are această capacitate de a fi îndrăgostit nebuneşte de cineva o dovedesc până şi cei care se sinucid de dragul unei femei. Da, omul are capacitatea de a se dărui total şi ființial numai lui Dumnezeu, numai că nu vrea, fie din „neştiință", şi atunci este oarecare iertare, fie din trândăvie, şi atunci nu mai este iertare.

51 Bunătățile cele veşnice sunt condiționate de frumusețea sufletului. Viața în Hristos nu este un sistem rigid de reguli morale, ci o problemă ontologică de transformare a sufletului din urât în frumos. Categoriile estetice sunt mai acceptate de om decât cele morale, deşi binele nu poate fi decât frumos şi frumosul decât bine. Orice scindare a lor este diavolească (diabolos este cel care desparte, şi el a despărțit la început frumusețea de bine, căci a prezentat frumusețea ca ruptă de bine. Iar binele era porunca lui Dumnezeu dată lui Adam şi Evei). Binele este conținutul adevăratului frumos. Dacă conținutul esteticului nu e bun, atunci nici el nu e adevărat estetic. De

aceea Sfântul Ioan invită ca mintea să pătrundă dincolo de aparenta trupurilor si să vadă dacă el merită a fi dorit în sine. Dacă Adam ar fi făcut această „operație” şi-ar fi dat seama că materia în sine nu poale şi bună şi frumoasă fără Dumnezeu.

Despre desfrâu şi adolescenți

(Migne, .P G. 62,423-428)

„În rest [încolo] fraților vă rugăm şi vă îndemnăm în Domnul lisus: după cum ați primit de la noi că trebuie să umblați şi să plăceți lui Dumnezeu, [aşa] să prisosiți mai mult. Căci ştiți ce porunci v-am dat prin Domnul nostru lisus Hristos. ***Căci aceasta este voia lui Dumnezeu: sfințirea [haghiasmos] voastră”*** (I Tesaloniceni 4, 1-3).

1. Când, după ce s-a oprit asupra celor nu aşa de importante şi care sunt mai la îndemână, urmează să treacă mai departe, la cele ce au nevoie să fie făcute necontenit şi care trebuie să fie auzite neîncetat, adaugă acest cuvânt „în rest”, care înseamnă: „Pururea şi necontenit vă rugăm şi vă îndemnăm în Domnul”. Vai, vai! Nici măcar să roage pe alții nu se consideră pe sine vrednic - deşi cine era aşa de vrednic de crezare [precum el]? -, ci îl ia în ajutor pe Hristos. „Prin Dumnezeu vă rugăm”, zice. Căci aceasta înseamnă „în Domnul”. Aceasta şi corintenilor le-a spus: „Dumnezeu vă roagă prin noi” (II Corinteni 5, 20).
„Ca după cum ați primit de la noi”.

„Ați primit” nu se referă doar la cuvinte [remata], ci şi la lucrurf [realități] [pragmata]. Iar „cum trebuie să umblați” se referă la toată petrecerea vieţuirii. „Şi să plăceți lui Dumnezeu, ca să prisosiți mai mult”, adică: „Pentru ca din mai multă sârguință să nu vă opriți doar la porunci, ci să treceți dincolo de ele”. Căci aceasta înseamnă „ca să prisosiți”. [Asta] fiindcă în cele vorbite mai înainte [în epistolă] s-a referit la minunăția credinței lor celei tari. Însă aici le orânduieşte [rythmizein] [modul de] vieţuire.
Căci aceasta însemnă înaintare: „a trece hotarul poruncilor şi al rânduielilor”. Că nu din sila făcută de învățător, ci din propria voie liberă se face totul. Căci după cum pământul nu trebuie doar să poarte cele puse în el1, aşa şi sufletul nu trebuie să se oprească la cele date lui, ci să treacă dincolo de ele. Vezi că în chip firesc a zis „să treacă dincolo”4? Căci în acestea două se împarte virtutea: în a se abate de la rău şi în a face binele. Fiindcă nu e de-ajuns depărtarea de rele pentru a ne apropia de virtute, ci [virtutea] este ca un drum care are începutul acolo [în lepădarea răului], dar e nevoie de multă sârguință.

Deci cele de care trebuie să fugim le spune lor în chip firesc ca poruncă, deoarece dacă sunt făptuite, aduc pedeapsa, dar nefăptuite, nu aduc laudă, însă cele ce țin de virtute, cum ar fi a deşerta banii şi câte sunt de acest fel, nu le mai spune ca poruncă. Dar cum? „Cel ce poate să înțeleagă, să înțeleagă” (Matei 19, 12).

Deci în chip firesc le-a poruncit [să le facă] acestea cu frică şi cutremur, şi ei să-şi aducă aminte de acea evlavie prin aceste cuvinte scrise. De aceea nu instituie [poruncile], ci le aduce aminte de ele. „Căci ştiți”, zice, „ce porunci v-am dat prin Domnul nostru lisus Hristos. Căci aceasta este voia lui Dumnezeu: sfințirea voastră”. Şi ia aminte, cum nicidecum nu a accentuat atât de clar

despre alt lucru ca despre acesta. După cum şi în altă parte scriind, zice: „Urmaţi pacea cu toţi, şi sfinţirea, fără de care nimeni nu va vedea pe Domnul” (Evrei 12, 14).

Şi ce te minunezi de vreme ce ucenicilor pretutindeni le scrie despre aceasta, precum şi lui Timotei scriindu-i i-a spus: „Păzeşte-te pe tine curat [agnos]” (I Timotei 5,22)? Şi în a doua epistolă către corinteni scriind, a zis: „în multă răbdare, în posturi, în curăţie [agnoteti]” (II Corinteni 6, 6). Şi pretutindeni ar afla cineva aceasta: şi în epistola către romani şi în toate epistolele. Căci cu adevărat acest rău vătăma pe toţi.

Şi precum porcul, fiind plin de mocirla în care intră, a umplut toate de rău miros şi a umplut simţurile de gunoi, aşa şi desfrânarea. Căci [aceasta] este un rău cu anevoie de spălat. Iar când unii care mai au şi femei fac asta, cât este de mare covârşirea neorânduielii? „Căci aceasta este”, zice, „voia lui Dumnezeu: sfinţirea voastră; să vă depărtaţi de orice desfrânare”. Căci multe sunt chipurile de neorânduială, felurite şi de multe feluri sunt plăcerile desfrânării, pe care nici nu se cuvine a le spune. Şi zicând „de orice desfrânare”, lasă la o parte chipurile ei.
„Fiecare dintre voi să ştie să-şi ţină vasul său în sfinţire şi cinste, nu în patima poftei precum neamurile care nu ştiu pe Dumnezeu” (I Tesaloniceni 4, 4-5).

„Fiecare dintre voi”, zice, „să ştie să-şi ţină vasul său”. Prin urmare, faptul de a nu desfrâna arc nevoie de multă învăţătură. Iar noi „îl ţinem” când rămâne curat şi este întru sfinţire. Iar când e necurat, este păcat. Şi e normal. Căci noi nu mai facem cele ce vrem, ci cele pe care aceea [desfrânarea] ni le porunceşte. „Nu în patima poftei”, zice. Aici arată şi modul în care trebuie să păzim întreaga înţelepciune: să tăiem patimile poftei5. Căci şi desfătarea, şi bogăţia, şi uşurătatea, şi lenevia, şi pierdutul timpului, şi toate acestea ne duc în poftă nelalocul ei. „Precum”, zice, „neamurile care nu ştiu pe Dumnezeu”. Căci aceia sunt în aşa fel că nu aşteaptă să dea seama de faptele lor.

„Să nu întreacă masura şi să nu lăcomească în aceasta asupra fratelui” (I Tesaloniceni 4, 6).
2. Bine a zis „să nu întreacă măsura”. Căci fiecăruia Dumnezeu i-a dat femeie şi a pus hotare firii: să fie acea împreunare doar cu o singură [femeie]. Încât călcarea de poruncă [prin împreunarea] cu alta este şi hoţie şi lăcomie. Ba mai cumplită decât orice hoţie. Căci nu ne doare atât de lucrurile care ne sunt luate, cât de săparea nunţii, îl numeşti frate şi lăcomeşti, şi încă în cele în care nu trebuie?

Aici despre adulter zice. Iar mai sus, despre orice desfrânare. Fiindcă urma să spună să nu întreacă măsura, nici să nu lăcomească asupra fratelui o ia înainte şi zice: „Să nu socoteşti că spun aceasta doar în ceea ce priveşte pe fraţi, ci nu trebuie să ai de-a-face nici cu femeile celorlalţi [păgânilor], nici cu cele pur şi simplu nemăritate. Trebuie să vă depărtaţi de orice desfrânare”. De aceea zice: „Fiindcă este răzbunător Domnul pentru toate acestea”. Mai întâi a îndemnat; i-a ruşinat zicând: „Precum neamurile”. Apoi şi din raţionamente a arătat necuviinţa [acestui lucru]. Aceasta era „a lacomi asupra fratelui”.

Adaugă apoi principalul: „Răzbunător este Domnul pentru toate acestea, după cum v-am spus mai înainte şi v-am dat mărturie” (I Tesaloniceni 4, 6).
Căci nu vom face acestea fără pedepsire, nici nu ne vom bucura de atâta plăcere câtă pedeapsă vom avea. „Căci nu ne-a chemat Dumnezeu la

necurăție, ci întru sfințire” (I Tesaloniceni 4, 7). Fiindcă a vorbit de „fratele” şi a adăugat că „Dumnezeu este răzbunător”, a arătat că chiar dacă un necredincios ar pătimi aceasta, Făcătorul îi va da pedeapsă. Ceea ce zice asta înseamnă: nu răzbunându-l pe acela te pedepseşte pe tine, ci [te pedepseşte] pentru că ai păcătuit față de El.

„Aşadar cel ce dispreţuieşte nu pe om dispreţuieşte, ci pe Dumnezeu Care ne dă Duhul Lui cel Sfânt” (I Tesaloniceni 4, 8). Încât fie dacă a-i strica-o pe împărăteasă, fie pe roaba ta măritată, aceeaşi este vinovăția. De ce? Fiindcă nu răzbună persoanele nedreptățite, ci pe Sine însuşi. Căci tu te-ai întinat la fel, deci la fel L-ai ocărât pe Dumnezeu. Că şi una şi alta este tot adulter, fiindcă şi una şi alta este nuntă. Şi chiar dacă nu faci adulter, ci desfrânezi - căci desfrânata nu are bărbat -, Dumnezeu se răzbună tot la fel, fiindcă se răzbună pe Sine6. Căci făcând aceasta, nu îl dispreţuieşti atât pe acela [soțul femeii] cât pe Dumnezeu.

Şi e limpede din aceasta: față de acela îl faci pe ascuns, pe când aici nu te fereşti de Dumnezeu Care te vede. Că spune-mi: dacă cineva ar fi învrednicit din partea împăratului de purpură şi de mii de alte cinstiri şi, poruncindu-i-se să vieţuiască în chip vrednic de acea cinste, totuşi se duce să se strice cu o femeie, pe cine ocărăşte: pe femeie sau pe împăratul ce i-a dat [purpura]? Este dispreţuită şi aceea, însă nu la fel [ca împăratul].

De aceea, vă rog, să ne păzim de păcatul acesta. Căci după cum noi pedepsim pe femeile [noastre] când, însoțite fiind cu noi, se dau altora, aşa şi noi suntem pedepsiți - chiar dacă nu de legea romană7 -, însă [sigur] de Dumnezeu. Căci şi [aceasta], şi aceasta este adulter. Adulter este nu numai când cea cununată face adulter cu altul, ci şi când cel legat de femeie [face desfrâu cu alta]. Ia aminte cu de-amănuntul la ceea ce zic, căci chiar dacă împovărător le este la mulți ce spun, însă e de neapărată trebuință să grăim ca lucrurile să se îndrepte pe mai departe.

Şi nu numai aceasta este desfrâu, când stricăm o femeie însoțită cu bărbat, ci şi dacă [stricăm] pe cea lăsată şi dezlegată de bărbat, noi înşine fiind legați de femeia [noastră], adulter este fapta. Căci ce dacă cea cu care fac adulter nu e legată [de bărbat]? însă tu eşti legat. Ai călcat legea, ai nedreptățit asupra trupului tău. Căci de ce, spune-mi, pedepseşti pe femeie chiar dacă desfrânează cu bărbat dezlegat şi care nu are femeie? Fiindcă este adulter. Şi deşi cel ce desfrânează cu ea nu are femeie, însă ea este legată de bărbat.

Aşadar, şi tu eşti legat de femeie. Prin urmare, la fel şi al tău adulter este. „Căci cel ce lasă pe femeia sa”, zice, „în afară de pricină de desfrânare o face să facă adulter. Şi cel ce se însoară cu cea lăsată face adulter” (cf. Matei 19, 9; Matei 5, 32). Dacă cel ce se însoară cu cea lăsată face adulter, oare cel care are femeia lui, dacă se strică cu alta, nu cu mult mai mult face adulter? Îi e limpede oricui că e aşa. Însă acestea au fost spuse îndestulător către voi bărbații. Căci despre unii ca aceştia zice şi Hristos: „Viermele lor nu se sfârşeşte şi focul nu se stinge.” (Macabei 9, 48).

Şi despre tineri trebuie să vă vorbesc, dar mai degrabă nu atât pentru aceia, cât pentru voi8. Căci nu numai acelora, ci şi vouă vi se potrivesc acestea. Şi cum anume, vă voi spune. Cel ce nu învață să desfrâneze nu va face nici adulter. Pe când cel ce se tăvăleşte cu desfrânatele degrabă va ajunge şi la adulter. Şi chiar dacă nu [va face adulter] cu femeile măritate, însă se va strica cu cele nemăritate.

3. Aşadar, ce vă îndemn? ***Pentru ca să tăiem rădăcinile, câți aveți copii tineri şi urmează să-i aranjați în viața lumească, trageți-i degrabă sub jugul nunții.*** Şi fiindcă pe cei încă tineri îi asupresc cele ce țin de pofte, în răstimpul dinaintea nuntii, țineti-i [curați] prin îndemnuri, amenințări, înfricoşări, făgăduințe, şi prin mii de alte [mijloace]9.
Iar când e vremea de nuntă, nimeni să nu vă întârzie (iată, grăiesc vorbe de nuntă!) să vă căsătoriți copiii, însă nu mă ruşinez spunând acestea, fiindcă ***nici Pavel nu s-a ruşinat când a zis: „Să nu vă lipsiți unul de altul" (I Corinteni 7, 5); lucru care pare mai ruşinos decât acesta [spus de mine]. Dar nu s-a ruşinat. Căci nu lua aminte la vorbe, ci la faptele la care se refereau vorbele.***

Deci, când copilul creşte, mai înainte de armată10, mai înainte de celelalte ale vieții, îngrijeşte-te de cele pentru nuntă. Iar dacă acela va vedea că degrabă îl duci spre nuntă şi că puțin timp mai este la mijloc, va putea să-şi înfrâneze aprinderea. Dar dacă înțelege că tu eşti uşuratic şi întârzii şi zăboveşti, atunci va face multe ieşiri şi până îi vei face tu nuntă, deznădăjduindu-se pentru lungimea timpului, va aluneca în desfrânare.

Dar vai mie! Rădăcina relelor şi aici este iubirea de argint. Fiindcă nimănui nu-i pasă ca să fie cu mintea întreagă şi blând copilul, ci toți se îngrijesc de aur iar pentru acestea [virtuți] nimeni nu are nici o sârguință. De aceea, vă rog, mai întâi să ne educăm [rythmizeiri] sufletele. Căci dacă se apropie de o mireasă curată şi vede numai trupul aceleia [nu şi alte trupuri, atunci] şi dorința va fi foarte mare şi frica de Dumnezeu va fi mai mare şi nunta va fi cu adevărat cinstită primind trupurile [lor] curate şi neîntinate şi odraslele lor vor fi pline de binecuvântare şi mirele şi mireasa vor ii îngăduitori unul cu altul11. Căci fiecare dintre ei doi, neavând experiența altor obiceiuri, se vor supune unul altuia12.

Dar cel care de tânăr începe să desfrâneze şi să aibă experiența obiceiurilor desfrânate, numai în prima şi în a doua seară îşi va lăuda nevasta, iar după aceea degrabă va aluneca în acea desfrânare, în râsul cu hohot şi fără rânduială, căutând vorbele pline de josnicie, purtările şi înfățişările deşănțate şi toată cealaltă necuviință pe care nu este potrivit să o spunem13. Iar femeia liberă nu suferă să facă aşa ceva, nici nu se pătează pe sine[4. Căci a fost dată în căsătorie bărbatului pentru a vieţui în comun şi a face copii, nu pentru necuviință şi râs15. [A fost dată] ca să țină casa, ca să-l educe şi pe acela [pe bărbat] să fie cuviincios, nu ca să-i dea lui pricini de aprindere a desfrâului.

- Dar îți apare plăcută înfățişarea desfrânatei?, [ar zice careva].

- Ştiu şi eu, căci şi Scriptura zice asta: „Miere iasă din buzele desfrânatei" (Pilde 5, 3). Că de aceea fac eu acestea toate: ca să nu ai parte de cercarea acelei mieri. Căci se va preschimba negreşit în fiere. Şi chiar asta o zice şi Scriptura: „Care pentru o vreme unge gâtlejul tău, dar mai pe urmă o vei afla mai amară decât fierea şi mai ascuțită decât sabia cu două tăişuri" (Pilde 5, 3-4).

- Ce spui?

- Îngăduie-mi să zic şi ceva necurat şi să fiu fără de ruşine. Căci nu de bună voie pătimesc aceasta, ci, din pricina celor care nu se ruşinează de [aceste] fapte, mă silesc şi eu să grăiesc

vorbele [acestea]. Şi multe de acest fel vedem în Scripturi. Căci şi lezechiel, ocărând Ierusalimul, multe de acest fel grăieşte şi nu se ruşinează. Şi pe bună dreptate. Căci nu din patima lui le grăia, ci din purtarea de grijă. Căci chiar dacă par că sunt vorbe necuviincioase, însă scopul nu este necuviincios, ci se potriveşte foarte cu cel ce vrea să lepede necurăția sufletului. Căci dacă sufletul cel neruşinat nu va auzi asemenea vorbe, nu se va ruşina. Fiindcă şi doctorul, vrând să scoată puroiul din rană, mai întâi îşi pune degetele pe rană; iar dacă nu se mânjeşte mai întâi pe mâinile [sale] care vindecă, nu va putea să tămăduiască.

Aşa şi eu, dacă nu îmi mânjesc cu patimile voastre gura care vindecă, nu voi putea să vă tămăduiesc. Dar mai bine zis nici aceasta [gura] nu se mânjeşte, nici mâinile aceluia [doctorului]. Cum aşa? Fiindcă necurăția firească nu e din trupul nostru, după cum nici acolo [puroiul] nu e din mâinile aceluia, ci din cele ale altora. Căci dacă acolo, unde e un trup străin, acela nu refuză să-şi bage mâinile [în rană], aici, unde e trupul nostru16, spune-mi, vom refuza? Căci trup al nostru sunteți voi; chiar dacă neputincios şi necurat, însă al nostru17.

4. Aşadar, ce este ceea ce zic şi pentru care am făcut atâta îndemnare? Haina pe care o are un rob nu ai alege să o porți vreodată, căci te îngrețoşezi de murdăria ei, ci ai alege să fi [mai degrabă] gol decât să te foloseşti de acea [haină], iar când e vorba de un trup necurat şi murdar18care e folosit nu numai de sluga ta, ci şi de alți mii, nu te îngrețoşezi?

Ați tăcut auzind [acestea], însă ruşinați-vă de fapte nu de cuvinte. Ba şi toate celelalte le voi pune înainte: răutatea şi întinăciunea obiceiurilor, şi sclavia, şi lipsa de libertate al acelui mod de viață. Spune-mi: la ea te duci şi tu şi robul tău? Şi s-a obişnuit nu numai sluga ta, ci şi călăul. Mâinile călăului nu ai suferi să le ții, dar pe cea care este un trup cu el o îmbrățişezi şi o săruți şi nu te cutremuri nici nu te înfricoşezi? Nu te ruşinezi şi nici nu-ți pasă?

Am spus către părinții voştri că trebuie degrabă să vă căsătorească, însă nici voi nu sunteți nevinovați de pedeapsă. Că dacă nu ar fi fost şi mulți alți tineri viețuind în întreaga înțelepciune - şi mai demult, şi acum -, ați avea o oarecare apărare. Dar dacă sunt, ce veți avea de zis? „Că nu am putut să ne ținem în frâu flacăra poftei?”. [Nu veți putea spune aşa], căci vă osândesc aceia care au putut, deşi sunt părtaşi aceleiaşi firi. Auziți pe Pavel care zice: „Urmați pacea şi sfințirea, fără de care nimeni nu va vedea pe Dumnezeu”. Amenințarea aceasta nu este îndestulătoare să înfricoşeze? Vezi pe alții care țin întreaga înțelepciune toată viața şi petrec în cinste, şi tu nici până în vremea tinereții nu te înfrânezi? Vezi pe alții luptându-se de mii de ori cu plăcerea, şi tu nu suferi nici măcar o dată?

Dacă vreți, vă spun pricina. ***Nu tinerețea este pricina - căci atunci ar urma ca toți tinerii să fie neînfrânați —, ci noi ne aruncăm pe noi înşine în foc***19. Căci când te duci la teatru şi şezi mâncând cu ochii mădularele goale ale femeilor, ai mâncat la vreme20, şi de acolo, mai pe urmă, ai hrănit mult aprinderea.

Când vezi femeile arătându-şi modelul trupului, când [iei aminte] la imagini şi cântece care nimic altceva nu conțin decât iubiri nelalocul lor -, căci „cutare femeie”, zice [cântecul], „a făcut ochi dulci la cutare, dar nu s-au întâlnit şi s-a spânzurat” - sau când vezi femei că-şi revarsă o dragoste nelalocul ei către mamele lor, şi când primeşti acestea şi prin auz, şi prin femei, şi prin regia teatrului, ba chiar şi prin oameni bătrâni (căci mulți [actori bătrâni], punându-şi măşti, fac

acolo pe femeile), de unde, spune-mi, mai poţi să fii întreg la minte [feciorelnic] din moment ce acele povestiri, acele imagini, acele auziri îţi ţin sufletul şi de aici urmează vise asemănătoare? Căci în chip firesc [noaptea] îţi năvălesc în imaginaţia sufletului multe [lucruri] asemănătoare cu cele pe care le vrei şi le pofteşti peste zi.

Aşadar, când acolo şi vezi lucruri de ruşine, şi auzi cuvinte şi mai de ruşine, şi primeşti răni, iar leacuri nu pui, cum nu se va mări în chip firesc puroiul, cum nu se va întinde boala, şi încă cu mult mai mult decât în cazul trupurilor noastre? Căci, dacă am vrea, mai uşor decât în cazul trupurilor ar primi libera voinţă cele ce ţin de îndreptare. Căci acolo21 e nevoie şi de leacuri, şi de doctori, şi de timp, pe când aici ajunge numai voinţa, ca omul să fie bun sau rău. Aşa încât mai degrabă ai primit boala22.

Deci, când socotim de folos cele vătămătoare şi nu facem nici un cuvânt din cele folositoare, când va mai fi vreo sănătate? De aceea şi Pavel a zis: „Precum neamurile care nu-L ştiu pe Dumnezeu". Să ne ruşinăm! Să ne înfricoşăm dacă neamurile care nu-L ştiu pe Dumnezeu trăiesc cu întreagă înţelepciune. Să roşim când suntem mai răi decât aceia. Uşor ar fi să împlinim întreaga înţelepciune dacă am vrea, dacă ne-am ţine departe de cei ce ne vătăma. Fiindcă nici desfrâul nu ar veni uşor dacă noi nu am vrea.

Căci ce este mai uşor decât să umbli prin for? Însă din pricina multei leneviri, a devenit greu nu numai pentru femei, ci deja şi pentru bărbaţi. Ce este mai uşor decât să dormi? Însă şi aceasta o facem greu. Mulţi dintre cei bogaţi se sucesc [în aşternut] toată noaptea prin faptul că nu le stăruie nevoia somnului, căci altfel ar dormi. Şi într-adevăr, nimic din cele ce le vrem nu este greu, după cum nimic din cele ce nu le vrem nu este uşor. Căci noi suntem stăpâni peste toate.

De aceea şi Scriptura [zice]: „dacă vreţi şi Mă ascultaţi", şi iarăşi: „dacă nu veţi vrea şi nu Mă veţi asculta" (Isaia l, 19-20). Încât în a vrea şi a nu vrea stă totul. De aceea şi suntem pedepsiţi sau lăudaţi. Dar fie ca noi toţi să fim dintre cei lăudaţi şi să avem parte de bunătăţile cele făgăduite cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru lisus Hristos, Căruia împreună cu Tatăl şi cu Duhul Sfânt fie-i slava, stăpânirea şi cinstea acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

1 Omilia a V-a la Comentariul la Ep. I către Tesaloniceni.

2 Fapt fundamental: predania în Biserică nu se referă doar la scrieri şi obiceiuri, ci e vorba de un duh, de un mod de vieţuire viu în Duhul, mod ce nu poate fi învăţat decât în succesiunea predanisirii înlăuntrul Bisericii, de la oameni dumnezeieşti. Toţi cei rupţi de Biserică pierd această viaţă tainică.

3 Pământul este transformat prin agricultură şi construcţii, nu rămâne doar cu plantele sălbatice crescute prin fire.

4 Firesc este omului de a tinde sa depaseasca pururea conditia sa.

5 Deci,fecioria cineva şi-o întinează şi prin lăcomia sau pofta hainelor şi bijuteriilor, nu doar prin acul sexual în sine sau prin alienarea simţurilor cu imagini desfrânate.

6 Aşadar, desfrâul este pus în legătură cu Duhul Sfânt dat credinciosului. Orice desfrâu este socotit ca o lepădare de dragostea lui Dumnezeu.

7 Legea romană permitea bărbatului să aibă o concubină legală, însă femeii nu-i permitea acest lucru.

8 Adresare a sfântului atât către adolescenți şi tineri, cât mai ales către părinții care trebuie să aibă grijă de fecioria odraslelor lor.

9 În nici un caz nu e normal să-şi înceapă viața sexuală cum se practică azi. Educația sexuală este o prostie când îi învață pe copii cum să facă sex fără pericol. Acceptul părinților (dar şi al medicilor si profesorilor) pentru viața sexuală a copiilor arată iresponsabilitatea şi crudul egoism care îi stăpâneşte pe toți aceştia. Aceasta pentru că nu au chef să lupte cu lumea pentru copii lor.

10 Cariera militara era una foarte importanta in acea epoca.

11 De remarcat că acel mic lucru, ca cei doi să fie feciorelnici când intră în căsătorie şi să nu-şi fi întinat simțurile şi mintea cu nici un fel de imagine erotică sau poftă lumească, este cheia bunului mers al căsniciei. Faptul că azi soții sunt neîngăduitori unii cu alții, copiii sunt agitați şi nu-şi găsesc locul şi sensul, instituția căsătoriei este călcată în picioare, tinerii nu mai au evlavie şi ruşine, partenerii de căsătorie se satură repede unii de alții atât în ce priveşte relațiile sexuale, cât şi în suportarea unuia de către altul, toate acestea sunt urmări directe ale desfrâului şi ale batjocoririi nobleței omului ca persoană. Pentru cei care intră curați în căsătorie, chiar apropierile trupeşti intensifică frica dumnezeiască, fiindcă fiecare are conştiința că nu se atinge de un oarecine, ci de cel care este dar al lui Dumnezeu pentru el. Deci, dacă batjocoreşte darul, II batjocoreşte pe Dumnezeu Care i l-a dat.

12 Prin desfrâu, firea omului devine foarte nesupusă şi arogantă.

13 Asta, în general, se învață de la programele T V.

14 Ceea ce azi ni se pare normal, şi socotim civilizație şi evoluție a societății în ceea ce priveşte moravurile, nu este decât ceea ce ținea de comportamentul sclavilor în antichitate.

15 Deci, dacă bărbatul începe să pretindă de la femeie acte necuviincioase şi desfrânate, ea îl poate părăsi pentru motiv de desfrânare. Aceasta arată că nunta nu este pentru desfrâu şi ca cei doi să repete „legal" toate urâciunile care ni se oferă la televizor şi pe stradă. Pentru asemenea acte desfrânate Dumnezeu nu poate da binecuvântare.

16 Biserica este trupul nostru comun.

17 Semnul adevăratei conştiințe preoțeşti – să nu pregete nimic preotul pentru a-şi tămădui şi ajuta fratii..

18 Trupul desfrânatei.

19Acceptând cu simțurile şi mintea prilejurile de desfrânare ce ni se oferă în jur.

20 Simți plăcere pentru moment.

21 În cazul bolilor trupeşti.

22 În cazul trupului, boala are nevoie de un timp de incubație. În cazul sufletului însă, ea poate invada imediat sufletul celui ce o acceptă de bună voie.

Despre prietenie

(Migne,P. G. 62,403-406)

Aşa trebuie prietenul [adevărat] să iubească, încât şi sufletul dacă îi este cerut, să nu refuze a-l da, dacă îi este cu putință. Dar ce zic eu: dacă îi este cerut? Chiar el trebuie să alerge [cu sârguință] să-l dea. Căci nimic, nimic nu este mai dulce decât această dragoste şi nimic întristător nu este în ea. Cu adevărat prietenul credincios este leacul vieții. Cu adevărat prietenul credincios este scăpare tare. Ce nu face prietenul adevărat? Câtă dulceață nu aduce? Cât folos? Câtă siguranță? Chiar dacă mi-ai vorbi de mii de comori, nimic nu se compară cu prietenul adevărat.

Să spunem mai întâi câtă dulceață aduce prietenia. ***Când [prietenul] vede pe prietenul său, se luminează si se revarsă din sine [se topeşte]2, se împleteşte cu acela cu o împletire care conține o dulceață sufletească negrăită [şi tainică].*** Şi chiar dacă numai îşi aduce aminte [anamnesis] de el, îi învie si i se-ntraripează mintea [dianoia]3. Iar acestea le spun despre prietenii cei adevărați care sunt de un suflet şi care aleg să şi moară unul pentru altul şi care se iubesc cu căldură.

Degeaba îmi mustrați cuvântul gândindu-vă la cei care sunt prieteni numai aşa [de formă], având părtăşie la mese şi fiind prieteni numai cu numele. Dacă cineva are un prieten de felul celor despre care eu vorbesc, va cunoaşte ce spun4. ***Chiar dacă îl vede pe acest [prieten] în flecare zi, nu se satură***5. Aceleaşi le cere pentru acela în rugăciune ca şi pentru sine. Iar eu ştiu pe cineva care, îndemnându-i pe bărbații cei sfinți să se roage pentru prietenul lui, îi îndemna să se roage mai întâi pentru prieten, şi abia după aceea pentru sine.

Atât de mare lucru este un prieten bun, încât de dragul lui sunt iubite şi locurile şi vremile [legate de el]6. Căci după cum corpurile strălucitoare îşi lasă lumina7 să cadă în locurile din apropiere, aşa şi prietenii îşi lasă harul [farmecul] [charis] în locurile în care au fost prezenți8. Şi adeseori stând fără prieteni în locurile acelea, am lăcrimat şi am suspinat, aducându-ne aminte de zilele în care eram [acolo] dimpreună cu ei.

Nu este cu putință să înfățişăm cu cuvântul câtă dulceață este în prezența prietenilor. Numai cei care au experiența [acestor lucruri] ştiu. Iar de la un prieten este cu putință să ceri şi să primeşti un har [favoare] [charis]9 fără nici o bănuială [şi împovărare]10. ***Când prietenii ne poruncesc, ca un har [charis] privim [porunca] 11. Iar când ezită [să ne poruncească] atunci ne mâhnim 12. Nimic nu avem care să nu fie şi a lor.***

Adeseori, dispreţuind toate cele de aici, de dragul lor totuşi nu vrem să plecăm de aici. Şi decât lumina ne sunt ei mai doriţi. Căci, cu adevărat, şi decât lumina este mai dorit prietenul. Mă refer la cel adevărat. Şi nu te minuna!

Căci mai bine pentru noi este să se stingă soarele decât să ne lipsim de prieteni. Mai bine este să petrecem în întuneric decât să fim tară prieteni. Cum vine asta? Vă spun.
Mulţi dintre cei care văd soarele sunt în întuneric13, pe când cei care sunt bogaţi în prieteni nu au necaz14. Mă refer la prietenii duhovniceşti care nu cinstesc nimic mai mult decât prietenia. Aşa era Pavel care şi-ar fi dat cu bucurie sufletul fără să ceară nimic şi l-ar fi zvârlit cu bucurie în gheenă. ***Cu aşa dragoste aprinsă trebuie să iubim.***

Vreau să vă dau o pildă de prietenie. Prietenii - desigur prietenii după Hristos - trec cu vederea şi pe părinţi şi pe copii. Să nu-mi spui de cei de acum care, împreună cu celelalte, au lepădat şi acest bun al [prieteniei adevărate]. Gândeşte-te la cei de pe vremea apostolilor, nu zic la corifeii lor, ci la credincioşii [simpli]. „Sufletul şi inima tuturor", zice [Scriptura], „era una; şi nici unul nu zicea că ceva din cele ce le avea este al lui… Şi se împărţea fiecăruia după cum avea fiecare nevoie" (Fapte 4, 32-35). Nu era atunci „al meu" şi „al tău".

Aceasta înseamnă prietenie: să nu socotească cineva cele ale lui ca ale sale, ci ca ale aproapelui, şi cele ale sale să-i fie străine.15 Atâta grijire să aibă de sufletul aceluia ca de al său, şi acela din partea sa să facă dovada aceleiaşi dragoste. „Şi cum e cu putinţă", ar zice [careva], „să afli pe unul ca acesta"? într-adevăr, nu e cu putinţă, pentru că nu vrem, căci dacă am vrea, este foarte cu putinţă. Că dacă nu ar fi fost cu putinţă, nu ar fi poruncit Hristos, nici nu ne-ar fi spus atâtea despre dragoste.

Mare [lucru] este prietenia! Atât de mare, încât nimeni nu ar putea să o înveţe [de la altul], nici nu ar putea vreun cuvânt să o înfăţişeze, în afara trăirii ei16. Acest lucru a produs ereziile, acest fapt îi face pe păgâniră fie încă păgâni? 17. ***Prietenul nu vrea să poruncească, nici să conducă [archein], ci are bucurie [charis] mai degrabă dacă este condus şi i se porunceşte***18. ***El vrea mai degrabă sa dăruiască [charizomai] decât să primească vreun dar [charis]***19. Căci el iubeşte pe prieten şi nu se mai satură de dorirea lui. Aşa de mult îl iubeşte. Nu se desfată aşa de mult când i se face lui bine, ca atunci când face el bine. ***Vrea mai degrabă ca acela să fie mai presus decât să-i fie datornic. Vrea mai degrabă ca el să-i fie datornic aceluia decât să-l aibă ca datornic***20. ***Şi vrea să-i dăruiască, dar nu vrea să pară că dăruieşte, ci că de fapt îi este dator celuilalt.***

Cred că mulţi dintre voi nu ştiu ce vorbesc. De aceea este de trebuinţă să spun iarăşi. [Unul ca acesta] vrea să facă de la sine o binefacere, dar să nu pară că o face de la sine, ci că de fapt [binefacerea] n-ar fi decât o răsplătire datorată celuilalt. Aşa a făcut şi Dumnezeu cu oamenii. Urma să-L dăruiască pe Fiul Său pentru noi, însă, ca să nu pară că ni-L dă în dar, ci că de fapt ne este dator, a poruncit lui Avraam să i-l dea pe fiul lui ca, făcând Avraam ceva mare, să nu pară că El face ceva mare.21 Când nu există prietenie [iubire] [filia], batjocorim binefacerile [primite], [iar cele pe care le facem], chiar când sunt mici, le socotim mari şi ne lăudăm cu ele. Însă când există dragoste [prietenie], [filia] ascundem binefacerile şi vrem ca şi cele mari să se arate mici ca să nu părem că îl îndatorăm pe prieten, ci că ***noi de fapt suntem datori lui prin aceea că el ne este dator.***

Ştiu că mulţi nu pricep ceea ce spun. Iar pricina este că vorbesc despre un lucru care acum se află în cer22. După cum dacă vorbeam de vreo plantă ce se găseşte în India, cu care nimeni nu a avut nici un contact, nu ar fi putut cuvântul [singur] să o înfăţişeze, chiar dacă aş fi spus mii de vorbe, aşa şi câte le spun acum, le voi spune degeaba, căci nimeni nu le va putea cunoaşte, în cer este sădită această plantă şi are ramuri încărcate nu cu mărgăritare, ci cu vieţuirea virtuoasă cea cu mult mai dulce decât acestea23.

De ce fel de dulceaţă vrea să ne vorbească? De cea ruşinoasă? Sau de cea cuviincioasă?24 Nu! Ci dulceaţa unei prietenii le covârşeşte pe toate, chiar dacă mi-ai vorbi şi de cea a mierii. Căci dulceaţa mierii este trecătoare, prietenia însă niciodată. Fiindcă până rămâne prieten, mai mult creşte dorirea, şi o astfel de dulceaţă nu are nicicând saţ. Chiar decât viaţa aceasta de acum este mai dulce prietenul. Şi, de bună seamă, pentru că mulţi, după sfârşitul prietenilor, nu au mai trăit prea mult. ***Împreună cu prietenul suferă cineva cu bucurie înstrăinarea, pe când fără prieten nu ar vrea nici în ţara lui să locuiască, împreună cu prietenul şi sărăcia o putem răbda, iar fără el până şi sănătatea şi bogăţia sunt de nesuferit. Unul ca acesta pe altul [pe prieten] îl socoteşte ca pe sine însuşi.*** Mă sufoc că nu pot să vă dau un exemplu, căci am înţeles că mult mai mici sunt cele grăite decât realitatea25.

Iar acestea se întâmplă aici [pe lumea asta]. Dar la Dumnezeu atâta plată are prietenia, cât nici nu se poate spune. Ne dă plată ca să ne iubim unii pe alţii. „Iubeşte", zice [Dumnezeu], „şi ia şi plată", când de fapt noi am fi cei care am datora plată pentru acest lucru [pentru şansa unei prietenii adevărate]. „Roagă-te", zice [Dumnezeu], „şi primeşte şi plată", când de fapt noi am fi cei care am datora plată pentru că cerem cele bune. „Pentru ceea ce ceri, ia şi plată", ne zice. „Posteşte, şi ia şi plată! Fii virtuos, şi ia şi plată", deşi tu eşti dator cu plată. Dar după cum părinţii, când îi fac pe copii să fie virtuoşi, atunci le dau şi plată - căci ei se simt datori [faţă de copii], căci aceştia le fac bucurie [cu vieţuirea lor virtuoasă] -, aşa şi Dumnezeu zice: „Ia plată, de vreme ce ai devenit virtuos. Căci [făcând aşa], tu veseleşti pe Tatăl şi îţi sunt dator cu plata acestei veselii. Pe când dacă eşti rău, nu mai fac aşa, căci tu îl mânii pe Cel Ce te-a născut".

Să nu mâniem pe Dumnezeu, ci să-L înveselim26, ca să avem parte de împărăţia cerurilor întru Hristos Domnul nostru. Amin.

1Extras din Omilia a II-a a Comentariului la Epistola I către Tesalonicieni. Am tradus acest extras pentru a arăta modul cum ar trebui să fie şi relaţia între un băiat şi o fată înainte de căsătorie şi după. ***Soţul şi soţia trebuie să-şi fie reciproc prietenii cei mai adânci.***

2 Se revarsă din sine în celălalt, trăieşte prin el şi împreună cu el şi nu poate concepe să existe fără el.

3 Iată şi efectul adevăratei pomeniri [anamnesis] în rugăciune: nu îl ajuţi doar tu pe cel pomenit, ci, prin pomenirea lui, te înalţi şi tu. Iar harul, văzând această dăruire, îi înalţă pe amândoi către vieţuirea cerească. Veşnicia va fi nu doar adâncire şi întrepătrundere la infinit cu Dumnezeu, ci acest proces se va petrece şi cu oamenii. Într-o astfel de prietenie, Duhul Sfânt descoperă fiecăruia starea celuilalt şi inima lor se face treptat una.

4 Ca să înțelegem vorbele, trebuie să avem experiența realității lor, altfel le judecau din închipuiri sau din experiențele asemănătoare pe care le avem.

s Faptul că ne plictisim unii de alții - prietenii de prieteni, soții între ei - arată că de fapt între noi nu există relații adevărate. Ca să mă plictisesc de cineva, trebuie să-l epuizez, să-l ştiu ca în palmă. ***Or, persoana este infinit de adâncă, fiind chip al Treimii neajunse. Dacă ne plictisim de om, înseamnă că îl privim doar la suprafață. Dar atunci suntem superficiali şi ne plictisim şi de noi înşine.*** De aceea căutăm tot timpul noul de suprafață. Omul modern, în general, habar nu are ce înseamnă adâncimea unei relații. El este învățat să fie superficial, din leagăn până la mormânt, prin modul de viață care i se impune. Esența căderii Evei este superficialitatea. Diavolul a îndemnat-o să fie superficială, promițându-i cunoaşterea adevărată. Poate că a fost şi ea puțin superficială mai dinainte, din libera ei voință. Era cu neputință să epuizeze de contemplat creația lui Dumnezeu. Faptul că a dat atenție şarpelui arată că încă poate nu se adâncise cu totul în ceea ce i se oferise să contemple („tot pomul"). Dacă ar fi adâncit cu adevărat contemplarea creației, ar fi fost atât de uimită şi acaparată încât nu ar mai fi avut timp de nimic altceva. Poate prima neascultare, mult mai subtilă, a fost că nu a urmat sfatul lui Dumnezeu de a mânca din tot pomul. Şi noi cădem, în general, pentru că nu ne ținem cu tărie de cugetarea necontenită la Dumnezeu. Ori de câte ori ne îngăduim să ne rupem de El, diavolul poate avea intrare. ***Adevărata relație între doi oameni nu poate fi decât aceea de a se umple unul de altul.*** Şi totuşi, simțind că eşti plin de celălalt, voieşti să te umpli şi mai mult, şi simți că ai şi mai mult loc să-1 încapi. Deci, umplerea nesăturată de celălalt presupune golirea nemărginită de sine, lărgirea la nesfârşit a inimii tale. Cum amândoi prietenii se lărgesc necontenit, este nevoie ca fiecare să simtă că el trebuie să se lărgească mai mult decât lărgirea celuilalt, să crească mai mult decât creşterea celuilalt. Fiecare trebuie să iasă de la sine în întâmpinarea celuilalt. Aceasta este prietenia reală. Această lărgire este de neînțeles omului lumii. Ea este taina Maici Domnului, al cărei pântece este „mai desfătat, mai larg, decât cerurile, şi a tuturor sfinților care îl încap pe Iisus în inimile lor. Este ceva ce nu se poate explica logic, ci care se trăieşte.

6 De remarcat că nu făptura neînsuflețită este cea care face iubit pe om, ci ea este iubită pentru om. De aceea relațiile care au la bază felurite contexte sau circumstanțe, iar nu persoana în sine, nu sunt adevărate. Adesea, de pildă, iubim o persoană dacă este îmbrăcată frumos, dacă arată bine, dacă locuieşte undeva, dacă are cutare lucru sau bani, poziție socială etc., iar când nu le mai are, încet-încet subțiem relația cu ea. Aceasta este iubire şi relație pătimaşă şi egoistă. De acest gen sunt mai toate relațiile din lumea de azi. Aceasta este răcirea dragostei de care amintea Mântuitorul.

7 Literal: floarea, înțelesul este „îşi lasă rodul". Dar „rodul" unui corp strălucitor nu este decât reflectarea luminozității sale în jur.

8 Charis pentru vechii greci era farmecul, şarmul unei persoane, unui lucru, ceea ce te atrăgea la acela. Fiind vorba de o relație duhovnicească, credem că sf. Ioan nu a folosit degeaba cuvântul „har". Harul pe care îl avea Adam la început strălumina şi creația din jur. La fel se întâmplă şi cu prezența plină de har a sfinților: transformă calitativ făpturile din jurul lor şi îşi lasă binecuvântarea în locul respectiv (de pildă, sunt multe izvoarele făcătoare de minuni care curg în locuri de nevoință ale sfinților). Deşi textul ar putea fi înțeles doar psihologic, credem că e vorba

de acel har al Duhului care locuieşte în cei care au o asemenea relație de prietenie. Acest har se îmbibă în lucrurile care au adăpostit temporar prezența prietenilor.

9 Orice har conține şi o favoare, dar nu orice favoare este un har. ***De la un prieten adevărat, efectiv se primeşte har, căci prietenia adevărată poate fi întreținută numai de harul Duhului Sfânt***. Aşadar, orice favoare primită de la el este plină de harul care îi uneşte pe cei doi. Cel care cere, de asemenea, nu cere ceva în afara harului. Deci într-o prietenie adevărată nici unul nu cere ceva care să-i satisfacă patimile. Relația nu e utilitaristă. Harul cerut şi primit de fapt îi creşte pe amândoi în dragoste. Cel care cere a cerut cu îndrăzneală, tocmai pentru că-l iubeşte pe cel de la care a cerut. Deci, deşi a cerut, prin însăşi actul cererii mai înainte a dăruit dragostea şi încrederea sa celuilalt, şi abia pe urmă a primit. Cel care dă favoarea cerută, prin însăşi faptul că a fost apelat a primit dragostea şi încrederea celui care l-a apelat. După cum se vede, într-o relație adevărată nu există delimitare clară între cine dă şi cine primeşte. Iar prieten cu sfinții nu poate să fie decât cel care are harul Duhului Sfânt. Accentuăm: o relație adevărată nu poate avea loc decât în măsura în care ambii sunt părtaşi Duhului Sfânt.

10 Faptul că simțim că deranjăm pe cineva prin cererea noastră, stânjeneala în relațiile dintre noi, arată că nu ştim ce e prietenia şi nici nu prea vrem să trăim adevărul ei. Pentru că nici noi nu vrem să fim deranjați, pentru că suntem închişi în noi înşine şi egoişti, şi nu vrem să dăruim, pentru aceea nutrim aceleaşi sentimente atunci când trebuie, tot pentru egoismul nostru, să întreținem relații cu alții (egoism care în termeni politicoşi se numeşte „nevoi" sau „afaceri").

11 ***Dragostea ne face să înțelegem că nu noi facem lor o favoare împlinindu-le porunca, ci ei ne fac nouă o favoare poruncindu-ne. Tot aşa şi Dumnezeu, Se bucură când îi cerem, nu când nu Îi cerem.***

12 Literal: „nu ştim ce să facem".

13 Întunericul minții.

14 Bogăția prietenilor- se referă la calitatea, şi nu la cantitatea lor - aduce bucurie şi luminare în suflet, iar acestea ne ajută să trecem, ba chiar să nu mai simțim necazurile din lumea aceasta (boli, sărăcie, pagube etc.)

15 Asta înseamnă că ***rugăciunile fratelui sunt şi ale mele, şi nevoia mea este şi a lui, darul lui esle şi al meu, şi talantul meu este şi al lui. Bucuria şi suferința ne sunt comune, într-un cuvânt, şi prietenia nu este decât o reflectare a tainei Bisericii, după cum şi o celulă conține în sine întreaga informație genetică a unui organism, fără nici o lipsă.*** Tocmai acest lucru arată că acea celulă face parte din organism. Ciclul genetic înscris în ea reflectă întregul.

16 ***Viața duhovnicească nu se discută, se trăieşte. Ea nu se poate pricepe în mod academic, ci doar prin experiența proprie.*** Teologie ar trebui să predea doar cel cu experiență duhovnicească, dublată sigur şi de cunoştință teologică academică. Imperativul însă se referă la prima componentă.

17 Ereziile şi păgânismul nu sunt decât produsul pierderii harului şi faptului că nu-l simțim concret. Eretic sau păgân - care rămâne de bună voie aşa - nu poate fi decât cel care nu are experiența harului. Ereticul sau păgânul doar îşi închipuie ce e harul Duhului şi îşi imaginează despre el, discută despre el, pe când cel cu adevărat ortodox - în sensul deplin al cuvântului, nu doar de formă - şi care este mădular viu al Bisericii - adică are în sine în chip conştient pe Duhul Cel Dătător de viață - îl experimentează deplin şi real în Biserică, şi el simte că despărțirea de Biserică e moarte veşnică. Doar acesta din urmă are cuvânt cu putere ca să schimbe inimile spre pocăință adevărată. Nu există dragoste în toată adâncimea ei - care e esența prieteniei -în afara Bisericii. Dumnezeieşte nu poți iubi făptura, oricare ar fi ea, decât din Biserică.

18 O traducere mai adâncă ar fi: „rămâne în har (deține har), dacă este condus şi i se porunceşte". Esența ereziei este dorința de a stăpâni tu în locul lui Hristos. Atunci pierzi harul.Harul şi bucuria nu se poate afla decât fiind supus Bisericii. În acest context, chiar faptul de a conduce primeşte în Biserică înțelesul unei slujiri. Ți se porunceşte să conduci. Nu vrei tu să conduci, dar dacă Hristos îți porunceşte o accepți ca pe o supunere şi ascultare. Deci în Biserică toate au alt conținut, chiar dacă pe dinafară par asemănătoare celor ale lumii. Antihristul nu poate imita decât forma lui Hristos, Duhul nu-L poate avea. La fel şi lumea poate imita cele ale Bisericii, dar niciodată nu poate primi Duhul Ei.

19 Pentru un astfel de prieten, bucuria lui este a suferi pentru ca altuia să-i fie bine. ***Harul lui este să sufere Golgota pentru celălalt, în această lipsire de bucurie el simte puterea harului învierii. Este taina lui Hristos pe cruce. Orice prietenie adevărată este o răstignire pe cruce.***Pentru un astfel de om, darul este însăşi existența prietenului. Şi îl simte ca dar, pentru că prietenul îi dă prilejul să iubească. În absența prietenului nu-şi poare revărsa iubirea şi cel care nu iubeşte nu există. Deci el îl crede pe prieten „sursa" şi „pricina" existenței sale, ființării sale (nu e vorba de aducerea şi menținerea în ființă, care ține de Creator). Strigătul unui astfel de om către prietenul său este: „Lasă-mă să te iubesc şi îmi e de-ajuns. Lasă-mă să-ți dau dragostea mea, oricâte ar trebui să sufăr pentru asta". Aşa a făcut Domnul Hristos pentru noi.

20 Este o mare taină acest lucru. ***Cum să facem ca atunci când dăm altuia sau îi facem bine să ne credem în adâncul inimii datornicii lui şi să-l socotim ca binefăcătorul nostru?*** Faptul că el a acceptat să-l ajuti este pentru tine îndatorarea ta față de el, căci tu creşti în dragoste prin faptul că el te acceptă. Dumnezeu se socoteşte îndatorat să ne răsplătească, dacă vrem să-I acceptăm ajutorul - desigur în cazul lui Dumnezeu nu se poate vorbi de o creştere a Lui în dragoste. De neînțeles e iubirea şi smerenia lui Dumnezeu! Iar când ajutăm pe cineva, este esențial să nu-i dau aceluia impresia că l-am ajutat, ci că el m-a ajutat.

21 ***De vreme ce Avraam a fost în stare să-şi dea fiul, nu mai pare aşa de minunat că Dumnezeu îşi dă Fiul. Dar Dumnezeu ascunde de la noi faptul că Avraam a avut puterea să facă acest lucru tot de la El şi că Dumnezeu i-a insuflat de fapt acest mod jertfelnic de a viețui.***

22 ***Adevărata prietenie nu se găseşte decât între sfinți.***

23 Ca să experimentăm o astfel de prietenie şi dragoste nu se poate în afara virtuții. Fiecare

dintre prieteni trebuie să lucreze virtutea, altfel nu va fi o prietenie dumnezeiească. Deci între oameni pătimaşi nu poate exista prietenie reală sau dragoste, fie chiar şi între soţ şi soţie.

24 Cei neexperimentaţi în viaţa duhovnicească cred că plăcerea unei vieţuiri virtuoase îşi găseşte termen de comparaţie - indiferent că e bun sau rău - în sentimentele legate de lumea aceasta. Sfântul tocmai acest lucru îl avertizează: plăcerea duhovnicească nu are echivalent lumea creată.

25 Literal: „decât ceea ce trebuie."

26 Împărăţia Cerului nu este decât relaţia directă cu Sfanta Treime şi cu toţi sfinţii şi îngerii. Este împreună-veselie, provocată de dragostea de a fi cu cei iubiţi.

Despre taina si puterea iubirii

(Migne, P. G. 59, 425-426)

Sa nu socotiti ca altele sunt cele ale Aceluia [ale Fiului]. Caci dupa cum a aduce la fiinta cele ce sunt, Fiul a facut-o ca sa învatam puterea Lui asa si aceasta. De aceea El însusi S-a întrupat, pazind [asistând] lucrarea [întruparea] prin Duhul si astupând gurile celor ce rastalmacesc2 pricina negraitei Sale iubiri de oameni, [prefacând-o] în motiv de necredinta [necucernicie] [asebeia]3. Caci atunci când ei zic ca de aceea S-a întrupat Fiul, pentru ca era mai mic decât Tatal, sa le spunem: "Dar ce ziceti de Duhul?". Ca [Duhul] nu a luat trup si totusi nu spuneti ca este mai mare decât Fiul, nici ca Fiul este mai mic decât El.

De aceea si la botez este cuprinsa Treimea. Ca si Tatal poate sa lucreze totul si Fiul si Duhul Sfânt, însa pentru ca despre Tatal nimeni nu se îndoieste, ci îndoiala era în legatura cu Fiul si cu Duhul Sfânt, s-au cuprins [toti Trei] în initiere4, ca din faptul ca în comun dau acele negraite bunatati, sa învatam si vrednicia Lor comuna5. Iar ca poate Fiul sa faca prin Sine însusi cele pe care la botez are putere [sa le faca] împreuna cu Tatal - si [la fel poate] si Duhul Sfânt -asculta acestea în chip limpede. A zis iudeilor: "Ca sa stiti ca stapânire are Fiul omului pe pamânt sa ierte pacatele" (Matei 9,6). Si iarasi: "Ca sa fiti fii ai luminii" (Ioan 12, 36) si "Eu le dau viata vesnica" (Ioan 10, 28).

Apoi, dupa acestea, "Ca sa aiba viata vesnica si din belsug sa o aiba" (Ioan 10,10). Dar sa-L vedem si pe Duhul Sfânt facând aceasta. Unde putem vedea? "Fiecaruia", zice, "se da aratarea Duhului spre folos" 6 (l Corinteni 12, 7). Deci, Cel Ce da acestea cu mult mai mult iarta si pacatele. Si iarasi: "Duhul este Cel Ce da viata" (Ioan 6, 63). Si "Va va face vii prin Duhul Lui Care locuieste întru voi" (Romani 8, 11). Si "Duhul este viata din pricina dreptatii" (Romani 8,10). Si iarasi: "Daca sunteti mânati de Duhul, nu sunteti sub Lege" (Galateni 5, 18). "Caci nu ati luat un Duh al robiei iarasi spre teama, ci ati luat Duhul înfierii" (Romani 8, 15). Si toate minunile care le-au facut pe atunci, le-au lucrat fiind Duhul de fata. Si scriindu-le corintenilor a zis Pavel: "Dar v-ati spalat, dar v-ati sfintit întru numele Domnului nostru Iisus Hristos si în Duhul Dumnezeului nostru" (I Corinteni 6, 11).

Deci pentru ca despre Tatal au auzit multe si au vazut ca Fiul lucrase multe, dar despre Duhul nu stiau nimic lamurit, cum ca lucreaza minuni, introduce aici si cunoasterea desavârsita. Dar ca nu

cumva de aici sa se presupuna ca [Duhul] este mai mare - lucru care 1-am si spus - de aceea zice: “Câte va auzi le va grai si va vesti cele viitoare” (Ioan 16,13)7. Ca daca nu ar fi asa, cum nu ar fi lucru nepotrivit faptul ca atunci urma sa auda, si înca din pricina ucenicilor?8 Dar ce ar fi mai nelegiuit decât acest cuvânt? Sau alta [explicatie]: ce urma sa auda? Oare nu le-a spus toate acestea prin prooroci? Caci daca urma sa învete despre dezlegarea Legii, a fost spus [mai înainte acest lucru]; daca despre Hristos si despre Dumnezeirea Lui, si despre iconomie, si acestea au fost spuse. Si ce urma sa spuna mai clar dupa acestea? “Si cele viitoare va vesti”.

Aici arata mai cu seama vrednicia Lui, pentru ca mai cu seama lui Dumnezeu îi este propriu sa vorbeasca cele viitoare. Iar daca ar învata aceasta de la altii, nu va avea nimic mai mult decât proorocii. Dar aici arata lamurit cea mai exacta cunoastere ce o are [Duhul] fata de Dumnezeu: ca este cu neputinta ca El [Dumnezeu] sa graiasca altceva [decât Duhul]. Iar “din al Meu va lua” (înseamna) din harul care a venit în trupul Meu, sau din cunostinta pe care si Eu o am, ***nu ca unul lipsit, nici ca unul care o învata de la altul, ci ca una care este aceeasi si unica fiinta.***

- Si de ce a zis asa si nu altfel?

- Pentru ca nu stiau cuvântul despre Duhul. De aceea numai un singur lucru pregateste: ca El [Duhul] sa fie crezut si sa fie primit de ei si ei sa nu se poticneasca. Si, pentru ca spusese “Unul este învatatorul vostru: Hristos”, ca sa nu creada ca nu trebuie sa asculte de Acela [de Duhul], îi convinge ca “Una este învatatura Mea si a Aceluia. Din cele din care Eu urmam sa învat din aceleasi si El [Duhul] va grai. Asadar, nu socotiti ca altele sunt ale Aceluia. Caci si [acelea] sunt ale Mele si arata slava Mea. Caci una este voia [thelema] Tatalui si a Fiului si a Duhului Sfânt”.

Asa vrea sa fim si noi atunci când zice: “Ca sa fi una precum Eu si Tu una suntem” (cf. Ioan 17, 11). Caci nimic nu este deopotriva cu unirea cugetului [homonoia], nici cu buna întelegere (symfonia). Caci în acest fel unul este mai multi. Caci daca doi sau zece sunt de un suflet (homopsychoi), unul nu mai este unul, ci fiecare este de zece ori mai mult si vei afla în cei zece pe unu si în unu pe cei zece. C Iar daca au un dusman nu pe unul îl ataca [vrajmasul], ci pe zece si asa este biruit. Caci nu este respins numai de catre una, ci de catre zece guri.

Îi merge la unul rau? De fapt nu-i merge rau, caci partii mai mari, adica celor noua, le merge bine si partea careia îi merge rau, ca una mai mica, este acoperita de partea mai mare, careia îi merge bine. Fiecare dintre acestia are douazeci de mâini si douazeci de ochi si picioare tot pe atâtea. Caci nu numai cu ochii lui vede, ci si cu ai celorlalti; nu numai pe picioarele lui se poarta, ci si pe a celorlalti; nu numai cu mâinile lui lucreaza, ci si cu ale celorlalti. [Fiecare] are zece suflete. Caci nu numai el însusi pentru sine, ci si acelea se îngrijesc pentru el. Dar si daca ar fi o suta, acelasi lucru va fi, si însutite sunt cel ale puterii lor.

Ai vazut maretia dragostei, cum neînvins îl face pe cel unul si îl înmulteste? Cum cel unul poate fi în multe locuri? Acelasi si în Persia si în Roma! Si ceea ce firea nu poate, poate dragostea. Caci ceva din el va fi aici, ceva acolo. Ba mai degraba totul [întreg] aici si totul [întreg] acolo. Deci daca are o mie de prieteni sau doua mii, gândeste-te cât îi va fi puterea. Vezi cum dragostea este o putere sporitoare? Caci ceea ce e minunat este ca îl face înmiit pe cel unul.

Asadar, pentru ce nu dobândim puterea aceasta si nu ne punem în siguranta? Acest lucru ar fi mai bun decât orice putere si bogatie. Acest lucru ar fi mai mult decât sanatatea si decât însasi lumina. Aceasta este pricina de buna dispozitie.Dar pentru ce sa restrângem dragostea la unul sau doi? Învata realitatea si din cele potrivnice. [Sa zicem] ca este cineva care nu are nici un prieten, lucru care este cea mai mare nebunie ("Caci nebunul va zice: Nu am prieten"). Unul ca acesta ce fel de viata va trai? Caci chiar de ar fi de mii de ori bogat, chiar daca ar petrece în belsug si desfatare, chiar daca ar dobândi mii de bunuri, este pustiu si gol de toate.

Dar în cazul prietenilor nu este asa, ci chiar de ar fi saraci sunt mai bogati decât bogatii. Si cele pe care el pentru sine [în favoarea sa] nu le poate spune, acestea le va spune prietenul. Si de câte nu se poate bucura prin sine se va putea prin celalalt, ba chiar cu mult mai mult; si aceasta va fi noua pricina de toata siguranta si bucuria. Caci nu poate pati vreun rau cel pazit de atâtea garzi. Caci nu sunt atât de apropiate garzile de corp ale împaratului precum acestea [formate din prieteni]. Caci acelea pazesc din necesitate si frica, pe când acestea prin bunavoie si dragoste. Si ea [dragostea] este mult mai tiranica decât frica. Acela [împaratul] se teme de garzile lui, pe când acesta este cutezator fata de acestea [fata de prieteni], mai mult decât fata de sine însusi, si din pricina acestora nu se teme de nici unul dintre uneltitori.

Sa ne îmbogatim, dar, cu bogatia aceasta. Saracul ca sa aiba mângâiere în saracie, bogatul ca sa-si pastreze în siguranta bogatia, stapânitorul ca sa stapâneasca în siguranta, supusul ca sa fie rabdator fata de conducatori. Acest lucru este pricina de bunatate, este pricina de blândete. Fiindca si între fiare acelea mai ales sunt cumplite si neastâmparate care nu se aduna în turme. De aceea locuim în orase si avem foruri [piete]: ca sa fim împreuna unii cu altii. Aceasta si Pavel a poruncit zicând: "Sa nu lasati adunarea voastra" (Evrei 10, 25). Caci nimic nu este asa rau si de ucigator si de neapropiat ca însingurarea.

- Dar atunci ce e cu monahii, ar zice [careva], si cu cei ce petrec pe crestele muntilor?

- Nici aceia nu sunt fara de prieteni, ci au fugit de tulburarile din cetate [agora]9, însa au multi de un suflet cu ei [homopsycoi] de care sunt legati strâns unii de altii. Si ca sa realizeze desavârsit aceasta, s-au retras10. Si fiindca rivalitatea în treburile lumesti produce multe certuri, de aceea, iesind din mijlocul lumii, lucreaza [gheorgousi]11 dragostea cu multa adâncime [metaakribeiaspolles]12.

- Deci cum, ar zice careva, daca cineva ar vietui de unul singur, chiar si unul ca acela are mii de prieteni?

- Si eu vreau, daca e cu putinta, sa fie vazuti ca petrec unii cu altii.13 Dar sa ramâna cele ale prieteniei nemiscate. Caci nu locul îi face pe prieteni. Cei ce vietuiesc în singuratate au pe multi care îi admira. Si nu i-ar fi admirat daca nu le erau prieteni daca nu-i iubeau. Iar ei, cei însingurati, la rândul lor, se roaga pentru întreaga lume. Lucru care este dovada cea mai mare de prietenie. De aceea si la savârsirea Tainelor Sf. Liturghii ne sarutam [îmbratisam] unii pe altii, ca cei multi sa fim una. Si pentru ce neinitiati [nebotezati] facem rugaciuni comune, rugându-ne pentru cei bolnav si pentru roadele lumii, si ale pamântului, si ale marii.

Vezi întreaga putere a dragostei: în rugaciuni, în taine, în îndemnuri. Acest lucru este pricina a toate bunatatile. Si daca ne tinem de ea [de dragoste] cu de-amanuntul si iconomisim bine cele [ale vietii] prezente, vom avea parte si de împaratie. De care fie ca noi toti sa ne împartasim cu harul si cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos prin Care si cu Care Tatalui si Duhului Sfânt slava în vecii vecilor. Amin.

1 Extras din Omilia a LXXVIII-a a Comentariului la Sfânta Evanghelie dupa Ioan. Am tradus acest final de omilie pentru a arata implicatiile cosmice ale iubirii. Iubirea umana trebuie sa fie chip al celei dumnezeiesti. Orice iubire umana nu este umana daca nu devine divino-umana, daca nu este rasfrângerea si prelungirea celei hristice. Iubirea este taina Bisericii celei una. În Biserica, familia, ca de altfel si calugaria, este chemata sa iasa din încorsetarea egoista a lui "al meu" si sa devina, în Hristos, universala. Tocmai aceasta legatura între iubirea fapturii si a Creatorului si implicatiile ei cosmice o puncteaza acest extras.

2 Literal: accepta [lambanei].

3 E vorba de ereticii arieni sau de tendinta ariana. În loc sa se cutremure de taina întruparii si de milostivirea lui Dumnezeu Care vrea sa ne mântuiasca cu orice chip, spuneau ca intruparea este de fapt semnul inegalitatii dintre Tatal si Fiul. Prin aceasta singuri îsi distrugeau orice sansa de mântuire.

4 Botezul este vazut ca slujba de initiere în taina crestina.

5 Daca lucrarea este comuna, atunci si fiinta este comuna, caci lucrarea tine de fiinta.

6 Darul se da numai dupa ce au avut loc o împacare. Deci si Duhul Sfânt Se manifesta vadit în om doar dupa ce omul s-a împacat cu Dumnezeu.

7 Acestea cuvinte sunt spuse nu ca Duhul trebuia sa auda ceva care nu stia, ci pentru a arata ca, desi fara trup, totusi nu este mai mare decât Fiul Care Se întrupase.

8 Daca nu ar fi fost spuse aceste cuvinte pentru a arata faptul ca nu e mai mare decât Fiul, ci egal cu El, si ar fi fost întelese ad literram, ar fi rezultat o absurditate. Ceea ce urma sa auda doar in viitor, nu ar fi auzit pentru Sine, ci pentru a spune ucenicilor. Deci slujirea Duhului ar fi fost subordonata ucenicilor, ceea ce e inacceptabil.

9 Literal : for, piata.

10 Unul din scopurile retragerii este tocmai descoperirea adevaratei unirii launtrice. Intre oamnei. Aceasta unire nu se descopera in agitatie si framantarea patimilor omenesti.

11 E ideea lucrarii pamântului si a cresterii plantelor. Din partea omului e nevoie de multa sudoare si de scoaterea buruienilor. De lumina si caldura si ploaie tin cresterea plantei si ivirea rodului. În plus e nevoie de timp pentru a se coace rodul. La fel si dragoste; creste încet, cu mult efort de dezradacinare a egoismului ce se manifesta prin multe patimi în fiecare. Dar aceasta crestere trebuie neîncetat ajutata de har si e nevoie de timp pentru a da în pârg roadele dragostei.

12 Sensul mai cuprinzator: în cele mai mici amanunte, gânduri si simtaminte. Monahii ar trebui sa traiasca cutele cel mai delicate ale dragostei.

13 Bine e sa petreaca si în acelasi loc, dar nu acesta este aspectul esential, ci ca dispozitia de deschidere fata de celalalt sa ramâna constanta. Si acest lucru se poate întâmpla si de la distanta, prin rugaciune si admiratie.